

Idea 19

pp.

SBÍRKA
SPISŮ PRÁVNICKÝCH A NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH
S podporou Masarykova fondu při Národní radě badatelské
vydávají
KAREL ENGLIŠ A FRANTIŠEK WEYR
SVAZEK XCIV.

SOUDNÍ ŘÍZENÍ VE VĚCECH MANŽELSKÝCH

*podle česko-slovenského civilního
práva procesního*

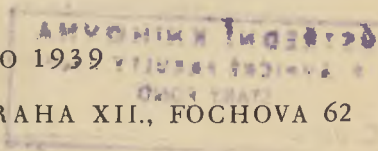
N A P S A L

JUDr. KAREL GERLICH

soudní rada u nejvyššího soudu
a soukromý docent Masarykovy university.

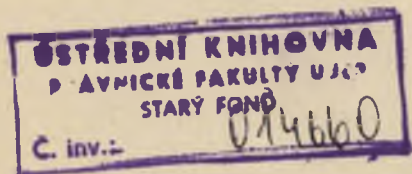
PRAHA—BRNO 1939

NAKLADATELSTVÍ »ORBIS« PRAHA XII., FOCHOVA 62

C. inv. 7047 - II

Koupí od Komársky
v Beneš za Kč 30.-

PŘEDMLUVA.

Řízení ve věcech manželských je upraveno v platném procesním právu československém různě pro každou z obou právních oblastí. Kdežto procesní předpisy platné v zemích České a Moravskoslezské rozdělují věci manželské do řízení sporného (žaloby o rozvod, rozluku, neplatnost manželství) a do řízení nesporného (dobrovolný rozvod a přeměna rozvodu v rozluku), procesní předpisy platné v zemích Slovenské a Podkarpatoruské příkazují řízení ve věcech manželských jenom do řízení sporného s výjimkou vyslovení zániknutí manželství pro nezvěstnost manžela. Také co do rozsahu příslušnosti zvláštního řízení manželského se obě právní oblasti podstatně liší. Do řízení manželského v zemích Slovenské a Podkarpatoruské patří též některé další spory práva rodinného (zejména žaloba odporující manželskému původu dítěte a žaloby majetkoprávní souviselé s poměrem manželským), které v zemích České a Moravskoslezské patří do řádného řízení sporného.

Z těchto základních rozdílů vyplývají některé obtíže systematického rozdělení látky, jde-li o zpracování manželského řízení v obou právních oblastech, když předmětem je tu j e d n o t n ý právní řád československý. Jednotné uspořádání látky přináší československá osnova civilního řádu soudního (§§ 614—636). Zejména k ní bylo přihlíženo při uspořádání látky a proto byly do této studie pojaty také určovací žaloby o trvání a platnosti manželství, které osnova zařazuje do řízení manželského.

Hlavním účelem tohoto spisu je podati soustavný výklad o procesních předpisech, upravujících soudní řízení ve věcech manželských, platných v celém území republiky Československé a připravovaných v sjednocené osnově civilního řádu soudního. Jenom takto

totiž může býti připraven přechod z ustanovení starých do nové úpravy a tím také cesta k sjednocení československého právního řádu v tomto jeho úseku. I když pojímáme jednotlivá ustanovení právního řádu staticky, t. j. podle jejich úpravy v době našeho poznávání tohoto právního řádu, přece musíme při výkladu jednotlivých těchto ustanovení přihlížeti k dynamickému vývoji právního řádu. Vždyť je na bíle dni, že nelze právní předpisy a zejména předpisy procesní vykládati jinak, než s náležitým zřetelem k jejich vývoji. Právě předpisy procesní, které upravují vnější formu průběhu soudního řízení, musí při sjednocené úpravě býti vykládány jednotně, neboť jinak by se mohla vyvinouti v různých oblastech státu různá praxe a dílo sjednocovací by bylo ohroženo. Je proto důležitým předpokladem správného pochopení a výkladu ustanovení sjednocené úpravy znalost obou procesních zřízení, ze kterých nová úprava vznikla a na jejíž místo má nastoupiti. K tomuto úkolu československých soudů chce přispěti autor touto svou studií. S ohledem na tento hlavní účel díla bylo nutno omeziti citování literatury v textu a také řešení sporných otázek, pokud nejsou otáskami ryze procesními, na míru co nejmenší, aby rozsah díla se příliš nerozrostl.

Autor si dovoluje na tomto místě poděkovati panu ministru spravedlnosti universitnímu profesorovi JUDr. Vladimíru F a n o r o v i, prvnímu prezidentovi nejvyššího soudu, a panu JUDr. Teodoru N u s s b a u m o v i, senátnímu presidentu nejvyššího soudu, za laskavý zájem, s nímž sledovali jeho práci.

Panu odborovému přednostovi ministerstva spravedlnosti Františku M r š t i n o v i a panu odborovému radovi téhož ministerstva Dr. Bohumilu N ý d l o v i autor děkuje za cenná upozornění v otázkách, osnovou civilního řádu soudního upravených.

Pánim universitním profesorům Dr. Karlu E n g l i š o v i a Dr. Františku W e y r o v i děkuje autor za laskavé přijetí díla do Sbírký spisů právnických a národohospodářských.

V Brně dne 28. září 1938.

K. Gerlich.

D o d a t e k k p ř e d m l u v ě.

Události, které nastaly po odevzdání rukopisu do tisku, zdržely vydání knihy a změnily mezitím základní strukturu právního řádu česko-slovenského. Pokud jde o právní materii zpracovanou v této monografii, zůstává při dosavadní zákonné úpravě, rozdílné v obou právních oblastech republiky Česko-Slovenské. Otázka sjednocení procesních předpisů o řízení ve věcech manželských zůstává — zároveň s ostatním souborem osnov civilního řízení soudního — zatím nedořešena. Přesto však osnovy ty jako znamenitě zpracované dílo legislativní jsou pozoruhodným souborem, vyžadujícím vědecké kritiky. Nepozbyly proto významu ani ty části spisu, které se zabývají osnovou. Avšak z důvodů úsporných, jež nutí v současných omezených poměrech vědeckou práci k uskrovnění, zejména při literárních publikacích, byl na některých místech rukopis zkrácen.

Autor doufá, že i za nynějších poměrů splní kniha své poslání tím, že přispěje k hlubšímu poznání zvoleného úseku civilního práva procesního v obou právních oblastech republiky Česko-Slovenské. Důkladným vzájemným poznáním jednotlivých drobných otázek životních a právních v obou oblastech a vzájemnou spoluprací na poli kulturním nejlépe utužíme trvalou jednotu státní.

V Brně dne 15. prosince 1938.

K. Gerlich.

O B S A H

Předmluva	V.
----------------------------	-----------

Část první.

SPORNÉ ŘÍZENÍ VE VĚCECH MANŽELSKÝCH.

Kapitola první: Řízení ve sporech o rozvod manželství od stolu a lože	3
--	----------

Příslušnost soudu. Příslušnost pro spory o rozvod cizinců. Prorogace. Vyloučení rozhodčích soudů. Strany. Zástupci stran. Účast jiných osob. Žaloba. Právní povaha žaloby o rozvod manželství. Žalobní žádost. Žaloba navzájem. Hromadění žalob. Konečný návrh žalovaného. Zpětvzetí žaloby. Změna žaloby. Zahájení rozepře. První rok. Přípravné řízení. Složení krajského soudu. Klid řízení. Smír. Zásada vyhledávací. Řízení důkazní. Jednotlivé důkazní prostředky. Vázanost soudu na trestní rozsudek. Předchozí rozsudky civilní. Vliv rozhodnutí o rozluce. Následky nedostavení stran. Osobní dostavení stran. Obsah protokolu. Rozsudek. Rozsudek na základě vzdání. Rozsudek na základě uznání. Rozsudek pro zmeškání. Obsah rozsudku. Řízení odvolací. Dovolání. Pravoplatný rozsudek. Úmrtí některého z manželů.

Kapitola druhá: Řízení ve sporech o rozluce manželství	28
---	-----------

Příslušnost soudu. Výklad pojmu posledního společného bydliště. Průkaz státní příslušnosti. Příslušnost pro spory o rozluce cizinců. Příslušnost podle osnovy. Prorogace. Vyloučení rozsudiho. Strany. Obhájce manželského svazku. Zástupci stran. Žaloba. Právní povaha žaloby o rozluce. Žalobní žádost. Předchozí rozsudek o rozvodu manželství a jeho vliv na žalobu o rozluce. Žaloba navzájem. Hromadění žalob. Konečný návrh žalovaného. Zpětvzetí žaloby. Změna žaloby. Zahájení rozepře. První rok. Přípravné řízení. Objasnění skutkového stavu. Složení krajského soudu. Klid řízení. Smír. Oddělené žití manželů od stolu a lože. Zásada vyhledávací. Důkazní řízení. Jednotlivé důkazní prostředky. Informativní slyšení stran. Vázanost soudu na jiné rozhodnutí. Vliv předchozího rozsudku o rozvodu manželství. Vliv výroku nesporného soudu. Osobní dostavení stran; donucovací prostředky. Procesní následky nedostavení strany. Obsah protokolu. Rozsudek; rozsudky pro zmeškání, uznání, vzdání. Obsah rozsudku. Odvolací řízení. Dovolání. Pravoplatný rozsudek. Cizozemský rozsudek. Den rozloučení manželství. Zápis rozluce do matriky. Úmrtí některého manžela za sporu.

Kapitola třetí: Řízení ve sporech o neplatnost manželství	48
--	-----------

Rozdílnost úpravy v zemích České a Moravskoslezské a v zemích Slovenské a Podkarpatoruské. Předpisy platné v zemích České a Moravskoslezské. Zahájení řízení; z moci úřední, na žádost. Strany. Postavení stran. Úmrtí manželů neb jednoho z nich. Příslušnost soudní. Příslušnost

věcná. Výlučná příslušnost civilních soudů; soudy církevní, soudy trestní; úřady správní. Místní příslušnost. Příslušnost pro spory cizích státních příslušníků. Řízení v první stolici. Osobní dostavení manželů. Vyhledávací zásada. Důkazní prostředky. Dodatečné odstranění překážky manželství. Rozsudek. Opravné prostředky. Řízení ve vyšší stolici. Přípustnost novot. Zápis v matrice. Úprava neplatnosti manželství v zemích Slovenské a Podkarpatoruské: manželství zmatečné a odporovatelné. Spory o zmatečnost a o napadnutí manželství. Legitimace k žalobě. Platnost předpisů o řízení rozvodovém a rozlukovém s odchylkami. Příslušnost. Kumulace žalob. Změna žaloby. Strany. Procesní role stran. Odstoupení od žaloby. Opatřování a hodnocení důkazů. Následky zmeškání. Úmrtí manžela. Úprava podle osnovy. Hromadění žalob. Účinky nedostavení stran. Zpět-
vzetí žaloby. Účast finanční prokuratury.

Kapitola čtvrtá: Prozatímní opatření ve sporech manželských 61

Pojem a účel prozatímních opatření ve sporech manželských. Úprava v zemích České a Moravskoslezské. Návrh na povolení. Oddělené bydliště. Přijetí do společné domácnosti. Prozatímní výživné. Předurčující význam zatímního opatření. Souvislost s manželským sporem. Vzdání se zatímního opatření. Příslušnost soudu. Usnesení. Opravné prostředky. Úprava v zemích Slovenské a Podkarpatoruské. Oddělené žití od stolu a lože. Dočasné výživné. Úprava osnovy. Prozatímní opatření za sporu, před sporem.

Kapitola pátá: Obnova ve sporech o rozvod, rozluku a neplatnost manželství 67

Povaha a význam soudního výroku ve sporech manželských. Otázka změnitelnosti výroku. Jeho změna po obnově řízení. Složení rozsudkového výroku: výrok o zrušení manželského svazku a výrok o vině. Úprava v zemích Slovenské a Podkarpatoruské. Nepřípustnost obnovy v otázce trvání manželství. Její přípustnost v otázce viny. Obnova proti rozsudku zamítajícímu žalobu. Lhůta pro podání žaloby o obnovu. Předpisy o řízení. Procesní předpisy v zemích České a Moravskoslezské; jejich interpretace. Ve sporech o rozvod obnova přípustná. Spory o rozluku a neplatnost manželství. Výrok, kterým bylo manželství prohlášeno za neplatné nebo rozloučeno, nepřipouští změnu na základě obnovy. Obnova rozsudku zamítajícího žalobu o rozluku nebo neplatnost manželství a obnova ve výroku o vině je přípustná. Úprava obnovy ve vládním návrhu osnovy. Její kritika.

Kapitola šestá: Žaloby o určení trvání, netrvání a platnosti manželství 76

Autoritativní řešení otázek trvání, netrvání a platnosti manželství. Rozlišení od sporů o neplatnost manželství. Potřeba a oprávněnost žalob o určení trvání, netrvání a platnosti manželství. Úprava v zemích Slovenské a Podkarpatoruské. Oprávnění k žalobě: manželů, státního zástupce, osob třetích. Předpisy o řízení. V zemích České a Moravskoslezské: žaloby určovací. Průběh řízení. Omezení mezitímního návrhu určovacího. Osnova.

Kapitola sedmá: Žaloby o manželské sledování a jiné spory manželské, nikoli ryze majetkové 81

Pro »nikoli ryze majetkové rozepře manželské« neplatí předpisy zvláštního řízení. Spory o výživné. Spory o manželské sledování; jejich význam.

Kapitola osmá: Řízení o výzvě k návratu do společné domácnosti 83

Podstata a význam řízení. Jde o řízení sporné. Úprava v zemích České a Moravskoslezské. Návrh. Oprávnění k návrhu. Osvědčení příčin opuštění. Usnesení. Vyzvání manžela, jehož pobyt je neznám. Vyhlášky. Lhůta k návratu. Opravné prostředky. Úprava v zemích Slovenské a Podkarpatské. Je-li pobyt manžela znám; je-li neznám. Příslušný soud. Oprávnění k podání žádosti. Lhůta k obnovení manželského spoluzití. Opravné prostředky. Osnova. Vyloučení opravných prostředků. Průkaz o provedení vyzývacího řízení.

Kapitola devátá: Řízení o přeměně rozsudku, rozváděcího manželství od stolu a lože, v rozsudek na rozluku 89

Přeměna rozvodu v rozluku. Úprava v zemích Slovenské a Podkarpatské. Řízení sporné. Žaloba. Příslušný soud. Řízení o žalobě. Předpisy o řízení. Opravné prostředky. Osnova.

Část druhá.

NESPORNÉ ŘÍZENÍ VE VĚCECH MANŽELSKÝCH.

Kapitola desátá: Řízení o dobrovolném rozvodu od stolu a lože 95

Pojem a úprava dobrovolného rozvodu v obou právních oblastech státu. Příslušnost soudu, věcná a místní. Návrh na zahájení řízení. Řízení o návrhu. Smírčí pokusy. Zastavení řízení. Usnesení. Úprava dalších otázek. Opravné prostředky. Právní moc usnesení. Oznámení opětného spojení rozvedených manželů. Osnova.

Kapitola jedenáctá: Řízení o přeměně soudního výroku na rozvod v usnesení na rozluku 99

Zásadní různost úpravy přeměny rozvodu v rozluku v obou právních oblastech státu. Příslušnost soudu; věcná, místní. Příslušnost pro rozluku manželství cizinců. Účastníci řízení; jejich zástupci. Náklady řízení. Návrh na zahájení řízení. Návrh podle § 15 rozluk. zák.; řízení o něm. Vyřízení návrhu usnesením. Nutnost zjišťovati nepřekonatelný odpor; výklad zákona v této otázce. Návrh podle § 17 rozl. zák.; řízení o něm. Dokázání rozlukového důvodu a viny; rozvodový rozsudek pro uznání a pro zmeškání jako podklad rozhodnutí. Ústní jednání. O tom, má-li býti rozluka po rozvodu provedena sporem nebo nesporným řízením přísluší volba stranám. Vliv sporu o rozluku na nesporné řízení o rozluce. Opravné prostředky. Pravoplatné usnesení. Obnova řízení. Osnova.

Kapitola dvanáctá: Řízení o zrušení manželství osoby prohlášené za mrtvou 108

Účinky prohlášení za mrtva na svazek manželský. Úprava řízení o zrušení manželství. Příslušnost soudu; věcná, místní. Složení soudu. Zřízení opatrovníka. Řízení o návrhu. Edikt. Usnesení. Opravné prostředky. Osnova.

Literatura 111

Rejstřík právních předpisů 115

Rejstřík judikatury 119

Nejdůležitější zkratky 121

ČÁST PRVNÍ

SPORNÉ ŘÍZENÍ
VE VĚCECH MANŽELSKÝCH

Kapitola první.

ŘÍZENÍ VE SPORECH O ROZVOD MANŽELSTVÍ OD STOLU A LOŽE.

Pro rozhodnutí o rozvodu manželství v řízení sporném jest v první stolici příslušným krajský soud (§ 50, č. 2 j. n., § 2, č. 8 a § 642 o. s. p., § 50, č. 2 osn. j. n.). Místní příslušnost byla upravena zákonodárstvím Československé republiky v zásadě tak, že příslušným je soud posledního společného bydliště manželů (§ 76 j. n., § 639, odst. 1 o. s. p., § 70, odst. 1 osn. j. n.). Tento předpis platí jak pro rozvody manželství československých státních příslušníků, tak i pro rozvody manželství cizozemců, pokud ovšem jest podle mezinárodních smluv s jednotlivými státy řízení před československými soudy o rozvodu těchto osob přípustné. Soud posledního společného bydliště je na prvním místě povolán zřejmě proto, že právě v místě tohoto posledního společného bydliště bude — jak již plyne z povahy věci — prováděti převážnou většinu důkazů o důvodech rozvodu. Jestliže manželé, českoslovenští státní příslušníci, před zahájením řízení o rozvod manželství opustili území republiky a měli své poslední společné bydliště v cizině, platí další — podpůrná — ustanovení o místní příslušnosti.

Jde-li o manželství československých státních příslušníků, kteří neměli své poslední společné bydliště na území Československé republiky, nastupuje podpůrná příslušnost soudů, příslušných podle bydliště některé z procesních stran v době podání žaloby. Na prvním místě je to ovšem bydliště žalovaného a není-li toto na území republiky, pak teprve je to bydliště žalobcovo (§ 639, odst. 2 o. s. p., § 70, odst. 2 osn. j. n.). Jurisdikční norma stanoví tuto podpůrnou příslušnost nejprve podle bydliště žalovaného a pak teprve žalobcova tím, že stanoví nejprve příslušnost soudu obecného, čímž dlužno rozuměti obecný soud ve smyslu § 65 j. n., a teprve pak obecný soud žalobcův (§ 100 j. n.). Nelze-li ani takto určití místní

příslušnost žádného z československých soudů, je místně příslušným soud, v jehož obvodu je obec, ve kterém mají obě strany nebo aspoň některá z nich právo domovské (§ 100 j. n., § 70, odst. 2 osn. j. n.). V zemích Slovenské a Podkarpatoruské platí v tomto směru odchylné ustanovení § 639 o. s. p., podle kterého je v případě určení příslušnosti podle domovské obce manželů místně příslušným vždy krajský soud v Bratislavě, mají-li obě strany nebo aspoň žalovaný domovské právo v některé obci země Slovenské nebo Podkarpatoruské. Nelze tedy předpisu o podpůrné místní příslušnosti soudu domovské obce použití, má-li domovské právo v některé obci země Slovenské nebo Podkarpatoruské toliko žalobce.

Příslušnost československých soudů a také místní příslušnost soudu posledního společného bydliště pro rozhodování o rozvodu manželství československých státních příslušníků zůstává zachována i v případě, že manžel, který v době uzavření sňatku byl československým státním příslušníkem, později této své státní příslušnosti se zřekl nebo ji pozbyl (§ 100, odst. 2 j. n., § 639, odst. 3 o. s. p., § 71, odst. 2 osn. j. n.). Poněvadž manželka sleduje zpravidla manžela v jeho státní příslušnosti, není v uvedeném případě v době podání žaloby již žádný z manželů československým státním příslušníkem. Zákon tu výjimečně připouští příslušnost československých soudů, avšak omezuje ji toliko na takové spory, ve kterých žaluje manželka a manžel je žalovaným.

Kromě výjimečného případu, v předchozím odstavci uvedeného, jsou československé soudy příslušny k rozhodování o rozvodu cizinců, zdržujících se na území Československé republiky, jedině tehdy, není-li mezistátní smlouvou se státem, jehož jsou manželé příslušníky, vyhrazeno rozhodování v této věci výlučně soudům onoho státu. Tak na příklad nejsou československé soudy vůbec příslušny pro rozhodování o rozvodech osob, které jsou v době podání žaloby státními příslušníky jugoslávskými, polskými nebo rumunskými (srovnej příslušné mezinárodní smlouvy, Gerlich: Rozvod, rozluka, str. 133—142). Nešetření tohoto ustanovení má v zápětí zmatečnost řízení, která musí býti respektována nejen v každém stadiu řízení, ale dokonce i po pravoplatném jeho skončení, neboť jde o věc, která je „odňata tuzemskému soudnictví“ ve smyslu § 42 j. n. Proto v takovém případě nejvyšší soud k návrhu československého ministerstva spravedlnosti vysloví zmatečnost řízení a zruší pravoplatný již rozsudek (viz rozhodnutí č. 10.527 Sb. n. s.).

Ježto otázka státní příslušnosti manželů je rozhodující pro posouzení příslušnosti soudů, stojí praxe na přísném stanovisku, pokud jde o označení a osvědčení státní příslušnosti procesních stran. Jest povinností žalobcovou, aby dokázal československé státní občanství manželů předložením osvědčení příslušného úřadu, jinak není žaloba způsobilá k řádnému projednání (srov. rozh. č. 16.870 Sb. n. s., které sice vyslovuje pro právní oblast zemí České a Moravskoslezské uvedenou zásadu pro spor rozlukový, avšak vzhledem k obdobným předpisům o příslušnosti soudu ve sporech rozvodových dlužno tuto zásadu rozšířiti zcela jistě též na tyto spory, ovšem jen s určitým omezením, které vyplývá z omezené platnosti vyšetřovací povinnosti soudu ve sporech rozvodových; stejnou zásadu vyslovuje pro právní oblast zemí Slovenské a Podkarpatoruské rozh. 1783 Úr. sb. n. s.).

Osnova jurisdikční normy proto výslovně stanoví v § 71, odst. 1, že československé soudy mohou o žalobách cizinců rozhodovati jenom tehdy, je-li jejich rozsudku přiznána právní účinnost státem, jehož občany manželé jsou, a jsou-li občany různých států, alespoň státem jednoho z nich. Příslušnost místní je pak i tu upravena tak, že v první řadě je příslušným soud posledního společného bydliště manželů, a není-li ho, tedy soud bydliště žalovaného.

Tak byla také příslušnost upravena dosud v § 641 o. s. p.

Prorogace, ať konsensuální či preklusivní, je ve sporech o rozvod manželství vyloučena, pokud jde o funkční příslušnost krajského soudu. Co se týče příslušnosti místní, je v řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské přípustna toliko tenkrát, není-li výlučně příslušného soudu podle § 76 j. n. a přichází-li v daném případě v úvahu toliko podpůrný soud podle § 100 j. n. (srov. také rozh. 1016, 1205, 3912 Sb. n. s.). Praxe má však za to, že ani předpis § 76 j. n. nepřekáží ujednání stran podle § 104 j. n. (srov. rozh. 14.952 Sb. n. s.). V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské není prorogace ve sporech o rozvod manželství přípustna (§ 639 o. s. p.), neboť zákon ji připouští toliko ve sporech majetkoprávních [§ 1, č. 2, lit. a) o. s. p.] a příslušnost pro spory o rozvod manželství stanovil jako výlučnou (§ 639, odst. 4, § 640, odst. 2, § 641, odst. 4 o. s. p.). Osnova sice převzala ustanovení jurisdikční normy o prorogaci (§ 95 osn. j. n.), poněvadž však co do místní příslušnosti stanovila pro spory o rozvod manželství jenom výlučný soud (§ 70 osn. j. n.), nebude ani tu prorogace přípustná.

Pro rozhodování o rozvodu manželství jsou povolány výlučně jen řádné soudy státní. Předmětem rozepře jest určitá úprava manželského svazku, tedy předmět, nad kterým nepřisluší stranám volná dispozice, takže je vyloučeno, aby strany vznesly rozhodnutí o rozvodu manželství na smluvní rozhodčí soud (§ 577 c. ř. s., § 767 o. s. p., § 592 osn. c. ř. s.). Manželé sice mohou učiniti mezi sebou „narovnání o předmětu sporu“ (§ 577 c. ř. s., § 592 osn. c. ř. s.), ale toto narovnání se může státi jediné ve formě dobrovolného rozvodu manželství, který zase musí býti učiněn ve formě zákonem předepsané a v předepsaném řízení řádným soudem provedeném.

Stranami ve sporu o rozvod manželství mohou býti jediné manželé. Na rozdíl od jiných sporů požívají ve sporech o rozvod manželství procesní způsobilosti také manželé nezletilí nebo pod opatrovnickou mocí se nalézající (§ 5 dvor. dekr. 1595/1819, § 643 o. s. p., §§ 86 a 105 zák. č. XXXI/1894, § 617 osn. c. ř. s.), musí však v takových případech vedle manžela, požívajícího jen omezené procesní způsobilosti býti ke všem rokům obeslán též jeho zákonný zástupce (otec, poručník, opatrovník nebo pod.). Osnova (§ 617, odst. 1) výslovně vyloučila ze samostatného vystupování ve sporech o rozvod osoby, jejichž vůle se hmotným právem pro choromyslnost, slabomyslnost, pijáctví nebo navyklé nadužívání omamných jedů neuznává vůbec nebo se uznává jen částečně.

Zástupci stran nemusí býti ve sporech rozvodových, projednávaných před soudy v zemích České a Moravskoslezské, advokáti (§ 1 min. nař. 283/1897) a neplatí tu ani relativní povinnost advokátního zastoupení ve smyslu § 29, odst. 1 c. ř. s. (srov. rozh. 11.883 Sb. n. s.); naproti tomu v rozvodových sporech projednávaných před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské se musí strany dáti zastupovati advokáty (§§ 642, 643 o. s. p.). Osnova (§ 617, odst. 3) zvolila střední cestu, připustivši jednak, aby manželé vystupovali ve sporu samostatně bez zástupce, avšak pokud se chtějí dáti zastupovati zástupcem, mohou svým procesním zmocněncem ustanoviti jediné advokáta, ovšem s výjimkou manžela, požívajícího omezené procesní způsobilosti, za kterého může ve sporu vystupovati také jeho zákonný zástupce. Jak advokát, tak i zákonný zástupce však se musí vykázati zvláštní plnou mocí k vedení manželského sporu (§ 617, odst. 3 osn. c. ř. s., § 643 o. s. p.).

Účast jiných osob ve sporech rozvodových je postupným vývojem zákonodárství stále více omezována. Dřívější úřad

obhájce manželského svazku (§ 17 dvor. dekr. 1595/1819) se nevztahoval na řízení o rozvod manželství, takže jenom v rozvodových sporech, projednávaných před soudy na území zemí Slovenské a Podkarpatoruské, platí dosud určitá — v praxi však vůbec nepoužívaná — spoluúčast státního zástupce (§ 644 o. s. p.). Osnova však toto ustanovení nepřevzala, spokojivši se jen omezenou účastí finanční prokuratury (§ 634) a to jenom ve sporech o neplatnost manželství (viz dále v kapitole třetí).

Sporné řízení o rozvod manželství musí býti zahájeno žalobou. § 107 obč. zák. sice mluví o „žádosti s nutnými důkazy“, avšak vzhledem k tomu, že pro řízení platí v podstatě předpisy o řízení ve věcech sporných (§ 1 dv. dekr. z 23. srpna 1819, č. 1595 Sb. z. s.), nutno takovou „žádost“ považovati za žalobu. Ježto v zemích České a Moravskoslezské není povinného zastoupení advokáty, jest na soudu, aby stranu advokátem nezastoupenou náležitě poučil, aby své podání upravila podle zákona. V zemích Slovenské a Podkarpatoruské ovšem jde vždy o žalobu (§§ 642, 651 o. s. p.), která musí býti podepsána advokátem, neboť zde je povinné advokátské zastoupení, jak již shora bylo řečeno. Osnova sice nepřevzala ustanovení o tom, jak má býti naloženo s podáním označeným jako „žádost o rozvod“, avšak z předpisu § 615, odst. 2, podle kterého mají býti strany práv neznalé a advokáty nezastoupené poučovány, a z předpisu § 441, podle něhož má soudce takové straně dáti potřebný návod k procesním úkonům, tedy i k žalobě, je patrné, že na základě „žádosti o rozvod“ má soudce podatele obeslati a sepsati s ním řádnou žalobu.

Otázka právní povahy žaloby o rozvod manželství je teoreticky sporná (Hora, Čs. civilní právo procesní, II, str. 147). Civilní řád soudní upravuje v zásadě jen žaloby na plnění, t. j. žaloby, jejichž žalobní prosba směřuje k vyslovení povinnosti žalovaného, aby něco konal, snášel nebo opominul. Jako výjimku stanoví civilní řád soudní žaloby určovací (§ 228 c. ř. s., § 130 o. s. p., § 228 osn. c. ř. s.), jichž žalobní prosba nesměřuje k vyslovení konkrétní povinnosti žalovaného (aby něco konal, snášel nebo opominul), nýbrž k vyslovení povinnosti abstraktní, totiž k určení povinnostního vztahu (právního poměru) mezi stranami nebo k určení pravosti či nepravosti listiny. Jisto jest, že žaloba o rozvod manželství není žalobou na plnění, neboť žalobní prosba nesměřuje k vyslovení povinnosti žalovaného, aby něco konal, snášel nebo opominul, nýbrž směřuje jediné k vyslo-

vení rozvodu manželství mezi stranami uzavřeného. Někteří autoři majíce za to, že žaloba o rozvod manželství není ani žalobou určovací, zařazují ji do zvláštní kategorie t. zv. žalob pravotvorných (konstitutivních). Tato zvláštní kategorie jest zbytečná, neboť dělení žalob na žaloby na plnění a žaloby určovací jest odůvodněno jedině s hlediska platného procesního řádu, takže stačí toto rozdělení. Přípustnost nějakých žalob pravotvorných se nedá ze zákona odvoditi. Pokud jde o žalobu o rozvod, je to žaloba, která má upravit právní poměr mezi stranami, tedy je to žaloba určovací, při čemž právní zájem na určení se podává z předpisů hmotného práva manželského a zvláštních předpisů procesních.

Žalobní žádost ve sporu o rozvod manželství obsahuje (nehledíme-li k žádosti o přisouzení útrat jako žádosti vedlejší) — dvě části: návrh rozsudečného výroku o rozvedení manželství sporných stran od stolu a lože a návrh rozsudečného výroku o vině na rozvodu. První z návrhů právě uvedených musí žaloba o rozvod manželství obsahovati vždycky, neboť je hlavním předmětem sporu. Pokud pak jde o druhý návrh — žalobní žádost o vyslovení viny na rozvodu — zní tato zpravidla v ten smysl, aby byl vysloven rozvod z viny strany žalované. Nemusí tomu však býti takto vždycky, neboť žalobce může sám navrhnouti, aby byla vyslovena stejná vina obou stran, anebo aby bylo vysloveno, že rozvod nebyl zaviněn žádným z manželů. Vyloučena je ovšem žalobní žádost na vyslovení viny žalobcovy na rozvodu, neboť by to odporovalo hlavnímu petitu na vyslovení rozvodu, když podle hmotného práva nemůže žádati o rozvod manželství ten z manželů, který sám zavinil důvody, pro které manželství má býti rozvedeno.

Žaloba na v zájem je ve sporech rozvodových přípustná, zejména v té formě, že žalovaný proti žalobě o rozvod z jeho viny podá žalobu o rozvod z viny druhého manžela. Může ovšem voliti jednodušší formu, že totiž se k žalobě o rozvod připojí, navrhne však, aby byla vyslovena výlučná vina žalobcova na rozvodu. V praxi se považuje návrh žalovaného na vyslovení rozvodu jako žaloba navzájem, ať bylo navrženo vyslovení rozvodu jen z viny žalobce nebo z viny obou manželů (srov. rozh. 16.937 Sb. n. s.).

Hromadění žalob ve sporech o rozvod manželství je přípustné toliko potud, že se žalobou o rozvod manželství může býti spojena žaloba o placení výživného manželce, neboť pro uplatňování obou nároků je předepsán též způsob řízení [§ 227 c. ř. s.,

§ 1, č. 2, lit. h), § 674 o. s. p.]. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské je vyloučena proti žalobě o rozvod žaloba navzájem o rozlukou manželství, ježto pro každou z těchto žalob je předepsáno jiné řízení. V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je pak vyloučeno, aby se žalobou o rozvod byla spojena žaloba o zmatečnost manželství nebo žaloba o trvání nebo netrvání neb určení platnosti manželství (§ 642, odst. 2 o. s. p.). Osnova nepojala mezi spory manželské spory o výživné, takže spojení žaloby o rozvod se žalobou o výživné tu přípustné není. Kromě toho osnova zakazuje spojení žaloby o neplatnost manželství, žaloby o určení, že jest tu manželství mezi stranami nebo že ho není, a žaloby o určení, že jisté manželství je platné, se žalobou o rozvod manželství. Žádnou z těchto žalob nelze ani vznésti jako žalobu navzájem proti žalobě o rozvod (§ 618 osn. c. ř. s.).

K o n e č n ý n á v r h ž a l o v a n é h o, který ovšem musí učiniti v žalobní odpovědi, může býti různý. Především může směřovati k zamítnutí žalobní žádosti v celém rozsahu, tedy i co do žádosti o vyslovení rozvodu manželství, i co do navrhovaného výroku o vině. V takovém případě pak se soud omezí toliko na důvody rozvodové, uplatňované žalobcem, a nalezne na rozvod manželství tenkrát, zjistí-li tyto důvody a žalobcovu nevinu na těchto důvodech. Připojí-li se však žalovaný k žalobní žádosti na vyslovení rozvodu manželství, je úloha soudu již jednodušší. Pro vyslovení rozvodu tu pak stačí, že bude objektivně zjištěn některý důvod rozvodový. I když tedy žaloba bude shledána bezdůvodnou, stačí prohlášení žalovaného manžela, že se připojuje k žalobě o rozvod manželství, že však žádá, by byl rozvod vysloven z viny žalujícího manžela, k tomu, aby soud vynesl výrok o rozvodu manželství a o vině na tomto rozvodu (srov. rozh. č. 8904 Sb. n. s.), i když by jinak musela býti žaloba o rozvod manželství pro nedostatek důvodů zamítnuta (srov. rozh. 13.395 Sb. n. s.).

Z p ě t v z e t í ž a l o b y o r o z v o d m a n ž e l s t v í je možné podle § 237 c. ř. s. až do konce ústního jednání, podle § 666 o. s. p. až do pravoplatnosti rozsudku. Osnova přijala úpravu posléze uvedanou v § 629, podle kterého může žalobce jednostranně ustoupiti od žaloby v každém období rozepře až do pravomoci rozsudku. Učiní-li tak, vysloví soud usnesením podle § 626, odst. 1 věty 2, že se spor ve věci samé zastavuje a rozsudky, jež byly snad již vydány, se zbavují účinnosti. To se ovšem může státi jen v tom případě, že žalovaný navrhl toliko zamítnutí žaloby v celém rozsahu. Je-li po-

dána žaloba navzájem, vydá soud zmíněné usnesení toliko o žalobě, která byla vzata zpět. Nebyla-li podána žaloba navzájem a prohlásil-li manžel, žalovaný o rozvod, v žalobní odpovědi, že souhlasí s rozvodem manželství od stolu a lože, ale navrhuje, aby byl rozvod vysloven z viny obou stran, připojil se tím k žalobě a jest o jeho návrhu uznati, třebas žalující manžel vzal žalobu zpět (srov. rozh. 9469 Sb. n. s.). Novější praxe považuje návrh žalovaného na vyslovení rozvodu ať z viny žalobce či obou manželů za žalobu navzájem. Jestliže tedy žalobce vzal žalobu, kterou se domáhal rozvodu z viny žalovaného, zpět se vzdáním se žalobního nároku, kdežto žalovaný navrhl jen, aby žalobce byl odsouzen k náhradě útrat sporu, a soud vzal návrh na zpětvzetí žaloby na vědomí, vyhověv i návrhu žalovaného, nebrání to, aby v řízení o vzájemném nároku bylo ihned nebo později k návrhu žalovaného pokračováno ve sporu (srov. rozh. 16.937 Sb. n. s.).

O t á z k a z m ě n y ž a l o b y o rozvod manželství souvisí úzce s otázkou všeobecné úpravy řízení ve věcech manželských. Pokud jde o změnu žaloby v petitu o vině na rozvodu, nebude při jejím řešení zvláštních obtíží a bude ji řešiti podle obecných předpisů o změně žaloby. Jinak ale tomu je, pokud jde o změnu žaloby v žalobní žádosti na vyslovení rozvodu manželství od stolu a lože. Zde by totiž mohlo jíti o tu změnu, že by namísto rozvodu byla požadována rozluka manželství. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské podobná změna žaloby o rozvod v žalobu o rozluku manželství možná není, protože pro obě žaloby jsou předepsána různá řízení. Stejně nepřipouští praxe změnu žaloby o rozluku v žalobu o rozvod (srov. rozh. 1480, 5576 Sb. n. s.). Naproti tomu v řízení ve věcech manželských před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je předepsáno jak pro řízení rozvodové, tak i pro řízení rozlukové jednotné řízení, takže tu změna žaloby o rozvod v žalobu o rozluku i obráceně nenaráží na podobné procesní překážky zásadního významu. Také výslovným předpisem § 104 zák. čl. XXXI/1894 je stanoveno, že v případě, ve kterém manželství může býti rozloučeno podle tohoto zákona, může manžel v žalobě nebo ve vzájemné žalobě místo rozluky žádati o rozvod od stolu a lože; pokud soudce prvě stolice nevynesl rozsudek ve sporu, může se žalobní žádost o rozvod změnit v žádost o rozluku manželství. Osnova nemá ve své sedmé části, pojednávající o řízení ve věcech manželských, zvláštního ustanovení o změně žaloby. Poněvadž však převzala správné jistě stanovisko občianského súdneho

poriadku o jednotné úpravě řízení rozvodového a řízení rozlukového, není zásadních procesních překážek proti připuštění změny žaloby o rozvod v žalobu o rozluku manželství a bude otázku tuto posuzovati s ohledem na podpůrnost předpisů o řízení před soudy krajskými v řízení ve věcech manželských (§ 615, odst. 1) podle obecného předpisu § 235 osn. c. ř. s. o změně žaloby.

Z a h á j e n í r o z e p ř e (litispence) nastává ve sporech o rozvod manželství doručením žaloby žalované straně (§ 232 c. ř. s., § 147 o. s. p., § 232 osn. c. ř. s.). Jedním z nejdůležitějších důsledků litispence je ten, že o téže věci nesmí býti zahájen jiný spor. Jde proto o vymezení pojmu „téže věci“ ve sporu rozvodovém, čili o individualisaci právní rozepře. Právní rozepře je individualisována jednak obsahem žalobního žádání, jednak osobami stran. Ve sporu o rozvod manželství směřuje žalobní petit k vyslovení rozvodu určitého manželství od stolu a lože. Nepůjde proto o tutéž věc, bude-li zníti žalobní petit na rozluku manželství. Pokud pak jde o individualisaci právní rozepře podle osob stran, tu záleží na jejich procesním postavení ve sporu o rozvod. O zahájenou rozepři jde toliko tenkrát, jsou-li procesní role obou manželů — žalobce a žalovaného — v druhé žalobě stejné jako v první. O zahájenou rozepři pak jde i tenkrát, když jsou v pozdější žalobě o rozvod uplatňovány jako důvod rozvodu časově a věcně jiné skutkové okolnosti, než v dřívější žalobě (srov. rozh. 11.997 Sb. n. s.). Naproti tomu nejde o rozepři zahájenou, domáhá-li se v první žalobě rozvodu jeden manžel z viny druhého a v druhé žalobě zase druhý z viny prvního (srov. rozh. 1005, 5170 Sb. n. s.).

P r v n í r o k ve sporech o rozvod manželství se koná toliko v řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské (§ 239 c. ř. s., § 9 nař. 283/1897 a contr.). To proto, že jenom v řízení před těmito soudy je rozvodové řízení podrobeno obecným procesním předpisům pro všechny obyčejné spory platným. Při tom však dochází k určitým nesrovnalostem, jako na př. podání odpovědi na žalobu stranou samotnou bez spolupůsobení advokáta a pod. Osnova podrobivši také řízení ve sporech o rozvod manželství zvláštním předpisům o řízení ve věcech manželských odstranila první rok v manželských sporech vůbec (§ 619 osn.). Při tom vychází se stanoviska, že první rok v manželských sporech je bezúčelným. Jeho hlavním účelem je, aby bylo zjištěno už v počátečním období sporu, dojde-li v dalším průběhu jeho k jednání spornému či bude-li věc vyřízena beze sporu. Tohoto účelu nemůže první rok v manželských

sporech, jak byly upraveny osnovou, splniti, když nejsou připuštěny ani dispoziční úkony stran ani rozsudek pro zmeškání. Pokud pak je přípustný smír, lze se oň pokusiti zajisté i při ústním přelíčení. Stejně lze i případným procesním obranám zjednatí platnost až při něm. Důvodová zpráva pak vyslovuje názor, že i kdyby se chtělo trvati na prvním roku, nebylo by lze při něm žalovanému uložití odpověď na žalobu, poněvadž tu není nuceného zastoupení advokáty. Názor jistě správný, proti kterému nynější praxe se venkoncem prohřešuje.

Ve sporech o rozvod manželství, vedených před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské, se koná zvláštní p ř í p r a v n é ř í z e n í (§§ 655 a násl. o. s. p.), které je neveřejné a jeho účelem jest náležitě objasnění skutkového stavu a opatření důkazů. Provádí je samosoudce, určený předsedou, po případě soudce dožádaný. Je povinen manžely osobně vyslechnout, po případě vyslechne také jejich zákonné zástupce a rodiče, i jiné osoby. Od osobního výslechu manželů může upustiti, nemá-li to významu pro rozhodnutí nebo naráží-li provedení výslechu na velké obtíže. Je-li to vhodné, může soudce naříditi, aby se výslech provedl v nepřítomnosti odpůrce, jde-li o procesní stranu, a v nepřítomnosti obou stran, jde-li o jinou osobu. Nedostavení stran nebrání dalšímu pokračování přípravného řízení. Stranu, která se k roku nedostaví, obešle soudce k příštímu roku, bez ohledu na její zmeškání. Obmeškalá strana však nemůže žádati opakování nebo doplnění přípravného řízení, aby se vyhnula škodlivým účinkům, které by jí v dalším řízení mohly stihnouti proto, že se některého roku v přípravném řízení nezúčastnila. Ve sporech o rozvod manželství, vedených před soudy v zemích České a Moravskoslezské, může se konati přípravné řízení za podmínek § 245 c. ř. s., jde-li totiž o velmi obsažné přednesy stran anebo o důkazy, které za ústního přelíčení nemohou býti provedeny před soudem procesním, neb jejich provedení by značně ztížilo nebo nepoměrně prodloužilo ústní přelíčení. Toto přípravné řízení však není předepsáno zvláště pro spory o rozvod manželství, nýbrž pro všechny obyčejné spory, pokud jsou pro jeho provedení dány zákonné podmínky. Osnova ponechala pro řízení ve věcech manželských z celého přípravného řízení toliko ustanovení o objasnění skutkového stavu (§ 620 osn.). Podle něho může předseda senátu, dříve než nařídí ústní přelíčení, obeslati manžely osobně, aby objasnili skutkový stav, jenž se podle obsahu spisů zdá složitý. Pokud tu osnova mluví o „obsahu spisů“, půjde

ve sporech o rozvod manželství vlastně toliko jen o obsah žaloby, neboť jiných součástí spisů před nařízením ústního přelíčení nebude, když se první rok nekoná (§ 619 osn. c. ř. s.) a proto ani odpověď na žalobu se nepodává. Objasnění skutkového stavu výsledkem manželů ve smyslu právě uvedeném se může státi také soudcem z příkazu činným nebo dožádaným. Proti usnesení, kterým se objasnění skutkového stavu nařizuje, není opravného prostředku. Podle osnovy jiné přípravné řízení ve sporech o rozvod manželství provedeno býti nemůže, protože podmínky přípravného řízení (§ 255 osn. c. ř. s.) byly omezeny tak, že se provedení přípravného řízení může nařídit toliko ve sporech o správnost účtu, o roztržení majetku nebo ve sporech, ve kterých jde o značný počet sporných nároků nebo vzájemných nároků. Tyto podmínky nebudou nikdy dány ve sporu o rozvod manželství.

S l o ž e n í k r a j s k é h o s o u d u povolaneho k rozhodování sporu o rozvod manželství je nyní upraveno tak, že rozhodování přísluší zpravidla samosoudci, avšak strany, po případě i jen jedna z nich může navrhnouti, aby spor projednal a rozhodl senát. Tento návrh však musí strana učiniti před tím, než je vydáno průvodní usnesení [§ 7a), odst. 3 j. n. ve znění zákona 161/1936, § 55, odst. 9 o. s. p. ve znění zákonů 161/1921 a 123/1923]. Opo- minula-li strana učiniti včas (t. j. před vydáním průvodního usne- sení) návrh, aby místo samosoudce projednal a rozhodl spor o roz- vod manželství senát, nemůže tak již učiniti při pozdější změně v osobě soudcově (srov. rozh. 14.683 Sb. n. s.). Osnova (§ 7 osn. j. n.) stanovila výlučně jen samosoudce pro rozhodování sporů o rozvod manželství a zrušila fakultativní rozhodování těchto sporů senátem k návrhu stran. Důvodová zpráva k tomu dodává, že do- savadní zkušenosti ukazují, že návrhy, aby namísto samosoudce rozhodoval senát, jsou zcela výjimečné. U některých sborových soudů se vůbec nevyskytují aneb v tak nepatrném množství v po- měru k celkovému počtu těchto sporů, že lze v novém zákoně od podmíněného rozhodování senátem — které bylo jen přechodně zavedeno v nejistotě, jak občanstvo přijme toto, tehdy nové, roz- šíření principu samosoudcovství — vůbec upustiti.

K l i d řízení (§ 168 c. ř. s., § 475 o. s. p.) může býti stranami ujednan také ve sporech o rozvod manželství. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské nastává ve sporech o rozvod kromě toho klid řízení také tehdy, jestliže se k roku pro ústní jednání položenému nedostaví žádná ze stran (§ 170 c. ř. s.)

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je možný jen smluvený klid řízení, neboť v případě nedostavení stran nenastanou důsledky obecného předpisu § 446 o. s. p., nýbrž pro řízení o rozvod manželství platí zvláštní předpis § 672, odst. 2 o. s. p., podle něhož soud v případě nedostavení žalobce k roku vyhlásí usnesením spor za zastavený. Usnesení to však pozbývá účinnosti, jestliže obmeškalý žalobce v patnáctidenní lhůtě od doručení usnesení požádá o ustanovení nového roku k ústnímu jednání. Ustanovení občianského súdneho poriadku byla s určitými obměnami převzata osnovou. Podle § 622, odst. 3 osn. c. ř. s. nedostaví-li se ve sporu o rozvod manželství k jednání žalobce, může žalovaný, i když se už dal do jednání ve věci samé, žádati, aby soud usnesením prohlásil, že považuje žalobu za vzatou zpět. Toto usnesení však pozbude účinnosti, učiní-li žalobce do patnácti dnů po tom, kdy mu bylo usnesení písemně doručeno, návrh, aby byl ustanoven nový rok k ústnímu přelíčení. Opakovati tento návrh i při zmeškání nového roku se již nepřipouští, je však možné navrácení v předešlý stav (§ 622, odst. 4 osn. c. ř. s.). O tom, nastane-li ve sporu o rozvod manželství klid řízení v případě, že se žádná ze stran k roku nedostaví, nemá osnova výslovného ustanovení, výkladem zákona však dlužno tuto otázku zodpovědět kladně. Především podle § 622, odst. 5 osn. c. ř. s., neplatí předpisy o klidu řízení jen ve sporech o neplatnost manželství, tedy argumentum a contrario svědčí tomu, že ve sporech o rozvod manželství předpisy o klidu řízení platí. Dále § 165, odst. 1 osn. c. ř. s., stanoví, že klid řízení nastane, nedostaví-li se k ústnímu jednání ani ta ani ona strana, ačli nedostavení strany podle předpisů tohoto zákona nemá účinku na postup sporu. Poněvadž pak § 622 osn. c. ř. s. stanoví pro spory o rozvod manželství odchylná ustanovení toliko pro případy nedostavení jedné strany a nikoliv pro případy nedostavení obou stran, neplatí pro spory o rozvod manželství žádná výjimka z předpisu § 165, odst. 1 osn. c. ř. s.

Spor o rozvod manželství může být odklizen s m í r e m. Použití ustanovení o smíru (§§ 204—206 c. ř. s., § 231 o. s. p.) jest nejen přípustné, ale řada zvláštních předpisů ukládá soudci, aby se v prvé řadě pokusil o smírné odklizení sporu o rozvod manželství (§ 3 dvor. dekr. 1595/1819, § 3 min. nař. 283/1897, § 668 o. s. p.). Smíří-li se manželé úplně a obnoví-li manželské společenství, je tímto smírem rozepře úplně vyřízena. Zní-li však smír v ten smysl, že manželé upravivše navzájem své majetkové a ostatní

záležitosti, žádají souhlasně o povolení rozvodu od stolu a lože, povolí v zemích České a Moravskoslezské procesní soud rozvod od stolu a lože usnesením (§ 3 dvor. dekr. 1595/1819 a § 3 min. nař. 283/1897). V zemích Slovenské a Podkarpatoruské povolí soud na souhlasnou žádost manželů na delší dobu oddělené žití od stolu a lože (§ 99 odst. 4. zák. čl. XXXI/1894).

Osnova v části sedmé, pojednávající o řízení ve věcech manželských, sice nemá zvláštních předpisů, které by ukládaly soudci, aby se snažil odkliditi spor o rozvod manželství smírem, avšak s ohledem na povahu celého řízení, v němž platí zásada vyhledávací (§ 621 osn. c. ř. s.) právě z toho důvodu, aby manželství bylo udrženo, nebude jistě žádných pochybností o tom, že se soudce má pokusiti vhodným způsobem o smírné odklizení rozepře (§§ 200—202 osn. c. ř. s.).

Z á s a d a v y h l e d á v a c í, která je jedním z hlavních charakteristických znaků řízení ve věcech manželských na rozdíl od zásady projednávací, ovládající řádné řízení ve věcech sporných, platí v československém soudním řízení o rozvod manželství jen omezeně. V této otázce je zcela odlišně řízení toto upraveno v různých právních oblastech státu. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské platí ustanovení § 1 dvor. dekr. 1595/1819, podle něhož spory manželů vedené o rozvod od stolu a lože musí se posuzovati při vyšetřování, v § 107 obč. zák. naznačeném, v podstatě podle všeobecných zásad, platných pro řízení ve věcech sporných, avšak jen potud, pokud toho vyžaduje pojem a účel vyšetřování, jež se má konati z moci úřední. Dosah takto vyjádřené zásady oficiality řízení je pak rozveden v bližších ustanoveních §§ 2 až 12 dekretu, ustanovení ta se však týkají toliko osobního slyšení stran, smírného urovnání sporu o rozvod manželství, omezení soudce na rozvodový důvod stranami uplatněný, opatření v příčině nezletilých nebo nesvéprávných manželů, donucovacích prostředků a obsahu protokolu. Ani v dalších ustanoveních o vedení důkazu, rozsudku a opravných prostředcích proti němu, ani v prováděcích předpisech min. nařízení 283/1897 není zásada oficiality provedena do té míry, že by se dalo tvrditi, že řízení o rozvod manželství v zemích České a Moravskoslezské je ovládáno zásadou vyhledávací. Z ustanovení právě probraných naopak plyne, že toto řízení je ovládáno zásadou projednávací, platí pro ně obecné předpisy civilního řádu soudního až na výjimky citovaného dvor-

ského dekretu, v kterýchžto výjimkách došla některými ustanoveními výrazu zásada oficiality řízení.

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je zásada oficiality, vymezená v § 669 o. s. p., omezena pro spory o rozvod manželství toliko, pokud jde o udržení manželství (§ 670 o. s. p.). Jeví se hlavně v tom, že důkazy o důvodech rozvodu stranami uplatňovaných musí soud posouditi a provésti z moci úřední. V podstatě tedy je úprava stejná jako v řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské.

Osnova v důsledku svého zásadního stanoviska, že řízení o rozvod manželství a řízení o rozlučku má býti upraveno jednotně, kteroužto zásadu dlužno jistě plně schvalovati, zavedla zásadu vyhledávací také do řízení o rozvod manželství (§ 621 osn. c. ř. s.). Tato zásada vyhledávací se projevuje především v ustanovení, že soud má z úřední moci úplně a podle pravdy vyšetřiti skutkový základ sporu, nejsou ani co do skutečností ani co do průvodních prostředků omezen na údaje a návrhy stran (§ 621 odst. 1 osn. c. ř. s.). V řízení o rozvod manželství pak také neplatí obecné předpisy procesní o právních účincích, pojících se k opominutí strany vyjádřiti se o skutkových tvrzeních odpůrce, o právních následcích uznání, vzdání se a doznání. Jeví se proto hlavně účinky zásady vyhledávací jednak v předpisech o řízení důkazním, jednak v předpisech o nedostavení resp. zmeškání strany.

Pokud jde o řízení důkazní, jde především o otázku, v jakém rozsahu a o jakých skutkových okolnostech může soud ve sporu o rozvod manželství naříditi dokazování. Především podle platných procesních řádů je soud při projednávání omezen na ty důvody rozvodové, které strany uplatňují a to i po stránce skutkové, nesmí totiž vzíti za podklad rozvodových důvodů skutečnosti, které strany jako důvod rozvodu neuvádějí (§ 4 dvor. dekr. 1595/1819, §§ 669, 670 o. s. p.). Naproti tomu podle osnovy není soud omezen na údaje a návrhy stran ani co do skutečností ani co do průvodních prostředků (§ 621 odst. 1 osn. c. ř. s.). Může proto užiti z úřední povinnosti také skutečnosti stranami nepřednesené a důkazy stranami nenabídnuté. Chce-li jich však užiti, musí o tom slyšeti strany (§ 621 odst. 2 osn. c. ř. s.). Při tom však je ve svém vyhledávání soud omezen vždy jen na ty důvody rozvodu, t. j. na zákonné důvody rozvodové, které byly stranami do konce ústního jednání v první stolici do sporu vneseny (§ 621 odst. 3 osn. c. ř. s.).

Uplatňování rozvodových důvodů je vázáno hmotným právem platným v zemích Slovenské a Podkarpatoruské na určité lhůty (§§ 83, 105 zák. čl. XXXI/1894), avšak k podepření žaloby o rozvod ve spojení s důvodem, na kterém je žaloba založena, možno se dovolávat též důvodu, pro který žalobní právo přestalo (§§ 84, 105 zák. čl. XXXI/1894). Právo platné v zemích České a Moravskoslezské nemá ustanovení o promlčení důvodů rozvodových (srovn. též rozhl. 3729 Sb. n. s.), nýbrž jen důvodů rozlučkových (§ 14 zák. 320/1919), avšak obecně se uznává, že nelze uplatnit za důvod rozvodu takové skutky, které byly odpuštěny, ledaže po odpuštění nastaly nové okolnosti, zakládající rozvodový důvod, takže lze pak v souvislosti s novými skutky uplatňovat také skutky před tím odpuštěné. Pokud tedy jde o včasné uplatnění skutkových okolností, zakládajících důvod rozvodu, je podle nyní platného práva v zemích České a Moravskoslezské rozhodný okamžik jejich uplatnění ve sporu, tedy přednesení v žalobě, v přípravném spise nebo při ústním jednání. Právo platné v zemích Slovenské a Podkarpatoruské stojí na liberálnějším stanovisku ustanovením, že nové příčiny rozvodu, které mohou strany ve sporu přednášeti až do skončení jednání, stejně tak jako příčiny již v žalobě uvedené, mohou býti opřeny o takové skutečnosti, pro které žalobní právo v době jejich vznesení ve sporu již pominulo, avšak trvalo ještě v době podání žaloby nebo vzájemné žaloby (§ 667 o. s. p.). Osnova převzala předpisy občianského súdneho poriadku v ustanovení, že k odůvodnění žaloby po případě žaloby navzájem o rozvod manželství, opřené o jiný důvod, může strana uplatnit i důvody, které byla oprávněna uplatnit v době podání žaloby nebo žaloby navzájem, které však pro uplynutí lhůty samostatnou žalobou by nyní uplatnit nemohla (§ 621 odst. 3 osn. c. ř. s.). Důvodová zpráva odůvodňuje potřebnost tohoto ustanovení jako předpisu procesuálního, vyplývajícího ze zásady jednotnosti procesu, neboť má býti na veškerý přednes strany pohlíženo tak, jako by byl přednesen již v žalobě.

Pokud pak jde o jednolivé důkazní prostředky ve sporech o rozvod manželství, není v řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské odchýlných ustanovení od všeobecných předpisů pro řádné řízení sporné. Jsou proto přípustny všechny důkazy civilním řádem soudním uznané, včetně důkazu výsledkem stran (§§ 9 až 11 dvor. dekr. 1595/1819). V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatské platí rovněž ve sporech o roz-

vod manželství obecné procesní předpisy o důkazech, avšak s odchylkami: strany se nemohou vzdáti přísahy svědka, znalce nebo odpůrce, výslech strany pod přísahou nemůže býti proveden o určité okolnosti jako důkaz jediný, nýbrž jen jako doplněk jiného důkazu a smluvená přísaha stran není přípustná (§ 669 o. s. p.). Osnova nemá zvláštních ustanovení o vedení jednotlivých důkazů. Platí proto obecná procesní ustanovení o důkazech, které jsou všechny a v plném rozsahu ve sporech o rozvod přípustny. Soudní doznání podléhá volné úvaze soudu (§ 621 odst. 4 osn. c. ř. s.). Osnova podle důvodové zprávy úmyslně nepřevzala shora probraná ustanovení § 669 o. s. p., poněvadž podle snovy soud není ani v jiných sporech vázán tím, že se strany zřekly přísahy svědka nebo znalce (§§ 335, 358 osn. c. ř. s.). Osnova úmyslně nevyloučila ve sporech o rozvod manželství ani důkaz přísežným slyšením stran, řídíc se usnesením II. sjezdu čl. právníků z r. 1925.

V á z a n o s t s o u d u n a t r e s t n í r o z s u d e k platí také pro řízení o rozvod manželství. Když rozhodnutí závisí na důkazu o připočtení trestného činu, jest soudce rozhodující o žalobě o rozvod manželství podle § 268 c. ř. s. vázán obsahem vydaného o tom pravoplatného odsuzujícího nálezu trestního (srov. rozh. 140, 7880 Sb. n. s.). Praxe soudů v zemích Slovenské a Podkarpatoruské rovněž nepřipouští, aby civilní soud učinil předmětem důkazního hodnocení skutkovou podstatu takových skutečností trestného činu, které již zjistil trestní soud v odsuzujícím rozsudku (srovn. Krno, str. 157). Podle osnovy je civilní soudce vázán obsahem vydaného pravomocného odsuzujícího rozsudku trestního soudu o tom, zda byl spáchán trestný čin a komu jej lze přičítati (§ 267 osn. c. ř. s.).

Jiné pravoplatné p ř e d c h o z í r o z s u d k y, zejména civilní rozsudky v jiných sporech nežli ve sporech o rozvod nebo rozluky manželství, nemohou míti žádného vlivu na rozhodnutí sporu o rozvod manželství. Tak na příklad právní moc rozsudku, který byl vydán ve sporu o placení výživného a v jehož důvodech bylo vysloveno, že manželka opustila společnou domácnost z viny žalovaného manžela, nebrání soudu, aby ve sporu o rozvod manželství od stolu a lože samostatně hodnotil a posuzoval skutečnosti tvořící rozvodové důvody a vinu na nich (srov. rozh. 16.463 Sb. n. s.). Pokud pak se týče vlivu předchozích rozsudků rozvodových na pozdější spory o rozvod, nejde o otázku uvažování důkazů,

nýbrž o otázku právní moci rozsudku a bude v souvislosti s touto otázkou o tomto problému níže pojednáno.

Vliv rozhodnutí o rozluce na spor o rozvod manželství se projevuje v důsledcích, které plynou z úplného zrušení manželství, jehož pouhý rozvod je předmětem sporu. Byla-li za sporu o rozvod manželství vyslovena jeho rozluka, musí nutně další jednání o rozvodu odpadnouti (srovn. rozh. 2634 Sb. n. s.). Také rozsudku žalobu o rozluku zamítající přiznává praxe vliv na pozdější rozhodnutí ve sporu o rozvod manželství, pokud jde o skutečnosti, o něž je opřen uplatňovaný rozvodový důvod. Jde-li o důvod, který podle zákona může býti uplatňován i jako důvod rozvodu i jako důvod rozluky, je rozhodnutím o rozluce z tohoto důvodu rozepře rozsouzena, i pokud jde o rozvod manželství z téhož důvodu. Naproti tomu však nebrání rozsouzená rozepře pozdější žalobě o rozvod, jde-li o důvody, které by mohly zakládati aspoň důvod rozvodu, když nebyly uznány za důvody rozluky manželství, anebo jde-li vůbec o nové okolnosti, které nemohly býti v předchozím rozlukovém sporu uplatňovány (srovn. rozh. 7250 Sb. n. s.).

Nejdůležitějším způsobem se projevují účinky zásad projednací nebo vyhledávací, ovládajících řízení, v následcích nedostavení stran. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské má zmeškání strany ve sporu o rozvod manželství všechny důsledky, procesními předpisy pro řádné řízení ve věcech sporných stanovené, tedy vyloučení z procesního úkonu, jež bylo předsevzítí (§ 144 c. ř. s.), k návrhu odpůrce vynesení rozsudku pro zmeškání (§ 396 c. ř. s.) atd. Zvláštní předpisy pro zřízení ve věcech manželských neobsahují v příčině řízení ve sporech o rozvod manželství v tomto směru zvláštních ustanovení, ba naopak z toho, že výslovně vylučují následky zmeškání toliko ve sporech o rozluku a neplatnost manželství (§ 9 min. nař. 283/1897), plyne že v řízení ve sporech o rozvod manželství platí obecné procesní předpisy o zmeškání v plném rozsahu.

Naproti tomu v řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské nemá — jak již shora při výkladu o klidu řízení bylo zmíněno — zmeškání strany ve sporu o rozvod manželství tak dalekosáhlé procesní důsledky, nýbrž platí tu ustanovení zvláštní. Nedostaví-li se k roku žalovaný, projedná soud k návrhu žalobce věc meritorně v nepřítomnosti žalovaného (§ 672 odst. 1 o. s. p.). Zmešká-li rok žalobce, může žalovaný také navrhnouti, aby se věc projednávala v nepřítomnosti žalobcově. Neučiní-li žalovaný tako-

vého návrhu, vyhlásí soud usnesením spor za zastavený (§ 672 odst. 2 o. s. p.). Toto usnesení však pozbude účinnosti, požádá-li obmeškaly žalobce v patnáctidenní lhůtě od doručení usnesení o položení nového roku k ústnímu jednání (§ 672 odst. 3 o. s. p.). Zmešká-li žalobce i tento nový rok, nemůže již žádati o ustanovení dalšího roku, může však zameškání napravit ospravedlněním (§ 672 odst. 4 o. s. p.).

Osnova převzala pro spory o rozvod v otázce účinků nedostavení stran v podstatě úpravu podle občianskeho súdneho poriadku. Nedostaví-li se jedna strana k jednání, nenastanou zákonné následky zmeškání. I když se ta nebo ona strana k jednání nedostaví, lze je předsevzítí a v něm pokračovati, což je ovšem závislé od návrhů, které při roku učiní dostavivší se strana. V případě odročení je obmeškalá strana dále obesílána k dalším rokům (§ 621 odst. 1 osn. c. ř. s.). Návrhy, které může při roku dostavivší se strana proti obmeškalemu odpůrci činiti, jsou různé podle procesní role strany. Žalobce může při zmeškání žalovaného toliko navrhnouti, aby se jednání provedlo podle § 621 odst. 1 bez ohledu na nepřítomnost žalovaného. Naproti tomu žalovaný může, zmešká-li rok žalobce, žádati, aby soud usnesením prohlásil, že považuje žalobu za vzatou zpět. Tento návrh může žalovaný učiniti i tentokráte, když se už dal do jednání ve věci samé (§ 621 odst. 3 osn. c. ř. s.). Usnesení soudu, že se žaloba považuje za vzatou zpět, pozbude účinnosti, učiní-li žalobce do patnácti dnů po jeho doručení návrh na ustanovení nového roku k ústnímu přelíčení. Tento návrh nemůže opakovati, zmešká-li také tento nový rok, může však v tom případě žádati o navrácení v předešlý stav (§ 621 odst. 4 osn. c. ř. s.).

Jedním z nejdůležitějších ustanovení, odlišujících řízení ve sporech o rozvod manželství od řádného řízení sporného je předpis o osobním dostavení stran. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské obsahuje sice § 6 dvor. dekretu 1595/1819 ustanovení, že manžel, který nevyhoví soudní obsílce, může býti vhodnými donucovacími prostředky přinucen, aby se dostavil, avšak tím, že pro řízení ve sporech o rozvod manželství byla zavedena všeobecná ustanovení civilního řádu soudního, požívají manželé v těchto sporech postavení strany a podle § 380 odst. 3 c. ř. s. není dovoleno užívati donucovacích prostředků, aby strana byla přidržena dostaviti se k soudu. Proto se také min. nařízení 283/1897, kterým měla býti ustanovení citovaného dekretu uve-

dena v soulad s civilním řádem soudním, o donucovacích prostředcích pro nedostavení stran ve sporech o rozvod manželství nezmiňuje. Nemůže proto býti v řízení o rozvod před soudy v zemích České a Moravskoslezské žádný z manželů nucen, aby se osobně k soudu dostavil.

V řízení ve sporech o rozvod manželství před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské rovněž nelze na manžely použití předpisů o donucovacím řízení proti osobám, které se k nařízenému výslechu bez omluvy nedostaví (§ 657 odst. 3 o. s. p.).

Osnova, podrobivši řízení ve sporech o rozvod manželství a ve sporech o rozlučku jednotným předpisům, stanovila i pro spory o rozvod manželství donucovací prostředek pokuty pro vynucení dostavení strany. Uzná-li to soud za potřebné, může manželům uložit, aby se k ústnímu přelíčení dostavili osobně. Neuposlechne-li ten nebo onen z manželů této výzvy, může soud, považuje-li jeho osobní přítomnost za důležitou, obeslati jej znovu s pohrůzkou pořádkového trestu a donucovati ho uložením tohoto trestu k tomu, aby se dostavil osobně. Neuposlechne-li ani pak, může býti pořádkový trest v mezích zákonné výměry zdvojnásoben (§ 622 odst. 2 osn. c. ř. s.). Nepohne-li ovšem ani dvojnásobná pokuta manžela k tomu, aby se k soudu osobně dostavil, jsou tím veškeré donucovací prostředky i podle osnovy vyčerpány.

Zvláštní předpisy o řízení ve sporech o rozvod manželství mají s ohledem na předmět sporu určitá speciální ustanovení pro o b s a h p r o t o k o l u. Podle § 7 dvor. dekr. 1595/1819 a § 5 min. nař. 283/1897 má býti v jednacím protokole kromě údajů jinak pro spory předepsaných uvedeno ve sporech o rozvod manželství také jméno, stav, zaměstnání, bydliště, živnost, stáří a náboženství obou manželů, čas uzavření manželství, a dále počet, stáří a pohlaví dětí, a konečně, zda byly uzavřeny svatební smlouvy či nikoliv. Občianský súdny poriadok podobného ustanovení nemá, nařizuje však přednesení údajů o uzavření manželství a o dítkách z manželství vzešlých již v žalobě a osvědčení těchto údajů listinami (§ 651 odst. 2 o. s. p.). Osnova rovněž nařizuje uvedení osobních dat manželů v jednacím protokole a kromě dat právě uvedených nařizuje uvedení také jejich domovské a státní příslušnosti a místo uzavření sňatku (§ 623 osn. c. ř. s.).

Po skončení jednání rozhodne soudce o žalobě na rozvod manželství r o z s u d k e m. Rozhodnutí se stane vždy rozsudkem konečným (§ 390 c. ř. s.), neboť částečný rozsudek (§ 391 c. ř. s.) tu

nemůže přijíti v úvahu, ježto rozhodnutí o rozvodu manželství a případný výrok o vině, jak bude o tom níže řeč, musí býti obsaženy v jediném rozsudku. Z téhož důvodu také nepřichází v úvahu ani rozsudek mezitímní (§ 393 c. ř. s.). Jiné již je zodpovědění otázky, může-li býti ve sporu o rozvod manželství vydán rozsudek na základě vzdání, rozsudek na základě uznání a rozsudek pro zmeškání.

Rozsudkem na základě vzdání (§ 394 c. ř. s.) zamítne k návrhu žalovaného soud žalobu tenkrát, jestliže se žalobce při prvním roku nebo při ústním přelíčení vzdá vymáhaného nároku. Není jisté s hlediska zvláštní úpravy sporů o rozvod manželství překážek, aby i v těchto sporech byl rozsudek na základě vzdání připuštěn. Tendence zachovati manželství, která je jednou z vůdčích zásad řízení ve věcech manželských, tomu také nasvědčuje.

Rozsudkem na základě uznání (§ 395 c. ř. s.) uzná soud k návrhu žalobce podle žalobní žádosti, když žalovaný uzná zcela nebo částečně při prvním roku nebo při ústním přelíčení nárok proti němu vznesený. Zásada oficiality, stanovená pro řízení o rozvod v § 1 dvor. dekr. 1595/1819, nebrání použití ustanovení o rozsudku na základě uznání; v bližších ustanoveních o provedení zmíněné zásady oficiality stanoví § 3 cit. dekr., že se soudce má pokusiti také o to, aby rozvod bez právního nálezu byl druhou stranou na určitý nebo neurčitý čas povolen. Tím spíše tedy může žalovaný uznati zažalovaný nárok buď zcela, tedy jak co do rozvodu manželství, tak i viny na něm, nebo částečně, na př. aspoň co do oprávněnosti rozvodu. Dlužno proto otázku, je-li rozsudek na základě uznání ve sporech o rozvod manželství přípustný, zodpověděti kladně.

Rozsudek pro zmeškání (§ 396 c. ř. s.) může býti vydán k návrhu dostavivší se strany proti straně obmeškalé. Je proto pro zodpovědění otázky, je-li v řízení o rozvod manželství přípustný rozsudek pro zmeškání, nutno rozhodnouti otázku, jaké důsledky má ve sporech o rozvod manželství zmeškání strany. § 6 dvor. dekr. 1595/1819 v bližších ustanoveních o provedení zásady oficiality ve sporech o rozvod manželství stanoví, že v případě, že manžel o rozvod žalovaný nevyhoví soudní obsílce, má býti vhodnými k tomu donucovanými prostředky přinucen, aby se dostavil, a jen, kdyby se tak nedalo dělati, má se proti němu, když byl prve varován před následky své neposlušnosti, uznáno pro nedostavení se. Již shora při výkladech o osobním dostavení stran

bylo ukázáno, že donucovací prostředky v tomto směru nejsou přípustné, takže zbývá jen jedna podmínka pro vydání rozsudku pro zmeškání, totiž upozornění žalovaného, že v případě jeho nedostavení může být proti němu nalezeno pro zmeškání. Není závady, aby se toto upozornění nestalo hned v první obsílce při doručení žaloby, jak také v praxi se to děje, takže za těchto předpokladů je přípustné použití ustanovení o rozsudku pro zmeškání ve sporech o rozvod manželství.

Dosavadní naše výklady o rozsudku ve sporech o rozvod manželství se týkaly jen řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské. V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatské se rozhoduje o žalobě o rozvod manželství rovněž rozsudkem konečným (§ 387 o. s. p.), takže nepřichází v úvahu ani částečný (dílní) rozsudek (§ 388 o. s. p.), ani rozsudek mezitímní (§ 391 o. s. p.). Předpisy o rozsudku z uznání a o rozsudku ze zřeknutí (§ 390 o. s. p.) v řízení o rozvod manželství neplatí, protože podle svého slovního znění se vztahují toliko na spory o peněžité pohledávky a protože zřeknutí žalobce je upraveno pro spory o rozvod manželství zvláštním předpisem o odstoupení od žaloby (§ 666 o. s. p.), kdežto o uznání žalovaného nemáme pro spory o rozvod zvláštního předpisu. Rozsudek pro zmeškání (§ 440 o. s. p.) je ve sporech o rozvod manželství výslovně vyloučen (§ 672 odst. 6 o. s. p.).

Osnova vyloučila výslovným předpisem § 621 odst. 4 pro řízení o rozvod manželství platnost předpisů o právních následcích uznání žalobního nároku (§ 397 osn. c. ř. s.), vzdání (§ 398 osn. c. ř. s.) nebo doznání. Také nedostavení strany k jednání nemá v zápětí zákonných následků zmeškání (§ 622 odst. 1 osn.). O žalobě o rozvod rozhodne soud rozsudkem konečným (§ 392 osn. c. ř. s.).

Pro obsah rozsudku je zvláštními předpisy kromě obecných náležitostí předepsáno, že soud, povolí-li rozvod od stolu a lože, musí zároveň výslovně uznati, zda jeden nebo druhý manžel, zda každý z nich nebo nikdo z obou jest rozvodem vinen (§ 12 dvor. dekr. 1595/1819, § 6 min. nař. 283/1897, §§ 85, 105 zák. čl. XXXI/1894). Z toho plyne, že soud musí do rozsudku pojmouti výrok o vině na rozvodu z moci úřední a bez ohledu na návrhy stran, tedy i v případě, když v otázce viny strany žádný návrh neučiní. Stejně ustanovení o obsahu rozsudku obsahuje osnova (§ 627 osn. c. ř. s.).

Pro řízení odvolací nejsou v řízení o rozvod manželství před soudy v zemích České a Moravskoslezské předepsány zvláštní odchylky od řádného řízení ve věcech sporných (§ 12 dvor. dekr. 1595/1819). Zejména tu platí zákaz novot podle § 482 c. ř. s. (srovn. rozh. 145 Sb. n. s.). Je-li rozsudkem soudu první stolice žaloba zamítnuta v celém rozsahu, může se žalobce domáhati v odvolání vyhovění celému žádání žaloby. Byl-li však rozvod manželství povolen, ale vysloven z výhradné nebo částečné viny žalobcovy, může se žalobce odvolati toliko v otázce viny. Žalovaný pak může odvoláním napadnouti výrok o povolení rozvodu manželství toliko tenkrát, když se k návrhu na povolení rozvodu manželství nepřipojil a navrhl zamítnutí žaloby. Jinak se může odvolati toliko proti výroku o vině, svědčícímu proti němu. Vždy jsou však obě strany ve volbě návrhů odvolacích vázány svými návrhy v první stolici učiněnými tak, že nemohou jíti dále než v první stolici navrhly a zejména nemohou odporovati výroku, který je v souhlase s jejich návrhem v první stolici učiněným. Není tedy přípustno učiniti teprve v odvolacím řízení návrh, aby byl rozsudek první stolice změněn v ten způsob, že se manželství rozvádí z viny druhé strany, nebyl-li tento návrh učiněn již v řízení před soudem první stolice (srovn. rozh. 4823 Sb. n. s.).

V řízení o rozvod manželství před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je pro odvolací řízení předepsáno ústní veřejné líčení až na případy, je-li omezeno jen na sporu překážející námitku nebo otázku útratovou (§ 677 odst. 1 a 2 o. s. p.). V odvolacím řízení nemůže již býti podána vzájemná žaloba ani nemůže býti uplatněna příčina rozvodu, která nebyla před prvním soudem k odůvodnění žaloby neb vzájemné žaloby přednesena (§ 677 odst. 3 o. s. p.). Nedostavení náležitě obeslaných stran a státního zástupce k odvolacímu líčení nebrání vyřízení odvolání. Návrhy obmeškalé strany nebo státního zástupce se přečtou ze spisů (§ 678 o. s. p.). Jinak platí přiměřené použití předpisů o odvolacím řízení (§ 679 o. s. p.).

Osnova upravila odvolací řízení ve sporech o rozvod zásadně jinak a to proto, že stanovila jednotné řízení pro spory o rozvod i pro spory o rozluky manželství. V odvolacím řízení mohou býti uplatňovány skutečnosti a nabízeny důkazy, které před soudem první stolice nebyly předneseny (§ 628 odst. 2 osn. c. ř. s.). Při projednání a rozhodnutí sporu není odvolací soud omezen odvolacími návrhy stran, avšak před odvolacím soudem nemůže býti nově

uplatněn důvod, jenž nebyl uplatněn k odůvodnění žaloby nebo žaloby navzájem ve stoličce první (§ 628 odst. 3 osn. c. ř. s.). Ustanovení, že odvolací soud není omezen odvolacími návrhy stran, dlužno jistě rozumět tak, že může dojít i přes souhlasnou žádost obou manželů k zamítnutí žalobní žádosti o rozvod manželství, jistě však nemůže v otázce viny na rozvodu a zejména v důvodech rozvodových odvolací soud jíti dále, než pokud sahají odvolací návrhy stran.

Pro d o v o l á n í ve sporech o rozvod manželství nejsou ani v platném procesním právu ani v osnově stanoveny zvláštní předpisy.

P r a v o p l a t n ý r o z s u d e k, kterým byl vysloven rozvod od stolu a lože, zůstane v platnosti tak dlouho, dokud ho manželé sami nezruší tím, že obnoví manželské společenství. Stane-li se tak, pozbývá tím rozsudek své účinnosti a žádný z manželů se nemůže na jeho podkladě domáhati přeměny rozvodu v rozluku manželství (srovn. rozh. 16.768 Sb. n. s.). Byl-li povolen rozvod manželství a manželé obnovili manželské společenství, může pak býti zahájen mezi nimi nový spor o rozvod manželství, ovšem toliko z důvodů, které vznikly za jejich nového soužití. Dřívější rozsudek vyslovující rozvod manželství nebrání nově žalobě, opřené o rozvodové důvody, vzešlé za soužití manželů po povolení rozvodu předchozím rozsudkem. Námitka věci rozsouzené tu nemá místa (srovn. rozh. 11.383 Sb. n. s.). Bylo-li však pravoplatně rozhodnuto o žalobě jednoho manžela o rozvod manželství tak, že se manželství rozvádí od stolu a lože z viny obou manželů, překáží žalobě, kterou se domáhá druhý z manželů rozvodu manželství z výhradní viny prvního manžela, námitka rozepře rozsouzené (srovn. rozh. 13.503 Sb. n. s.). Pravoplatný rozsudek pro zmeškání, jimž byl vysloven rozvod manželství z výhradné viny nedostavivší se strany, brání této z důvodů rozepře rozsouzené, aby podala samostatnou žalobu o otázce viny na rozvodu manželství (srovn. 14.706 Sb. n. s.).

Také rozsudek, kterým byla žaloba o rozvod manželství zamítnuta, působí svou právní mocí na pozdější spory o rozvod manželství týchž manželů. Byla-li žaloba jednoho manžela na rozvod manželství z viny druhého manžela, který s rozvodem nesouhlasil, pravoplatně zamítnuta, bylo tím pravoplatně rozhodnuto, že žalovaný manžel nemá viny na rozvodu a nemůže žalobce tytéž skutečnosti uplatnit jako důvod rozvodu ani v pozdějším sporu (srovn. rozh. 14.782 Sb. n. s.).

Pravoplatný rozsudek, kterým byl vysloven rozvod manželství od stolu a lože, pozbude své platnosti také pozdějším vyslovením rozluky téhož manželství, ať už se to stane změnou rozvodu rozsudkem tím vysloveného cestou nesporného řízení (v zemích České a Moravskoslezské, viz níže kapitolu jedenáctou) či řízení sporného (v zemích Slovenské a Podkarpatoruské, viz níže kapitolu devátou) anebo vyslovením rozluky zvláštním rozsudkem po novém řízení rozlukovém vynesným. Bylo-li manželství později pravoplatně rozloučeno bez viny manželů, jsou bezpředmětné rozsudky nižších soudů, vyslovující rozvod z viny obou manželů (srovn. rozh. 9759 Sb. n. s.).

Úmrtí některého z manželů po pravoplatném ukončení sporu o rozvod manželství je bez významu. Zemře-li však některý z manželů během sporu, má to vliv také na tento spor a jeho výsledek. Předpisy o řízení ve sporech o rozvod manželství před soudy v zemích České a Moravskoslezské nemají zvláštních předpisů o tom, jak se má ve sporu o rozvod postupovati při úmrtí některého z manželů. Jisto je, že smrtí jednoho z manželů nastává úplné zrušení manželského svazku, takže již nelze rozhodovati o jeho částečném zrušení rozvodem. Naproti tomu však může míti jednak pozůstalý manžel, jednak jiné osoby právní zájem na výroku, že ten neb onen z manželů byl vinen na rozvodu, o kterém byl veden spor. Tento právní zájem bude mnohdy odůvodněn s hlediska práva dědického. Proto prakse stojí na stanovisku, že zemře-li žalující manžel, jenž se domáhal rozvodu z viny žalovaného manžela, lze pokračovati v projednání sporu (srovn. rozh. 7771 Sb. n. s.). Zemře-li však žalovaný manžel za sporu, nelze vysloviti rozvod manželství ani se zabývati otázkou viny na rozvodu (srovn. rozh. 7482, 7771 Sb. n. s.). Podle toho bude rozhodnouti otázku dalšího vedení sporu o rozvod při úmrtí jednoho z manželů ve sporech, v nichž došlo k vzájemným žalobám nebo aspoň k vzájemným návrhům na vyslovení viny druhého manžela na rozvodu, tak, že jen částečně bude ve sporu pokračovati a částečně ho zastaviti. K zastavení sporu pro úmrtí žalovaného však může dojíti toliko do té doby, dokud nebyl vydán rozsudek. Byl-li vydán rozsudek žalobu zamítající, nemůže podati pozůstalý manžel proti němu pro nastalé úmrtí druhého manžela opravné prostředky. Zemřel-li některý z manželů po vydání rozsudku, v němž bylo již rozhodnuto o vině některého z manželů na rozvodu, jest vyřídití podané opravné prostředky a nelze vyhověti návrhu pozůstalého manžela, aby další

řízení ve sporu bylo zastaveno z důvodů úmrtí manžela (z jiných důvodů samozřejmě může být spor také skončen; zpětvzetím opravných prostředků a pod.). Rozhodujícím tu je okolnost, že nelze zemřelého připravit o možnost hájiti se proti vině soudem již vyslovené na rozvodu manželství (srovn. k tomu též rozh. 8681 Sb. n. s.). O správnosti této praxe mohou ovšem býti — právě s ohledem na odchylnou úpravu v druhé právní oblasti, o které bude hned níže řeč — pochybnosti, neboť otázka viny na rozvodu nabývá po smrti manžela docela jiný smysl a byla by snad lépe řešena ve sporu, ve kterém by byla postavena do správného světla jasným vytčením právního zájmu zúčastněných osob na tomto výroku.

V řízení o rozvod manželství před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské působí úmrtí manžela za sporu vždy zastavení sporu. Zemře-li jeden z manželů před tím, než rozsudek nabyl právní moci, nemůže se ve sporu ve věci samé pokračovati a rozhodnutí, ve věci samé již vynesené, pozbývá účinnosti. O hrazení útrat sporu v takovém případě podle okolností sporu rozhodne soud rozsudkem (§ 676 odst. 1 o. s. p.). Proti tomuto rozsudku není dovolání přípustné (srovn. rozh. 45 Úr. sb. n. s.).

Osnova převzala úpravu občianského súdneho poriadku, pri parlamentním projednávání pak se šlo ještě dále v otázce útrat. Zemře-li některý z manželů dříve, než rozsudek ve sporu o rozvod manželství nabude právní moci, nelze ve věci hlavní pokračovati. Soud vysloví usnesením, že se spor ve věci samé zastavuje a rozsudky, jež byly snad již vydány, zbavují účinnosti (§ 626 odst. 1 osn. c. ř. s.). V tomto usnesení vysloví soud, že se náklady sporu navzájem ruší (§ 626 odst. 2 osn. c. ř. s. v pozměněném znění). Toto ustanovení o zrušení útrat je jen důsledným provedením zásady o zastavení řízení ve věci hlavní, neboť by nemělo smyslu pokračovati ve sporu a tedy projednávati věc hlavní jenom proto, aby podle jejího výsledku mohlo býti vydáno rozhodnutí o útratách rozvodového sporu. Učiniti usnesení o zastavení sporu je povolán soud, u něhož se spor o rozvod projednává v době úmrtí jednoho z manželů. Je-li tímto soudem nejvyšší soud, zbaví usnesením účinnosti také rozsudek soudu odvolacího i rozsudek soudu první stolice (§ 626 odst. 3 osn. c. ř. s.).

Kapitola druhá.

ŘÍZENÍ VE SPORECH O ROZLUKU MANŽELSTVÍ.

Otázka věcné i místní příslušnosti soudu je ve sporech rozlukových upravena úplně shodně s příslušností ve sporech o rozvod manželství (§§ 50 č. 2, 76, 100 j. n., §§ 2 č. 8, 639 až 642 o. s. p., § 50 odst. 2 č. 2, 70, 71 osn. j. n.). Stačí proto na tomto místě poukázati na podrobnější výklady o příslušnosti ve sporech o rozvod manželství v první kapitole tohoto spisu, neboť také výklad citovaných předpisů je úplně stejný, pokud jde o příslušnost ve sporech o rozvod manželství i ve sporech rozlukových.

Praxe je bohatější v řešení otázek příslušnosti ve sporech rozlukových, takže četnějších rozhodnutí v těchto sporech nejvyšším soudem vydaných lze použítí s úspěchem také pro výklad ustanovení o příslušnosti ve sporech o rozvod manželství, ba také — protože i v tom směru je shodná úprava otázky příslušnosti — ve sporech o neplatnost manželství.

Především pokud jde o výklad pojmu posledního společného bydliště manželů (§ 76 j. n.). Soudem, v jehož obvodu měli manželé společné bydliště, není obecné soudiště manželovo, nýbrž soud, v jehož obvodu nejen manžel, nýbrž i manželka se usadila s prokazatelným nebo z okolností vyplývajícím úmyslem, aby se tam trvale zdržovala (srovn. rozh. 14.058 Sb. n. s.).

V otázce průkazu státní příslušnosti manželů vyvozuje praxe z ustanovení § 651 odst. 2 o. s. p., podle něhož třeba osvědčiti údaje o manželství v žalobě listinou, že také příslušnost tuzemských soudů pro rozhodování v manželských sporech československých státních příslušníků nutno prokázati osvědčením o státním občanství. K předložení tohoto průkazu musí soud určit

straně lhůtu, nežli prohlásí svou nepřislušnost z tohoto důvodu (srovn. rozh. 1783 Úr. sb. n. s.). Také pro právní oblast zemí České a Moravskoslezské stojí prakse s ohledem na výlučnost příslušnosti soudu vlasti pro rozluky cizinců a s ohledem na platnou vyšetřovací zásadu v rozlukových sporech na stanovisku, že je povinností žalobcovou, aby dokázal československou státní příslušnost předložením osvědčení příslušného úřadu (srovn. rozh. 16870 Sb. n. s.).

Pokud jde o důsledky neuposlechnutí výzvy k předložení osvědčení o státním občanství, nemůžeme souhlasiti se stanoviskem citovaného rozhodnutí 16.870 Sb. n. s. Podle něho je totiž žalobu prohlásiti za nehodící se k řádnému projednání. Správnějším by bylo posuzovati tuto otázku s hlediska příslušnosti tuzemského soudnictví, o kteroužto otázku v podstatě běží. Jsou-li soudy povinny z úřadu zkoumati svou příslušnost a zejména příslušnost tuzemského soudnictví, a to v každém období řízení (§ 42 j. n.), mohou také procesním stranám uložit, aby k odstranění pochybností, které při oficiálním zkoumání příslušnosti tuzemských soudů se během řízení vyskytly, opatřily a soudu předložily úřední osvědčení o svém státním občanství. Je proto poněkud přísným požadavek, aby v každém sporu o rozluku hned k žalobě bylo osvědčení o státním občanství připojeno. Je-li jinak z údajů žaloby (§ 226 c. ř. s.) a jiných pomůcek příslušnost tuzemských soudů zřejmá, není třeba ji zvláště osvědčovati. Je povinností soudu, aby tuto příslušnost z úřadu posoudil. Teprve tehdy, vyskytnou-li se pochybnosti, může soud žalobci uložit opatření takových důkazů, které jsou způsobilé prokázati příslušnost tuzemských soudů. Jestliže žalobce výzvě soudu nevyhoví, má soud žalobu odmítnout z toho důvodu, že není dána (prokázána) příslušnost soudu k projednání této žaloby. Proto je správnější stanovisko praxe slovenské (viz shora citované rozh. 1783 Úr. sb. n. s.).

Dále jde o příslušnost československých soudů k rozhodování o rozluce manželství cizinců. Pro rozluku manželství cizinců, kteří uzavřeli sňatek v cizině a neměli v tuzemsku poslední společné bydliště, může býti stanoven příslušný soud podle § 28 j. n. (srovn. rozh. 9255 Sb. n. s.). Musí tu ovšem býti splněna základní podmínka příslušnosti československých soudů pro vyslovení žádané rozluky manželství. Tato podmínka je splněna na příklad v tom případě, že československá státní občanka uzavře v Československu sňatek s cizozemcem, nabude státního občanství

cizozemského (ovšem nesmí to býti státní občanství rumunské, jugoslávské nebo polské, viz níže citované mezinárodní smlouvy s těmito státy), manželé neměli v Československu společného bydliště a manželka má trvalé bydliště v Československu. Pak lze k žalobě o rozvod nebo rozlukou manželství ustanoviti příslušný soud podle § 28 j. n. (srovn. rozh. 12.459 Sb. n. s.). Nemá-li však žádný z manželů v Československu obecné sudiště, nemohou československé soudy rozhodovati ani o rozvodu ani o rozluce jejich manželství. Není tu proto ani místa pro určení místně příslušného soudu podle § 28 j. n. (srovn. rozh. 10.990 Sb. n. s.). Stejně tak, není-li podmínek §§ 639—641 o. s. p. a sedmého oddílu zák. čl. XXXI/1894 pro příslušnost zdejších soudů, nemůže ani nejvyšší soud ustanoviti soud podle § 52 o. s. p. (srovn. rozh. 1234 Úr. sb. n. s.). Z důvodů úpravy mezinárodními smlouvami, zmíněnými již při výkladech o rozvodu v kapitole první, nesmějí československé soudy rozhodovati o rozluce manželství státních příslušníků jugoslávských (srovn. rozh. 10.281 Sb. n. s.), polských (srovn. rozh. 10.527 a plen. rozh. 9489 Sb. n. s. a rozh. 1673 Úr. sb. n. s.) a rumunských (srovn. rozh. 9680 Sb. n. s.).

O s n o v a upravila příslušnost soudu rovněž jednotně pro spory o rozvod i pro spory o rozlukou manželství. Jsou-li obě strany nebo jedna z nich československými státními občany, je místně příslušný soud, v jehož obvodě manželé měli své poslední společné bydliště (§ 70 odst. 1 osn. j. n.). Jestliže manželé neměli v tuzemsku poslední společné bydliště, jest příslušný obecný soud žalovaného, a není-li takového soudu v tuzemsku, obecný soud žalobců. Jestliže ani tohoto soudu v tuzemsku není, jest příslušný soud, v jehož obvodu je domovská obec obou stran nebo některé z nich (§ 70 odst. 2 osn. j. n.). Jsou-li oba manželé cizinci, mohou československé soudy o žalobách o rozlukou manželství rozhodovati jenom tehdy, je-li jejich rozsudku přiznána právní účinnost státem, jehož občany manželé jsou, a jsou-li občany různých států, alespoň státu jednoho z nich; za této podmínky je příslušný soud tuzemský, v jehož obvodě měli manželé své poslední společné bydliště, a není-li takového soudu, soud bydliště žalovaného (§ 71 odst. 1 osn. j. n.). Pro žaloby o rozlukou proti manželu, který byl československým státním občanem v době sňatku, ale později státního občanství československého pozbyl, platí nahoře uvedená ustanovení § 70 odst. 2, jestliže žalující manželka bydlí v Československé republice (§ 71 odst. 2 osn. j. n.). V takovém případě se tedy nakládá s man-

žely, pokud jde o příslušnost československých soudů k rozhodnutí o rozluce jejich manželství, jako se státními občany československými.

Prorogaci soudní ve sporech rozlukových praxe v zemích České a Moravskoslezské připouští (srovn. rozh. 14952 Sb. n. s.), a to i pro spory o rozluku manželství ciznců (srovn. rozh. 9680 Sb. n. s.), v zemích Slovenské a Podkarpatoruské není přípustná, jak bylo vyloženo v první kapitole tohoto spisu ve výkladu o prorogaci ve sporech o rozvod manželství. Podle osnovy je příslušnost pro spory o rozluku výlučná (§ 70 osn. j. n.), takže tu prorogace přípustnou nebude.

Pro vyloučení r o z s u d í h o ve sporech o rozluku platí stejné důvody jako ve sporech o rozvod manželství a stačí proto pokázati na příslušné vývody první kapitoly tohoto spisu.

S t r a n a m i ve sporu o rozluku manželství mohou býti zase jenom oba manželé a v řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské také státní zástupce. Také pokud jde o procesní způsobilost stran, platí pro spory o rozluku úplně stejná ustanovení jako pro spory o rozvod manželství, jež byla probrána v kapitole první.

Řízení o rozluku manželství v zemích České a Moravskoslezské účastnil se před manželskou novelou též o b h á j c e m a n ž e l s k é h o s v a z k u (§ 17 dvor. dekr. 1595/1819, § 16 min. nař. 283/1897). Příslušná ustanovení o něm však byla zrušena článkem V. č. 1 zákona z 1. dubna 1921 č. 161 Sb. z. a n. Řízení o rozluku před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské se může zúčastniti aspoň státní zástupce (§ 644 o. s. p.). Osnova nepřevzala vůbec součinnost státního zastupitelství v manželských sporech, ježto se v praxi neosvědčila a ježto státní zastupitelstva jsou plně zaujata a zaměstnána svým působením na poli práva a řízení trestního a nejsou fysicky s to, aby úkoly, jež jim úprava manželského řízení ukládá, splnila (viz důvodovou zprávu str. 372 až 373). Tím je ovšem spor rozlukový dán úplně do dispozice manželů a proto se snaží osnova vyplniti nedostatek orgánu, který by hájil manželský svazek proti svévolnému rozlučování a jehož potřeba se zřejmě s hlediska veřejného a státního zájmu pocituje, zostřením předpisů o vyhledávací povinnosti soudu (§ 621 osn. c. ř. s.). Tím však převaluje na bedra soudce ještě další úkol, který jistě koliduje — při nejmenším aspoň pracovně, když už se nemíní uznati zásada, že má býti soudce zproštěn všeho, co by mu

mohlo překážeti v naprosto volném a objektivním rozhodování — právě s touto jeho volností rozhodování.

Předpisy o zástupcích stran v řízení o rozluku jsou shodné s předpisy v řízení o rozvod manželství a možno proto i zde odkázati na příslušné výklady první kapitoly tohoto spisu. To se vztahuje také na různost předpisů obou právních oblastí o povinném zastupování advokáty. Jinak platí také v rozlukovém řízení obecné předpisy procesní o činnosti zástupců stran, zejména tedy § 34 c. ř. s., podle něhož jsou prohlášení procesního zmocněnce pro stranu závazná (srovn. rozh. 9685 Sb. n. s.).

Spor o rozluku manželství musí býti zahájen žalobou. § 13 dvor. dekr. 1595/1819 o rozlukovém řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské sice odkazuje na § 3 téhož dekr., pokud jde o všeobecná pravidla řízení, takže podle toho by šlo o „žádost za rozluku“, a také § 9 min. nař. 283/1897 mluví jen o žádosti, avšak ustanovení § 13 zákona 320/1919 o tom, že o rozluku lze „žalovati“, nemůže již zanechatí žádných pochybností, že podkladem řízení rozlukového musí býti řádně instruovaná žaloba. Pokud by se jí nedostávalo nějakých náležitostí, musí je ovšem soudce doplniti za součinnosti stran (§ 14 dvor. dekr. 1595/1819). Při tom ovšem při posuzování „žádosti za rozluku“ musí soudce zkoumati též, zda jde vlastně o žalobu, nebo o žádost za rozluku v řízení nesporném (viz kapitolu jedenáctou tohoto spisu). V zemích Slovenské a Podkarpatoruské je ovšem předepsáno povinné zastoupení advokáty také v řízení rozlukovém, takže tu je vždy podána řádně instruovaná žaloba, opatřená též listinnými doklady (§ 651 o. s. p.). Podle osnovy bude rovněž řízení o rozluku zahájeno žalobou (§§ 618, 226 osn. c. ř. s.), jejíž případné nedostatky odstraní soud za součinnosti strany, kterou k tomu cíli vhodně poučí (§§ 615, 441 osn. c. ř. s.).

V otázce právní povahy žaloby o rozluku možno odkázati k tomu, co bylo řečeno v první kapitole o právní povaze žaloby o rozvod manželství, neboť v tomto směru se obě žaloby úplně shodují.

Žalobní žádost žaloby o rozluku manželství obsahuje jako hlavní petit návrh na rozluku manželství sporných stran a pak návrh na výrok o vině. Návrh na rozloučení manželství je nezbytnou a hlavní součástí celé žaloby, návrh v otázce viny ani vznesen býti nemusí, neboť soud musí vysloviti vinu té neb oné strany neb

obou či žádné na rozluce z povinnosti úřední (§ 11 min. nař. 283/1897, § 85 zák. čl. XXXI/1894, § 627 osn. c. ř. s.).

Předchozí rozsudek o rozvodu manželství nemá v zásadě vlivu na podání žaloby o rozluce manželství, neboť jde v prvním sporu toliko o částečné zrušení manželského svazku rozvodem, kdežto žalobou o rozluce se žádá úplné zrušení třebaž již rozvedeného manželství. Je proto lhostejno, zda žaluje z viny druhého manžela manžel, z jehož viny bylo manželství rozvedeno, a zda se žaloba o rozluce opírá o okolnosti, jež nastaly před rozvodem či po něm (srovn. rozh. 2291 Sb. n. s.). Zde nutno také míti na paměti okolnost, že důvod, z kterého se žaluje na rozluce, může býti jiný, než z kterého bylo před tím žalováno na rozvod, a dále, že tytéž skutky mohou býti různě kvalifikovány s hlediska důvodu rozvodu než s hlediska důvodu rozluce, protože jde—aspoň v oblasti zemí České a Moravskoslezské — o dva různé zákony s různých legislativních hledisk upravené. Ježto rozluce je úplným zrušením manželského svazku, kdežto rozvod toliko částečným, je potřebí k odůvodnění rozluce silnějších důvodů nežli k odůvodnění pouhého rozvodu manželství. (S hlediska platného manželského práva československého by však tato these mohla býti brána v odpor.) Z toho dovozuje prakse, že předchozí zamítnutá žaloba o rozvod manželství může míti vliv na pozdější žalobu o rozluce potud, že okolnosti, které nestačily k odůvodnění rozvodu a viny některého z manželů na něm, nemohou již býti předmětem žaloby o rozluce. Tak na příklad, byla-li zamítnuta manželova žaloba o rozvod manželství z toho důvodu, že nebyla shledána vina manželčina na zrušení manželského spoluzití, může býti napotomní manželova žaloba o rozluce pro rozvrat manželství opřena jedině o okolnosti, jež nastaly teprve po vydání rozsudku ve sporu o rozvod a jež jsou způsobilé prokázati vinu manželčinu na tom, že manželství nebylo obnoveno (srovn. rozh. 4686 Sb. n. s.). Ani rozsudek v předchozím sporu o výživné nemůže tvořiti pro spor o rozluce věc rozsouzenou (srov. rozh. 2987 Úr. sb. n. s.).

Žaloba navzájem je ve sporu o rozluce přípustná zejména tak, že žalovaný proti žalobě o rozsudku z jeho viny podá žalobu o rozluce z viny druhého manžela. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské je možná toliko vzájemná žaloba (§ 233 c. ř. s.) pro rozluce, není však možná vzájemná žaloba o rozvod manželství, ježto nemohou obě tyto žaloby býti projednány v jednom řízení. V řízení před soudy v zemích Slovenské a

Podkarpatoruské by takových překážek proti protižalobě (§ 189 o. s. p.) nebylo, ba naopak zákon výslovně připouští, aby v protižalobě o rozluku byl žádán toliko rozvod (§ 104 zák. čl. XXXI/1894). Ovšem kdyby bylo vyhověno žalobě o rozluku, muselo by řízení o protižalobě o rozvod odpadnouti, neboť rozloučené manželství nemůže býti rozvedeno. Se žalobou o rozvod nebo rozluku nemůže také býti spojena žaloba o zmatečnost manželství nebo žaloba o trvání nebo netrvání neb určení platnosti manželství (§ 642 odst. 2 o. s. p.), může s ní však býti spojena žaloba majetkoprávní, související s manželským poměrem (§ 687 o. s. p.).

Osnova rovněž připouští žaloby navzájem (§§ 233 odst. 2, 618 osn. c. ř. s.), dovoluje však toliko h r o m a d ě n í ž a l o b o rozvod a rozluku manželství, zakazuje však, aby se žalobami právě uvedenými neb jednou z nich byla spojena ať už v žalobě nebo v žalobě navzájem ještě žaloba o neplatnost manželství nebo žaloba o určení, že jest tu manželství mezi stranami nebo že ho tu není anebo žaloba o určení, že jisté manželství je platné (§ 618 osn. c. ř. s.).

K o n e č n ý n á v r h ž a l o v a n é h o ve sporu o rozluku není s ohledem na zásadu oficiality ovládající toto řízení nutný. I když žalovaný žádný návrh nepodá neb dokonce řízení vůbec se nezúčastní, musí soud o žalobě meritorně pojednat a rozhodnouti. Soud proto ani není vázán na návrh žalovaného. Navrhne-li žalovaný povolení rozluky souhlasně se žalobcem, musí soud přes to meritorně o obou návrzích rozhodnouti. Také v otázce viny soud rozhoduje bez ohledu na návrhy stran, nemůže však vysloviti rozluku k žádosti manžela, který je na rozluce vinen, není-li tu zároveň příslušného návrhu druhého manžela.

Z p ě t v z e t í ž a l o b y o rozluku manželství je v řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské přípustné až do skončení jednání (§ 15 dvor. dekr. 1595/1819, § 13 min. nař. 283/1897, § 237 c. ř. s.). Zpětvzatá žaloba může býti znovu podána podle § 237 c. ř. s. jen, nevzdal-li se žalobce uplatňovaného nároku (srovn. rozh. 9685 Sb. n. s.). Tomu ovšem dlužno rozuměti tak, že uplatňovaným nárokem jsou tu vlastně jen skutečnosti, na kterých se požadovaná rozluka zakládá, neboť novou žalobu o rozluku, opřenou o nové skutečnosti, může žalobce kdykoliv později podati.

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské může žalobce odstoupiti od žaloby o rozluku nebo od vzájemné

žaloby v kterémkoliv stadiu řízení až do pravoplatnosti rozsudku a to i bez svolení odpůrce. Ve sporu se pak pokračuje jen, osvojí-li si ji druhá strana neb jiný oprávněný účastník. Odstoupení od žaloby však nepřekáží dalšímu projednávání vzájemné žaloby (§ 666 o. s. p.).

Podle osnovy může žalobce od žaloby jednostranně ustoupiti v každém období rozepře až do pravoplatnosti rozsudku (§ 629 osn. c. ř. s.). Soud pak vysloví usnesením, že se spor ve věci samé zastavuje a rozsudky, jež byly snad již vydány, zbavují účinnosti. Je-li věc ve stadiu dovolacím, učiní toto usnesení nejvyšší soud (§ 626 osn. c. ř. s.).

Změna žaloby o rozluku manželství je v řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské přípustna jen potud, že žalobce se může za řízení v první stolici dovolávat ještě dalších rozlukových důvodů a nemusí se před soudem první stolice omeziti jen na rozlukové důvody uvedené v žalobě (srovn. rozh. 11.296 Sb. n. s.). Není však přípustno změnit žalobu o rozluku během řízení v žalobu o rozvod manželství (srovn. rozh. 1480, 5576 Sb. n. s.). To proto, že pro tuto žalobu je předepsáno jiné řízení.

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je změna žaloby přípustná jak ve směru uplatnění nových důvodů rozluky, které může žalobce uváděti až do konce ústního jednání (§ 667 o. s. p.), tak i ve směru změny žaloby o rozluku v žalobu o rozvod, a obráceně změny žaloby o rozvod v žalobu o rozluku, kteréžto změny jsou možné až do té doby, pokud soudce první stolice nevynesl ve sporu rozsudek (§ 104 zák. čl. XXXI/1894).

Osnova nemá výslovného ustanovení v předpisech o řízení ve věcech manželských v otázce změny žaloby. Není však překážek, aby za podmínek obecného předpisu § 235 osn. c. ř. s. o změně žaloby byla přípustna též změna žaloby o rozluku v žalobu o rozvod manželství.

Pokud jde o otázku, zda je možno uplatniti další důvody rozlukové také během řízení a rozšířiti o ně žalobu, platí v řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské obecné předpisy procesní, takže nové přednesy jsou přípustné až do konce ústního jednání v první stolici (§ 10 min. nař. 283/1897). V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské může žalobce k odůvodnění žaloby jím podané až do konce jednání, předcházejícího

prvostupňovému rozsudku, uvéstí též takový důvod, který v žalobě neuplatnil. K odůvodnění žaloby o rozluku, po případě k odůvodnění žaloby navzájem, může strana uvéstí též důvody, které byla oprávněna uplatniti v čas podání žaloby nebo žaloby navzájem, které však pro uplynutí lhůty samostatnou žalobou by nyní již uplatniti nemohla (§ 667 o. s. p.). Podle osnovy může strana k odůvodnění žaloby, po případě žaloby navzájem, opřené o jiný důvod, uplatniti i důvody, které byla oprávněna uplatniti v době podání žaloby nebo žaloby navzájem, které však pro uplynutí lhůty samostatnou žalobou by nyní již uplatniti nemohla (§ 621 odst. 3. osn. c. ř. s.).

Zahájení rozeprě nastává ve sporech o rozluku stejně jako v jiných právních rozeprích doručením žaloby žalovanému (§ 232 c. ř. s., § 147 o. s. p., § 232 osn. c. ř. s.). Pokud pak jde o individualisaci sporu o rozluku s ohledem na okolnost, že o téže věci nemůže býti zahájen nový spor, dlužno přihlížeti jednak k stranám a jejich procesním rolím, jednak k žalobní žádosti znějící na rozluku určitého manželství a konečně k skutečností, na kterých se zakládají uplatňované rozlukové důvody. Již tenkrát, je-li v prvních dvou bodech nová žaloba shodná se žalobou, o které již spor byl zahájen, jde o tutéž věc a zahájení nového sporu brání námitka litispendence.

První rok se v řízení o rozluku manželství před soudy v zemích České a Moravskoslezské nekoná (§ 9 odst. 1. min. nař. 283/1897). Osnova rovněž výslovně vyloučila konání prvního roku ve sporech o rozluku manželství (§ 619 osn. c. ř. s.). Nekoná-li se první rok, nemůže býti ani žalovanému uloženo podání odpovědi na žalobu.

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské se koná ve sporech o rozluku zvláštní přípravné řízení podle §§ 655 a násl. o. s. p., probrané zevrubně v první kapitole tohoto spisu. Jeho úprava pro spory rozlukové je stejná jako pro spory o rozvod manželství.

V řízení rozlukovém před soudy v zemích České a Moravskoslezské může býti přípravné řízení zavedeno, jsou-li tu podmínky § 245 č. 2 c. ř. s. (§ 9 odst. 2 min. nař. 283/1897).

Omezení na nároky a na vzájemné nároky, v přípravných podáních ku platnosti přiváděné, jež jest stanoveno pro přípravné řízení v řádném řízení sporném (§ 252 odst. 1. c. ř. s.) jakož

i předpisy o zvláštních následcích omeškání strany v přípravném řízení (§ 254 c. ř. s.) neplatí v přípravném řízení ve sporu o rozluku manželství (§ 10 odst. 2 min. nař. 283/1897). Není-li podmínek pro přípravné řízení, provede procesní soud toliko informativní výslech stran, o němž bude pojednáno níže v souvislosti s jednotlivými důkazními prostředky.

Podle osnovy není ve sporech o rozluku zvláštní přípravné řízení ve smyslu § 255 osn. c. ř. s. přípustné ze stejných důvodů, ze kterých není přípustné ve sporech o rozvod manželství, jak v první kapitole tohoto spisu bylo vyloženo. Toliko v případě potřeby může předseda senátu, dříve než nařídí ústní přelíčení, naříditi objasnění skutkového stavu, jenž se podle obsahu spisů zdá složitý (§ 620 osn. c. ř. s.).

Složení krajského soudu povolaného k rozhodování ve sporu o rozluku manželství je platným procesním právem upraveno tak, že projednání a rozhodnutí spory o rozluku manželství přísluší samosoudcům krajského soudu, leč by jedna ze stran ještě před průvodním usnesením navrhla, aby věc byla projednána před senátem (§ 7 a), j. n. ve znění čl. I č. 1 zákona 161/1936, § 55 odst. 9 o. s. p. ve znění zákonů 161/1921 a 123/1923). Jakmile tedy soudce vynese průvodní usnesení, je návrh na změnu v obsazení soudu již vyloučen, a to i tehdy, projednává-li se věc pro změnu v osobě soudcově znovu a dojde-li k vydání nového průvodního usnesení. Osnova stanoví pro projednávání a rozhodování sporů o rozluku manželství výlučně jen samosoudce (§ 7 osn. j. n.).

Klid řízení (§ 168 c. ř. s., § 475 o. s. p.) může nastati také ve sporu o rozluku manželství. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské nastává ve sporech o rozluku klid řízení také tehdy, jestliže se k roku pro ústní jednání položenému nedostaví žádná ze stran (§ 170 c. ř. s., §§ 1, 13 dvor. dekr. 1595/1819). V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je možný jen smluvený klid řízení. V případě nedostavení stran platí pro spory o rozluku zvláštní předpis § 672 o. s. p., který bude probrán níže v souvislosti s následky nedostavení. Podle osnovy předpisy o klidu řízení ve sporech o rozluku manželství platí (§ 622 odst. 5 osn. c. ř. s. arg. a contr), jak již bylo vyloženo ve výkladech o klidu řízení ve sporech o rozvod manželství v první kapitole tohoto spisu.

S m í r (§§ 204—206 c. ř. s., § 231 o. s. p.) je ve sporech o rozluku nejen přípustný, nýbrž dokonce je řadou zvláštních předpisů soudci uloženo, aby podle okolností hleděl k tomu, aby dohodnutí po dobrém bylo uskutečněno a aby myslí rozdvojené opět se sjednotily (§ 16 dvor. dekr. 1595/1819, § 14 min. nař. 283/1897), nebo aby se pokusil v kterémkoliv období sporu o usmíření stran, za kterýmžto účelem je může poukázat na vyslaného neb dožádaného soudce (§ 668 o. s. p.).

V zemích Slovenské a Podkarpatoruské soudce za účelem pokusu o smíření před rozloučením manželství pravidelně nařídí oddělené žití manželů od stolu a lože. Toto nařízení může pomínouti jen, když je smíření manželů vůbec beznadějně, při určitých rozlukových důvodech je však třeba naříditi oddělené žití vždycky (§ 99 zák. čl. XXXI/1894). Nařízení odděleného žití od stolu a lože se stane usnesením podle § 665 o. s. p., ve kterém se zároveň stanoví lhůta, do které mají manželé obnoviti manželské spoluzití (§ 100 zák. čl. XXXI/1894). Obnoví-li je nebo nežádá-li žalobce (v případě vzájemné žaloby žalovaný) do tří měsíců po uplynutí lhůty, aniž došlo k obnovení spoluzití, o pokračování ve sporu o rozluku, nemůže již býti uplatněn pro rozluku důvod, na kterém se zakládala žaloba neb vzájemná žaloba o rozluku (§ 100 zák. čl. XXXI/1894). Jestliže tedy po odděleném žití podle § 99 zák. čl. XXXI/1894 jenom žalující manžel žádal ve lhůtě § 100 téhož zákona o pokračování ve sporu, nikoliv též žalovaná manželka, která vznesla vzájemnou žalobu o rozluku z viny manželovy, nemůže býti tato vzájemná žaloba manželčina předmětem dalšího řízení (srovn. rozh. 2752 Úr. sb. n. s.). Po dobu nařízeného odděleného žití podle § 99 zák. čl. XXXI/1894 nelze ve sporu o rozluku pokračovat (§ 665 odst. 5 o. s. p.), leda by se změnily okolnosti, zejména uvede-li strana takový důvod rozluky, pro který možno rozluku povoliti též bez nařízení odděleného žití (srovn. též rozh. 1154 Úr. sb. n. s.). Byl-li postup soudu první stolice při nařízení odděleného žití vadný — na př. nebyla jedna strana řádně uvědoměna — je odvolací soud povinen, naříditi oddělené žití znovu, jde-li o rozlukový důvod, pro který je předepsáno (srovn. rozh. 1037 Úr. sb. n. s.). Proti tomuto usnesení je přípustný rekurs na nejvyšší soud (plen. rozh. 3854 Úr. sb. n. s.).

Osnova nemá zvláštní předpisy o smíru ve sporech rozluko-

vých, platí tu proto podle § 615 odst. 1. osn. c. ř. s. obecné předpisy o smíru, o který se může soudce pokusiti v každém období rozepře a může také strany za jejich souhlasu poukázati pro pokus smíru nebo pro jeho sepsání před soudce z příkazu nebo soudce dožádaného (§ 200 odst. 1 a 2 osn. c. ř. s.). Obsahem smíru ovšem v žádném případě nemůže býti povolení rozluky, neboť tato může býti vyslovena jedině soudním výrokem.

Z á s a d a v y h l e d á v a c í je provedena v předpisech o řízení ve sporech o rozluky daleko účinněji nežli v předpisech o řízení ve sporech o rozvod manželství. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské se jeví hlavně v předpisu, že soudce má důvody pro rozluky uplatňované zkoumati přísně a má vzítí z úřední moci v ochranu platný sňatek proti všelikému svévolnému odporu (§ 14 dvor. dekr. 1595/1819, § 10 min. nař. 283/1897). Z toho ovšem také plyne, že vyhledávací zásada je tu dána jedině in favorem matrimonii, tedy nesmí soud vyhledávati snad skutečnosti svědčící pro rozluky, jež by strany neuplatňovaly. Nelze pak ani rozloučiti manželství z důvodů stranami neuplatňovaných, třeba vyplynuly z výsledků provedených důkazů (srovn. rozh. 6060 Sb. n. s.). Význam zásady vyšetřovací nezáleží v tom, že by soudce byl povinen shledávati žalující straně skutečnosti a průvody, aby jí k rozluce pomohl, nýbrž soudce má jen dbáti, aby byly vysvětleny všechny skutkové okolnosti pro rozhodnutí důležité a objasněn důvod pro rozluky svědčící (sr. rozh. 14.835 Sb. n. s.).

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské všímá si soud ve sporech rozlukových z úřední moci také skutečností a důkazů, které vyplývají pro posouzení rozlukových důvodů, přednesených stranami na odůvodnění žádosti žalobní a vzájemnožalobní. O takových skutečnostech a důkazech třeba před rozhodnutím slyšeti strany (§ 669 odst. 1 o. s. p.). Těchto ustanovení lze však ve sporech rozlukových použítí jen v zájmu udržení manželství (§ 670 o. s. p.).

Osnova v předpisech provádějících vyhledávací zásadu ve sporech o rozluky manželství stanoví, že soud má z úřední povinnosti vyšetřiti úplně a podle pravdy skutkový základ sporu, nejso ani co do skutečností ani co do průvodních prostředků omezen na údaje a návrhy stran (§ 621 odst. 1. osn. c. ř. s.). O skutečnostech stranami nepřednesených a o důkazech jimi nenabídnutých,

jichž se má užiti z úřední povinnosti, musí býti strany slyšeny (§ 621 odst. 2 osn. c. ř. s.). Avšak vyhledávání soudu se omezí vždy jen na důvody, které byly do konce ústního jednání v první stolici do sporu vneseny (§ 621 odst. 3 osn. c. ř. s.).

Podle míry, jakou se projevuje ve sporech rozlukových zásada vyhledávací, je upraveno také důkazní řízení. Z právě probraných předpisů o provedení vyhledávací zásady plynou pravidla o tom, jakým způsobem má soud důkazy prováděti, kterých důkazů může k tomu použití a o kterých skutečnostech může dokazování naříditi. V otázce, které důkazy může soud prováděti jen k návrhu stran a které může naříditi z moci úřední, dlužno tu zvláště upozorniti na zásadní reformu provedenou osnovou ustanovením, že soud může i v řádném řízení sporném naříditi z úřední moci kterékoliv důkazy, jestliže z údajů stran, z výsledků jiného dokazování nebo vůbec z obsahu jednání jde najevo, že tyto důkazy mohou přispěti k objasnění skutkového stavu věci nebo k důkazu některé sporné skutečnosti (§ 277 osn. c. ř. s.).

Pokud jde o jednotlivé důkazní prostředky, platí pro řízení rozlukové odchylné předpisy než v řádném řízení sporném. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské jsou přípustny všechny důkazní prostředky až na doznání a přísežný výslech stran (§ 13 dvor. dekr. 1595/1819). Praxe vykládá tento předpis tak, že ani doznáním ani výslechem stran nemůže býti o sobě dokázán důvod rozluky (srovn. rozh. 820, 2490 Sb. n. s.). Jak bylo právě v předchozím odstavci zdůrazněno, musí soud v rozlukovém řízení zkoumati důkazy přísněji než v řízení řádném. Proto musí býti všechny jednotlivé důkazy v rozlukovém řízení skutečně také provedeny. Nelze na příklad použití ke zjištěním ve sporu rozlukovém svědeckých protokolů ze sporu rozvodového místo vlastního výslechu těchto svědků (srov. 15227 Sb. n. s.).

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské platí ve sporech o rozluky manželství obecné procesní předpisy o důkazech, avšak s těmito odchylkami: neplatí pravidla o následcích zmeškání osvědčení o skutkových tvrzeních anebo o listinách, dále následky uznání, zřeknutí nebo doznání před soudem, dále nelze prominouti přísahu svědkům, znalcům anebo odpůrci strany, výslech strany pod přísahou možno naříditi jen jako doplněk k jinému důkazu a konečně smluvená přísaha jakož i stranami

stanovená přísaha není přípustná (§§ 669, 670 o. s. p.). Přísežný výslech stran v rozlukovém sporu může býti nařízen k dokázání důvodu rozluky, avšak jen jako důkaz doplňující. V zájmu zachování manželství může býti přísežný výslech stran nařízen bez tohoto omezení (srovn. rozh. 1033 Úr. sb. n. s.). Z ustanovení §§ 669 a 670 o. s. p. neplyne, že by byl soud ve sporu o rozluku povinen o tvrzené souloži — jako důkazu odpuštění — vzítí v přísahu stranu, která se touto skutečností proti rozluce brání (srovn. rozh. 3718 Úr. sb. n. s.).

Osnova nemá zvláštních ustanovení o vedení jednotlivých důkazů ve sporech o rozlukou manželství. Platí tu proto obecná procesní ustanovení o důkazech (§ 615 odst. 1. osn. c. ř. s.). Podle těch není soud ani v řádném řízení sporném vázán tím, že se strany zřekly přísahy svědka nebo znalce (§§ 335, 358 osn. c. ř. s.). Osnova také úmyslně nevyloučila z důkazních prostředků ve sporech o rozlukou manželství důkaz přísežným výslechem stran (srovn. důvodovou zprávu str. 375).

V řízení rozlukovém v zemích České a Moravskoslezské je předepsáno provedení informativního slyšení stran za účelem osobního jejich výslechu k objasnění podstaty sporu (§ 14 dvor. dekr. 1595/1819, §§ 10, 12 min. nař. 283/1897). Tento informativní výslech stran však není prostředkem důkazním, nýbrž jen přednesem důležitých okolností a průvodů. Jest však součástí výsledků ústního jednání a nelze jej pominouti ani v prvé stoličce ani při jednání a rozhodování odvolacího soudu (srovn. rozh. 9676 Sb. n. s.). Přednesla-li strana potřebné důležité okolnosti (na př. v přípravném spise), není třeba ji o těchto okolnostech znovu vyslýchat (srovn. rozh. 14.835 Sb. n. s.). V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské je soudce povinen na objasnění skutkového stavu manžely osobně vyslechnouti. Osobní výslech manželské strany může pominouti, když to nemá významu pro rozhodnutí věci aneb je to spojeno s velkými obtížemi. Soudce může naříditi, aby se výslech děl v nepřítomnosti odpůrce a může také osobní výslech uskutečniti dožadáním (§ 657 o. s. p.). Osnova předpisuje, že soudce může buď sám nebo soudcem dožadným obeslati manžely osobně, aby objasnili skutkový stav, jenž se podle obsahu spisů zdá složitý (§ 620 osn. c. ř. s.), jak bylo již shora uvedeno.

Vázanost soudu na jiné rozhodnutí se v řízení o rozlukou manželství jeví především v tom, že soud rozlu-

kový je vázán pravoplatným odsuzujícím výrokem trestního soudu, když rozhodnutí závisí na důkazu a připočtení trestného činu. V zemích České a Moravskoslezské platí také ve sporech o rozluku předpis § 268 c. ř. s. (srovn. rozh. 140, 7880 Sb. n. s.), v zemích Slovenské a Podkarpatoruské ustálená praxe nepřipouští, aby civilní soud učinil předmětem důkazního hodnocení skutkovou podstatu takových skutečností trestného činu, které již zjistil trestní soud v odsuzujícím rozsudku, jak bylo již uvedeno v kapitole první tohoto spisu při výkladu otázky vázanosti soudu na trestní rozsudek ve sporech o rozvod manželství. Podle osnovy je civilní soudce vázán obsahem pravomocného odsuzujícího rozsudku trestního soudu, závisí-li jeho rozhodnutí na tom, zda byl spáchán trestný čin a komu jej lze přičítati (§ 267 osn. c. ř. s.). Tento předpis platí též v řízení o rozluku manželství (§ 615 odst. 1 osn. c. ř. s.).

Předchozí rozsudek o rozvodu manželství nemá zásadně vlivu na pozdější spor o rozluku a to ani v otázce viny (srovn. rozh. 16548 Sb. n. s.). To proto, že v řízení rozlukovém jest skutkový základ jinak posuzován nežli ve sporu rozvodovém, jak shora při výkladu o jednotlivých důkazních prostředcích v řízení rozlukovém bylo uvedeno. Vliv by mohl míti jen předchozí rozsudek, kterým byla žaloba o rozvod manželství zamítnuta, a to potud, pokud lze při posouzení důvodu rozvodu neb rozluky hájiti stanovisko, že skutkové okolnosti, které nestačily k odůvodnění důvodu pouhého rozvodu, nemohou stačiti k rozluce. Tak na příklad byla-li pravoplatně zamítnuta žaloba manželova na rozvod manželství z výhradné viny manželčiny, mohl by se manžel domáhati rozluky jen tehda, kdyby dokázal, že po vydání rozvodového rozsudku nastaly skutečnosti, jež by byly buď samy nebo ve spojení s dřívějšími skutečnostmi způsobily dokázati manželčinu vinu na tom, že manželské společenství nebylo obnoveno (srovn. rozh. 16.202 Sb. n. s.).

Výrok nesporného soudu v otázce rozluky manželství má na sporné řízení rozlukové vliv toliko, pokud jde o vyslovení rozluky. Může však býti ve sporném řízení rozlukovém znovu projednána otázka viny na rozluce, pokud ovšem není ještě řešena pravoplatně. To znamená, že by již musela býti řešena jako otázka viny na rozluce a nesmělo by jíti o pouhé převzetí výroku o vině z rozsudku o rozvodu, ve kterém byla řešena jako otázka

viny na rozvodu. Proto prakse stojí na správném stanovisku, že lze dále jednati a rozhodnouti ve sporném řízení o otázce viny manželčiny na rozluce, byla-li za sporného řízení o žalobě na rozluku manželství pravoplatně vyslovena rozluka v nesporném řízení z viny žalujícího manžela na podkladě rozsudku vydaného v dřívějším rozvodovém sporu (srov. rozh. 16.313 Sb. n. s.).

Osobní dostavení stran v řízení o žalobě na rozluku manželství je předepsáno toliko pro právní oblast zemí České a Moravskoslezské. V předchozích výkladech o informativním výsledku stran již bylo zdůrazněno, že k tomuto výsledku se musí strany dostaviti osobně (§ 14 dvor. dekr. 1595/1819). Neuposlechneli některý z manželů soudcova vyzvání, aby se ke slyšení nebo k jednání v přípravném řízení nebo k ústnímu přelíčení osobně dostavil, může býti, pokud jeho dostavení jest důležité, aby důvody pro rozluku manželství uváděné byly úředně vyšetřeny a zjištěny, neb aby byl učiněn pokus o opětné spojení manželů, s pohrožením trestu pořádkového znovu obeslán a uložením trestu tohoto donucen, aby se dostavil (§ 87 zákona o soudní organisaci, § 12 min. nař. 283/1897). V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské nelze v rozlukovém řízení použití na manžely donucovacích prostředků k tomu cíli, aby byli donuceni osobně se k soudu dostaviti (§ 657 odst. 3 o. s. p.). Osnova stanovila donucovací prostředky pro vynucení osobního dostavení stran. Neuposlechneli ten neb onen z manželů výzvy soudu, aby se k ústnímu přelíčení dostavil osobně, může soud, považuje-li jeho osobní přítomnost za důležitou, obeslati jej znovu s pohrůzkou pořádkového trestu a donucovati jej uložením tohoto trestu k tomu, aby se dostavil osobně. Neuposlechneli ani pak, může býti pořádkový trest v mezích zákonné výměry zdvojnásoben (§ 622 odst. 2 osn. c. ř. s.).

Procesní následky nedostavení strany jsou pro řízení ve sporech o rozluku manželství stanoveny v míře velmi omezené. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské předpisy o zmeškání neplatí ve sporech rozlukových (§ 9 odst. 1, § 10 odst. 2 min. nař. 283/1897). V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské soud projedná v případě nedostavení žalovaného žalobu o rozluku, žádá-li to přítomný žalobce. Nedostaví-li se žalobce a žalovaný nežádá o projednání věci, soud vyhlásí usnesením spor za zastavený. Toto usnesení může žalobce zbaviti účinnosti tím, že v patnáctidenní lhůtě po jeho doručení

požádá o stanovení roku k ústnímu jednání. Při zmeškání tohoto nového roku již pak nemůže podati nový návrh na stanovení roku, může však zmeškání napravití ospravedlněním (§ 672 o. s. p.).

Osnova převzala v podstatě předpisy o. s. p. a stanoví, že nedostavením jedné strany k jednání nenastanou ve sporu o rozluku manželství zákonné následky zmeškání. I když se ta neb ona strana k jednání nedostaví, lze je předsevzítí a v něm pokračovati. Je-li jednání odročeno, jest k němu obeslati též stranu, jež předchozí rok zmeškala (§ 622 odst. 1 osn. c. ř. s.). Nedostaví-li se žalobce, může žalovaný, i když se už dal do jednání ve věci samé, žádati, aby soud usnesením prohlásil, že považuje žalobu za vzatou zpět (§ 622 odst. 3 osn. c. ř. s.). Žalobce může toto usnesení zbavití účinnosti, podá-li v patnáctidenní lhůtě po jeho doručení návrh na ustanovení nového roku k ústnímu přelíčení. Opakovati tento návrh i při zmeškání nového roku se již nepřipouští, ale je možné navrácení v předešlý stav (§ 622 odst. 4 osn. c. ř. s.).

Pro obsah protokolu jest ve sporech o rozluku manželství předepsáno uvedení osobních dat manželů stejně jako v řízení rozvodovém, v kteréžto souvislosti byly již v první kapitole tohoto spisu příslušné předpisy probrány.

Rozluka manželství musí býti vyslovena **rozsudkem**. Musí jíti vždy o rozsudek kontradiktorní. Rozsudek **pro zmeškání** je ve sporech rozlukových vyloučen (§ 9 min. nař. 283/1897, § 672 odst. 6 o. s. p., § 622 odst. 1 osn. c. ř. s.). Rovněž je vyloučen rozsudek **pro uznání** (§ 14 dvor. dekr. 1595/1819, § 621 odst. 4 osn.). Rozsudek **pro vzdání** (§ 394 c. ř. s.), který přichází v počet toliko pro řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské, by mohl býti ve sporu o rozluku manželství vydán, neboť zvláštní předpisy pro toto řízení platné tomu nejsou na překážku. V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské není v předpisech o řízení ve sporech rozlukových ustanovení ani o rozsudku pro uznání ani o rozsudku pro vzdání. Takové vzdání by se ostatně posuzovalo jako odstoupení od žaloby (§ 666 o. s. p.). Osnova předpisy o vzdání vyloučila z ustanovení o řízení ve sporech rozlukových (§ 621 odst. 4 osn. c. ř. s.).

Zvláštní předpisy **pro obsah rozsudku** stanoví, že soud musí v rozsudku, kterým prohlašuje manželství za rozloučené, také vysloviti, zdali jeden nebo druhý manžel, zda každý z nich nebo nikdo z obou vinen jest rozloučením manželství (§ 11 min. nař. 283/1897, § 85 zák. čl. XXXI/1894, § 627 osn. c. ř. s.).

O d v o l a c í ř í z e n í ve sporech o rozluku manželství je upraveno podstatně jinak nežli v řádném řízení sporném, ačkoliv všeobecně platí i ve sporech rozlukových obecné procesní předpisy o odvolání. V řízení před soudy v zemích České a Moravskoslezské jsou především v odvolacím řízení rozlukovém přípustny novoty s ohledem na platnost zásady vyšetřovací. Poněvadž ale tato zásada platí jen v otázce vyslovení rozluky a nikoli v otázce viny, jsou přípustny novoty jen, pokud se vztahují na důvod rozluky, kdežto v otázce zavinění platí plně zákaz novot podle § 482 c. ř. s. (srovn. rozh. 1626 Sb. n. s.). Při tom nutno dobře rozlišovati, pokud jde o důvod rozluky a pokud o otázky viny. Při rozlukovém důvodu hlubokého rozvratu manželství (§ 13 lit. h) zákona 320/1919) náleží otázka viny k rozlukovému důvodu a platí i pro ni zásada vyšetřovací, takže tu předpis § 482 c. ř. s. o zákazu novot nemá místa (srovn. rozh. 11.731 Sb. n. s.). I v odvolacím řízení musí býti — je-li toho třeba — proveden informativní výslech stran; byl-li pomínut, je odvolací řízení vadné (srovn. rozh. 9676 Sb. n. s.). Odvolací soud je však vázán návrhy odvolání potud, že smí rozsudek soudu první stolice přezkoumati jen, pokud byl odvoláním napaden. To platí též o přezkoumávání skutkových zjištění (srov. rozh. 7673 Sb. n. s.). Výjimečně může odvolací soud rozhodovati o rozlukovém důvodu odvoláním neuplatněném, ukáže-li se toho potřeba z důvodů procesních. Tak na příklad, vyhověl-li soud první stolice žalobě o rozluku z jednoho z uplatněných důvodů, nezabývav se důvodem dalším, jest na odvolacím soudě, neuznal-li onoho důvodu, aby se zabýval i důvodem druhým, třeba tu není odvolání žalobce (sr. rozh. 5629 Sb. n. s.). Při přezkoumávání důkazů je odvolací soud vázán stejnými pravidly jako soud první stolice. Jest proto odvolací soud oprávněn podle volného uvážení samostatně posouditi, zda důkazy provedenými v první stolici jsou odůvodněna zjištění rozhodná pro posouzení sporu. Toto posouzení může odvolací soud provésti i bez nových, v odvolacím řízení nabízených důkazů, vztahujících se na uplatněné rozlukové důvody (srovn. rozh. 11.348 Sb. n. s.).

V řízení před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatoruské, stejně jako v úpravě osnovy, je odvolací řízení ve sporech rozlukových upraveno týmiž předpisy zároveň s odvolacím řízením ve sporech o rozvod manželství. Lze proto na tomto místě poukázati na podané již výklady v první kapitole tohoto spisu. V odvolacím řízení sice nelze opřítí žalobu o rozluku o nový rozlukový důvod,

lze však uvést nové skutečnosti a na ně se vztahující důkazy, které opodstatňují důvod rozluky, uplatněný již před prvním soudem (srovn. rozh. 305 a 370 Úr. sb. n. s.). V odvolacím řízení lze také vznést návrh podle § 85 odst. 3 zák. čl. XXXI/1894, aby žalobce byl uznán vinným na rozluce (srovn. rozh. 2594 Úr. sb. n. s.).

Pro dovolání ve sporech o rozluky manželství platí v podstatě stejné předpisy jako pro odvolání, neboť s ohledem na platnou zásadu vyšetřovací podléhá přezkoumání dovolacího soudu i skutkové zjištění, ovšem jen pokud jde o rozlukový důvod. Může proto dovolací soud v tomto směru volným uvážením posuzovati odůvodněnost zjištění nižších soudů (srovn. rozh. 11.348 Sb. n. s.). V dovolacím řízení lze také s úspěchem opakovati návrh na provedení důkazu o rozlukovém důvodu, nemohl-li tento důkaz býti proveden v řízení před nižšími soudy (srovn. rozh. 14.890 Sb. n. s.).

P r a v o p l a t n ý r o z s u d e k, kterým byla vyslovena rozluka manželství, působí absolutně vůči všem jiným soudním výrokům v otázce téhož manželství. Zejména se stávají bezpředmětnými rozsudky o rozvodu téhož manželství a také jejich výroky o vině (srovn. rozh. 9759 Sb. n. s.). Stejně tak pravoplatným vyslovením rozluky odpadá další jednání v zahájeném sporu rozvodovém (srovn. rozh. 2634 Sb. n. s.). Také pravoplatný rozsudek, kterým byla žaloba o rozluky zamítnuta, brání podání nové žaloby o rozvod, pokud by byla opřena o tytéž skutečnosti (srovn. rozh. 7250 Sb. n. s.). V nesporném řízení o návrhu na přeměnu rozvodu v rozluky má rozsudek zamítající žalobu o rozluky význam věci už platně rozhodnuté (srovn. rozh. 16.266 Sb. n. s.).

C i z o z e m s k ý m r o z s u d k e m by mohla býti platně vyslovena rozluka manželství československých státních příslušníků jedině tenkrát, jestliže se státem, jehož soud rozsudek vydal, nebyla uzavřena Československou republikou smlouva, která by stanovila, že rozhodování ve věcech manželských přísluší výlučně soudům státu, jehož příslušníky jsou manželé. Takové smlouvy uzavřela Československá republika s Jugoslavií (č. 146/1924 Sb. z. a n.), Rumunskem (č. 173/1926 Sb. z. a n.) a Polskem (č. 5/1926 Sb. z. a n.). Nemohou proto československé soudy rozhodovati o rozluce manželství jugoslávských, rumunských a polských státních příslušníků, a také nemohou jugoslávské, rumunské a polské soudy rozhodovati o rozluce státních příslušníků československých. Další podmínkou, aby cizozemský rozsudek mohl být uznán na

území Československé republiky, jest, aby byla zaručena vzájemnost, aby rozluka byla vyslovena z důvodu uznaného československým zákonodárstvím a konečně, aby provedené rozlukové řízení neodporovalo československým procesním předpisům. Tak na příklad nebyl československými soudy uznán rozudek německého soudu, který byl vydán po řízení, v němž bylo použito doznání strany jako prostředku k důkazu rozlukového důvodu (srov. rozh. 9518 Sb. n. s.).

Za den rozloučení manželství je pokládati den, kdy rozsudek vešel v právní moc (rozh. 4133 Sb. n. s., § 88 zák. čl. XXXI/1894).

Administrativního rázu jsou předpisy, které nařizují soudu, aby se postaral o zápis rozluky do matricy (§ 19 dvor. dekr. 1595/1819, § 17 min. nař. 283/1897, § 635 osn. c. ř. s.).

Úmrtí některého z manželů za sporu o rozluku manželství má na další průběh sporu stejný vliv jako ve sporu o rozvod manželství. Příslušná ustanovení o. s. p. a osnovy byla již probrána v kapitole první tohoto spisu. Praxe v zemích České a Moravskoslezské stojí na stanovisku, že smrt žalobce dovoluje určité pokračování ve sporu, kdežto smrt žalovaného nikoliv. Zemřel-li manžel, žalující o rozluku, dříve, než byl vynesena rozsudek prvního soudu, nelze již uznati na rozluku, nýbrž jest se omeziti na výrok o tom, zda zesnulý manžel byl oprávněn domáhati se rozluky z viny druhého manžela čili nic; jde tu o výrok určovací podle § 228 c. ř. s., k němuž je soud oprávněn, třebaže žalobní návrh nebyl v tomto směru změněn; ovšem musí tu býti právní zájem na bezodkladném určení (srovn. 13.293 Sb. n. s.). Bylo-li za odvolacího řízení v rozlukovém sporu manželství zrušeno smrtí žalovaného manžela, je žalobu o rozluku zamítnouti (srovn. rozh. 13.579 Sb. n. s.).

Kapitola třetí.

ŘÍZENÍ VE SPORECH O NEPLATNOST MANŽELSTVÍ.

Ze všech druhů řízení ve věcech manželských je řízení ve sporech o neplatnost manželství nejstarším, neboť dokud byla rozlučitelnost manželství omezena a pro některé kategorie občanstva vyloučena (na př. pro katolíky), bylo vyslovení neplatnosti manželství jediným možným způsobem jeho zrušení za života manželů. V zemích České a Moravskoslezské bylo převzato řízení ve sporech o neplatnost manželství z právního řádu býv. Rakouska, jednotlivé předpisy tu byly postupně zrušovány, až v dnešním stavu nalézáme jen torso, vykazující četné mezery a tím i abnormality tohoto řízení. Zavedením rozlučitelnosti manželství pro všechny občany bez rozdílu náboženství ovšem bylo řízení ve sporech o neplatnost manželství omezeno skutečně jen na případy velmi řídké. Podstatně jiná je úprava této procesní materie v zemích Slovenské a Podkarpatoruské, kde je řízení ve sporech o neplatnost manžels.ví upraveno soustavně zároveň s řízením v jiných věcech manželských. Bude proto v této kapitole pojednáno nejprve o řízení ve sporech manželských v zemích České a Moravskoslezské, pak o tomto řízení v zemích Slovenské a Podkarpatoruské a konečně o úpravě osnovy.

V zemích České a Moravskoslezské upraveno je řízení ve sporech o neplatnost manželství především §§ 97 až 101 obč. zák., dále dvorským dekretem z 23. srpna 1819 č. 1595 Sb. z. s., mín. nař. z 9. prosince 1897 č. 283 ř. z., § 28 manželského zákona 320/1919 a obecnými předpisy procesními — civilním řádem soudním a jurisdikční normou — pokud ovšem lze jejich jednotlivá ustanovení srovnati se zvláštními předpisy pro řízení ve sporech o neplatnost manželství a se zvláštním pojetím, ovládajícím toto řízení podle oněch zvláštních předpisů. Řízení o neplatnost

manželství se týkají také dv. dekret z 27. června 1837 č. 208 Sb. z. s. a dekret dv. kanceláře z 13. července 1837 sv. 65 č. 107 Sb. z. pol., jež upravují zahájení řízení o neplatnost manželství po smrti jednoho neb obou manželů, a dvorské dekrety uvedené v dv. dekretu z 23. října 1801, č. 542 v otázce neplatnosti manželství cizinců. Ustanovení ta nebyla zrušena manželským zákonem 320/1919, neboť podle derogační klausule § 31 odst. 2 tohoto zákona se zrušují všechny dosavadní předpisy o věcech upravených tímto zákonem, zmíněné otázky však manželským zákonem upraveny nebyly, takže uvedené dvorské dekrety zůstaly v platnosti.

Z a h á j e n í řízení nastane buď na žádost stran nebo z moci úřední. Podle § 28 manž. zákona 320/1919 se vyšetřuje neplatnost manželství z m o c i ú ř e d n í jen tehdy, jsou-li mu na závalu překážky obč. zák. § 56 (únos), § 62 (bigamie), § 65 (příbuzenství), § 68 (vražda manžela) a §§ 8, 12 odst. 3 manž. zák. (nedostatek formálnosti vyhlášek a přivolení k sňatku). Tyto překážky bývají proto nazývány veřejnoprávními, ostatní pak na rozdíl od nich soukromoprávními. Ve všech těchto ostatních případech se zahajuje řízení o neplatnost manželství jen na ž á d o s t (žalobu) těch, kteří byli uzavřením neplatného manželství ve svých právech zkráceni (§ 28 odst. 2 manž. zák. 320/1919). Takovou osobou bude v první řadě manžel, který nemá viny na tom, že neplatné manželství bylo uzavřeno. Manžel, který o překážce věděl v době sňatku a zamlčel ji, anebo který o ní později zvěděl a přes to v manželství pokračoval, není vůbec aktivně legitimován k žádosti o prohlášení manželství za neplatné (§ 96 obč. zák.). Samozřejmě, že předpis § 96 obč. zák., že jen nevinný manžel má právo žádati o prohlášení manželství za neplatné, se vztahuje toliko na překážky soukromoprávní, nikoliv i na veřejnoprávní (srovn. rozh. 13.107 Sb. n. s.), protože jen při soukromoprávních se zahajuje řízení k návrhu stran, kdežto při veřejnoprávních překážkách shora vyjmenovaných se zahajuje řízení z povinnosti úřední, takže stačí pouhé oznámení — třeba pocházelo od manžela, který překážku zavínil — k tomu, aby soud z úřední povinnosti řízení zahájil. Podnět k zahájení řízení z úřadu může býti velice různý, na př. trestní řízení pro zločin dvojženství, ve kterém je nutno řešiti otázku platnosti sňatku (srovn. rozh. 4693 Sb. n. s.), kterou trestní soud řešiti nesmí a musí si vyžádati rozhodnutí civilního soudu (§ 5 tr. ř.). Je-li řízení zahájeno k návrhu strany, při čemž s ohledem na převládající oficialitu řízení stačí pouhá neformální žádost, musí

soudce především zkoumati, o jakou překážku jde. Je-li v žádosti uplatněna překážka veřejnoprávní, stává se vlastně žádost podnětem k tomu, aby další řízení bylo vedeno z povinnosti úřední. Je-li uplatněna překážka soukromoprávní, musí soudce dále zkoumati, je-li návrhatel k uplatňování překážky manželství legitimován. Neplatnosti manželství se může domáhati jenom ten, kdo je zkrácen právě tím, že bylo manželství přes překážku uzavřeno, k odůvodnění legitimace návrhatele však nestačí okolnost, že by mu z prohlášení manželství neplatným kynul majetkový prospěch (srovn. rozh. 4067 Sb. n. s.).

S t r a n a m i v řízení o neplatnost manželství jsou nyní jen manželé. Dřívější ustanovení o účasti obhájce manželského svazku a zástupce politického úřadu byly zrušeny. Tím však byly způsobeny nejnápadnější abnormality řízení o neplatnost manželství. Dokud zde byl obhájce svazku manželského, účastnily se řízení vždy nejméně dvě strany, na jedné straně manžel nebo manželé, usilující o prohlášení manželství za neplatné, po případě tu byl v tomto směru úřední návrh, a na druhé straně obhájce svazku manželského, jehož povinností bylo vždy usilovati o zachování manželství. Mělo tedy řízení vždy vnější formu sporného řízení. Avšak zrušením úřadu obhájce manželského svazku se stalo, že se mohou dnes vyskytnouti případy, kdy soud provádí sporné řízení o neplatnost manželství za účasti jen jedné procesní strany.

P o s t a v e n í s t r a n v řízení je různé podle toho, jak došlo k zahájení řízení. Bylo-li zahájeno k žádosti jednoho z manželů, dlužno tuto žádost považovati vždy za žalobu, žadatele za žalobce a druhého manžela, jestliže se k žádosti na prohlášení neplatnosti manželství nepřipojí, za žalovaného. Bylo-li řízení zahájeno k žádosti obou manželů, tu jsou oba stranami sporu, aniž lze přesně určití jejich procesní role. Jejich postavení ve sporu o neplatnost manželství je omezeno na zákonem stanovenou součinnost se soudem, který musí v jejich návrhu tvrzenou neplatnost manželství vyšetřiti z moci úřední. Takové postavení budou míti manželé v případech, kdy je zahájeno řízení z moci úřadu, po případě k návrhu úřadu správního (podle dvor. dekretu z 27. června 1837, č. 208 Sb. z. s.). Tomuto úřadu nepřisluší nikdy postavení strany ve sporu o neplatnost manželství, nýbrž stranami jsou zde manželé. Kdežto v případě, že spor o neplatnost manželství byl zahájen k návrhu manželů, budou míti manželé postavení blížící se postavení žalobců, budou naproti tomu míti spíše postavení žalovaných, byl-li

spor zahájen k návrhu správního úřadu. Vzhledem k zásadě vyhledávací, která ovládá řízení o neplatnost manželství, nebude mít procesní role manželů té důležitosti, jakou má v řádném řízení sporném. Avšak s hlediska ustanovení o procesních povinnostech stran případnou manželům tyto povinnosti podle procesní role, která jim ve sporu o neplatnost jejich manželství připadne.

Úmrtí manželů neb jednoho z nich nemá vliv na průběh řízení, ba dokonce ani na jeho zahájení. Podle shora opětovně citovaného a dosud — jak nahoře doveděno — platného dvor. dekretu 208/1837 může býti řízení o neplatnost manželství zahájeno také po smrti jednoho nebo obou manželů, je-li o to žádáno za účelem uplatňování soukromoprávních nároků, nebo soudem trestním (podle § 5 tr. ř.) nebo jiným úřadem v zájmu státní správy. V těchto případech nutno ovšem zříditi zemřelým k obhájení jejich zájmů opatrovníka, který bude mít ve sporu o neplatnost manželství vždy postavení žalovaného.

Příslušnost soudní ve sporech o neplatnost manželství je upravena v podstatě shodně s příslušností ve sporech o rozvod a rozluku manželství, avšak s určitými odchylkami, danými zastaralými předpisy, jež v příčině řízení o neplatnost manželství zůstaly v platnosti. O některých z nich jsme se již shora zmínili.

Věcná příslušnost byla upravena nejprve v § 97 obč. zák. a platí dosud ve změněné úpravě tak, že pro projednání a rozhodování sporů o neplatnost manželství jsou příslušny krajské soudy (tak také § 50 č. 2 j. n.).

Výlučná příslušnost civilních soudů státních je ve sporech o neplatnost manželství naprostá. V těchto sporech nemohou rozhodovati soudy církevní — leda snad pro vnitřní potřeby církevně-náboženské — ba v otázce neplatnosti manželství nemohou rozhodovati ani soudy trestní, které musí vždy za základ svého rozhodnutí, jde-li o předběžnou otázku platnosti manželství, položit nálezkou příslušného civilního soudu, a není-li ho, mají dáti podnět k zavedení příslušného řízení, vyčkati rozhodnutí civilního soudu a je-li třeba, naléhati na jeho uspíšení (§ 5 tr. ř.). Ani úřady správní nesmějí řešiti otázku platnosti manželství a to ani jako otázku prejudiciální (srovn. rozh. 3270 Sb. n. s. s. adm.).

Místní příslušnost je nyní upravena §§ 76, 100 j. n. Místně příslušný je výlučně soud, v jehož obvodě měli manželé své poslední společné bydliště. Měli-li je manželé mimo území Česko-

slovenské republiky a jsou-li státními příslušníky československými, je příslušným podpůrně obecný soud žalovaného, není-li ho, soud žalujícího manžela a není-li ani toho, pak soud, v jehož obvodu je obec, ve které mají oba manželé nebo některý z nich právo domovské.

O neplatnosti manželství cizích státních příslušníků, kteří bydlí mimo území Československé republiky a neměli na něm své bydliště, nemohou československé soudy vůbec rozhodovati. Jde-li o cizince, kteří mají své řádné bydliště v Československé republice, nebo jestliže aspoň jeden z nich se tu trvale usadil, mohou československé soudy rozhodovati o neplatnosti jejich manželství (dvor. dekret z 13. ledna 1794) ovšem jen potud, pokud to není vyloučeno příslušnými mezinárodními smlouvami, jež uzavřela Československá republika se státem, jehož jsou manželé příslušníky. Tak je vyloučeno smlouvami s Jugoslavií (č. 146/1924 Sb. z. a n.), Rumunskem (č. 171/1926 Sb. z. a n.) a Polskem (č. 5/1926 Sb. z. a n.), aby československé soudy rozhodovaly o neplatnosti manželství příslušníků jmenovaných států. Otázku neplatnosti manželství cizinců jest soudu řešiti podle zákona země, ve které byl sňatek uzavřen (dvor. dekrety z 13. ledna 1794 a z 15. července 1796, uveřejněné jako přílohy dvor. dekretu z 23. října 1801, č. 542 Sb. z. s.).

Řízení v první stolici je prováděno tak, že po jeho zahájení — ať už k němu došlo na žádost manželů neb jednoho z nich anebo z moci úřední — předvolá především soud osobně oba manžely a vyslechne každého z nich o podstatě celé věci. Jde-li o žádost (žalobu) jen jednoho manžela a jeví-li se tato býti neodůvodněnou, obešle soud především jenom tohoto manžela a při výsledku mu domluví, aby neodůvodněnou žalobu vzal zpět (§§ 14, 15 dvor. dekretu 1595/1819). První rok (§ 239 c. ř. s.) se nekoná (§ 9 min. nař. 283/1897), neboť by při něm se zřetelem na vyhledávací zásadu řízení ovládající ani nebylo o čem jednati. Jsou-li tu však podmínky § 245 č. 2 c. ř. s., je-li totiž třeba, aby skutkové přednesy stran byly uspořádány a prozkoumány, zavede se přípravné řízení, ve kterém se zároveň provede úřední vyšetření skutkového základu věci, aby ústní líčení bylo urychleno a zjednodušeno. Předpisy o zmeškání ovšem neplatí v řízení o neplatnost manželství a neplatí ani v řízení přípravném (§§ 9, 10 min. nař. 283/1897).

O s o b n í d o s t a v e n í s e m a n ž e l ů může býti ve sporech o neplatnost manželství soudem vynuceno. Na rozdíl od řádného řízení ve věcech sporných může tu soud manžely — ač jsou procesními stranami — donucovati pokutami k tomu, aby se osobně k soudu dostavili (§ 12 min. nař. 283/1897). Použití jiných donucovacích prostředků však není přípustno.

V y h l e d á v a c í z á s a d a, ovládající řízení o neplatnost manželství určuje základní pravidla řízení, pokud jde o účast procesních stran při sbírání procesní látky a dokazování. Ježto předmět sporu (platnost či neplatnost manželství) je odňat dispozici stran, nemohou strany ani skutkový základ pro rozhodnutí sporu nezbytný určovati nebo omezovati svými procesními úkony. Soud ani nesmí se spokojiti s prohlášeními stran, třebaš byla souhlasná, a musí z moci úřední vyšetřiti pravou podstatu věci, používaje veškerých důkazních prostředků, které se podle povahy věci dají použiti.

Pokud jde o jednotlivé d ů k a z n í p r o s t ř e d k y, tu je v řízení o neplatnost manželství především vyloučen důkaz výsledkem stran (§ 99 obč. zák.). Domněnka svědčí vždy pro platné manželství, musí tedy uváděná překážka manželství býti plně dokázána. Při provádění důkazů sluší věc vyšetřovati z moci úřední a musí býti — na rozdíl od předpisu § 266 c. ř. s. — dokázány i skutečnosti stranami doznané (§§ 97, 99 obč. zák.).

Další průběh řízení je různý podle toho, zda jde o prominutelnou či neprominutelnou překážku manželství. Je-li na základě provedených důkazů zjištěno, že překážka manželství tu jest, avšak že jde o překážku prominutelnou, zakročí soud sám o její d o d a t e č n é o d s t r a n ě n í (§ 98 obč. zák., § 16 dvor. dekretu 1595/1819, § 14 min. nař. 283/1897).

K rozhodnutí soudu r o z s u d k e m dojde tenkrát, byla-li zjištěna neprominutelná překážka manželství anebo nebylo-li prokázáno, že tu jest tvrzená překážka manželství. Rozsudkem je tedy buď návrh na prohlášení manželství zamítnut, anebo vyslovena neplatnost manželství. Při rozhodování je soud vázán předpisem § 99 obč. zák. o tom, že překážka manželství musí býti plně dokázána, takže v pochybnostech platí domněnka platnosti manželství. Závisí-li rozhodnutí o překážce manželství na důkazu a připočtení trestného činu, je soudce vázán obsahem o tom vydaného pravoplatného odsuzujícího nálezu soudu trestního, neboť § 268 c. ř. s. platí též v řízení o neplatnost manželství (sr. rozh. 140 Sb. n. s.).

Nebyl by ovšem vázán takovým trestním rozsudkem, jenž si vyřešil sám též předurčující otázku platnosti manželství (srovn. rozh. 5859 Sb. n. s.), neboť takový trestní rozsudek by porušoval předpis § 5 tr. ř. shora zmíněný.

Opravné prostředky proti rozsudku jsou v řízení o neplatnost manželství přípustné podle ustanovení civilního řádu soudního. Proti rozsudku soudu první stolice — krajského soudu — je opravným prostředkem odvolání (§ 461 c. ř. s.) k vrchnímu soudu a proti rozhodnutí tohoto je dovolání (§ 502 c. ř. s.) po případě rekurs (§ 519 c. ř. s.) k nejvyššímu soudu. O podávání těchto opravných prostředků, lhůtách atd. platí příslušná ustanovení civilního řádu soudního (§ 18 dvor. dekretu 1595/1819).

Předmětem řízení ve vyšší stolici jest i v řízení o neplatnost manželství rozhodnutí nižší stolice jen potud, pokud je opravným prostředkem napadeno (§§ 462, 504 c. ř. s.). Opravná stolice může tedy věc přezkoumat s jistými modifikacemi, vyplývajícími ze zásady vyhledávací jen v rámci opravného prostředku a jeho návrhů. Jinak platí však i pro obě opravné stolice v těchto mezích volnost při uvažování důkazů, které musí s náležitým zřetelem k § 99 obč. zák. přezkoumat, jsou-li skutková zjištění napadena. Odporovati ocenění průvodů lze dokonce i v dovolání a dovolací soud je pak povinen přezkoumati ocenění průvodů odvolacím soudem (srovn. rozh. 82 Sb. n. s.).

Na přípustnost novot (§ 482 c. ř. s.) má v řízení o neplatnost manželství dalekosáhlý vliv zásada vyhledávací. Zákaz novot neplatí vůbec v řízení o neplatnost manželství pro překážku veřejnoprávní, neboť toto řízení je venkoncem officiosní. Mohou v něm proto též strany (manželé) uváděti nové skutečnosti a nabízet nové důkazy v druhé i v třetí stolici, ba mohou tvrditi též novou veřejnoprávní překážku manželství, o které v nižší stolici jednáno nebylo. I soud má v opravném řízení z úřední povinnosti přihlížeti k novým skutečnostem a průvodům, ať už se týkají překážky manželství, která byla již předmětem řízení, či překážky jiné. Jde-li o neplatnost manželství pro překážku soukromoprávní, jsou přípustny v opravném řízení novoty jen, pokud se vztahují k důvodu neplatnosti (překážce), jenž byl uplatňován v první stolici. Pokud však jde o otázku zavinění překážky manželství a z ní plynoucí neplatnosti manželství, platí zákaz novot v opravném řízení (srovn. rozh. 1626 Sb. n. s.).

Prohlásí-li soud rozsudkem sňatek za neplatný, musí se

z úřední povinnosti postarati o zápis v matrice sňatků, když nález nabude právní moci (§ 122 obč. zák., § 19 dvor. dekr. 1595/1819, § 17 min. nař. 283/1897).

Řízení o neplatnost manželství před soudy v zemích Slovenské a Podkarpatské je upraveno podstatně jinak nežli v zemích České a Moravskoslezské z toho důvodu, že také hmotněprávní úprava neplatnosti manželství je v této právní oblasti podstatně jiná. Neplatné manželství může býti buď zmatečné anebo odporovatelné. Zmatečné manželství je neplatné samo sebou, kdežto odporovatelné manželství je neplatné jen podmíněčně a skutečně neplatným se stane jen v tom případě, jestliže ho osoba k tomu oprávněná úspěšně napadla před soudem v náležitý čas a v náležitě formě (Fajnor-Záturecký, str. 412). Manželství může býti zmatečné buď pro formální vady aneb pro vylučující překážky. Odporovati pak lze manželství buďto z důvodu vylučující překážky anebo pro takovou okolnost, která vylučuje svobodné přivolení (Fajnor-Záturecký, str. 413—414). Toto rozdělení na zmatečnost a odporovatelnost je jistě právnicky dokonalejší nežli rozdělení překážek na veřejnoprávní a soukromoprávní (podle předpisů, platných v zemích České a Moravskoslezské).

Podle toho upravuje právo procesní řízení o dvou druzích sporů, týkajících se neplatnosti manželství: spory o zmatečnost manželství a spory o napadnutí manželství. Oba tyto druhy sporů o neplatnost manželství se liší především v otázce legitimace k žalobě.

Žaloba o vyhlášení manželství za zmatečné může býti podána jen do zániknutí manželství (smrtí nebo rozsudkem); podati ji mohou manželské strany — ať jsou zmatečností manželství vinné či nikoli — dále též prokurátor (státní zastupitelství) z úřední povinnosti, ale také kdokoliv jiný, kdo prokáže svůj právní zájem na vyhlášení onoho manželství za zmatečné; na příklad při dvojsňatku předešlý manžel anebo manželka (nebo pozdější manžel či manželka), jestliže závisí platnost druhého manželství od zmatečností předešlého. (Fajnor-Záturecký, str. 414.) K žalobě o zmatečnost druhého manželství z důvodu, že předchozí manželství nezániklo, ježto jeho rozluka byla vyslovena cizozemským soudem, není oprávněna manželská strana prvního manželství, jestliže uzavřela sama také nový sňatek (srovn. rozh. 1613 Ůr. sb. n. s.).

Odporovací žalobou může napadnouti manželství nedospělé osoby jen prokurátor. Po dovršení věku dospělosti tak může učiniti

manželská strana sama. Manželství nezletilce uzavřené bez přivolení neb schválení může napadnouti prokurátor v zastoupení poručenského soudu, dále rodič nebo zákonný zástupce. Hmotné právo vytýčuje řadu podmínek, za kterých může uvedenými osobami žaloba býti podána a zejména lhůty, ve kterých musí se napadnutí státi (Fajnor-Záturecký, str. 415).

Po zaniknutí manželství smrtí nebo rozsudkem může býti vyslovena neplatnost manželství ve zvláštním sporu, o němž bude pojednáno níže v kapitole šesté tohoto spisu.

Řízení o neplatnost manželství jest — jak svrchu již bylo zmíněno — upraveno v zemích Slovenské a Podkarpatoruské v souvislosti s řízením o rozvod a rozlukou manželství společně. Platí tedy předpisy o řízení rozvodové a rozlukové, probrané v prvních dvou kapitolách tohoto spisu, také v řízení o neplatnost manželství, ovšem s odchylkami, danými odlišnou povahou věci.

Především v předpisech o příslušnosti soudu platí vedle ustanovení, platných též pro příslušnost ve sporech rozvodových a rozlukových, další ustanovení pro spory o zmatečnost manželství uvedené v § 641 odst. 3 o. s. p. Dokud ještě nepřestalo dřívější manželství některého z cizozemských manželů, anebo není vyhlášeno za neplatné, a předešlý manžel je československým státním občanem a má obecné sudiště v zemích Slovenské a Podkarpatoruské, možno spor o zmatečnost pozdějšího manželství započítati u soudu příslušného podle bydliště, které měla v zemích Slovenské a Podkarpatoruské kterákoliv manželská strana z pozdějšího manželství. Tento předpis je výjimkou z ustanovení § 116 zák. čl. XXXI/1894, podle něhož může československý soud prováděti řízení v manželské rozepři cizozemců jen tehdy, když jeho rozsudek je účinný ve státě, kterého jsou manželé občany.

Kumulace žalob je omezena v řízení ve věcech manželských tak, že žalobu o zmatečnost manželství nelze spojití ani se žalobou o napadnutí manželství ani se žalobou o rozvod nebo rozlukou a to ani jako vzájemnou nebo novou žalobu (§ 642 odst. 2 o. s. p.). Lze s ní však spojití žalobu majetkoprávní, souvisící s manželským poměrem (§ 687 o. s. p.).

Změna žaloby na rozlukou neb rozvod v žalobu o neplatnost manželství je přípustná, ježto se tím nezmění řízení, nutno pouze nově řešiti otázku legitimace k žalobě. Obrácený postup, totiž změnu žaloby o neplatnost manželství v žalobu o rozlukou neb

rozvod by bylo posuzovati podle toho, nedoznají-li změny strany řízení. Zpravidla však bude návrh na změnu žaloby posuzovati jako novou žalobu, na jejímž základě se nově zahájí příslušné řízení, a pokud to stav sporu a procesní role stran dovolují, lze pak v novém řízení použití výsledků řízení dřívějšího. Pro posouzení včasnosti nové žaloby ovšem je rozhodující doba přednesení změny žaloby, nikoliv doba podání žaloby původní. Tak na příklad podal-li manžel žalobu o rozluky z důvodu § 80, lit. a) zák. čl. XXXI/1894 na tom základě, že manželka v době uzavření manželství byla od jiného muže těhotná, o čemž žalobce nevěděl, a změnil-li žalobce za sporu žalobní žádost v ten smysl, aby manželství bylo vyhlášeno z téhož důvodu (§ 54 lit. e) zák. čl. XXXI/1894) za neplatné, je pro posouzení lhůty této žaloby podle § 57 zák. čl. XXXI/1894 rozhodný den, kdy žalobce přednesl žalobní žádost o vyhlášení manželství za neplatné, nikoliv den podání žaloby o rozluky (srovn. rozh. 1563 Úr. sb. n. s.).

S t r a n a m i ve sporech o zmatečnost manželství mohou býti nejenom manželé, ale i další osoby, jak nahoře při výkladech o legitimaci k žalobě bylo uvedeno. Státní zástupce je stranou vždy, vykonává ve sporech o zmatečnost manželství — na rozdíl od sporů o rozvod, rozluky neb napadnutí manželství — práva strany a může tak pro platnost nebo neplatnost manželství zakročiti i tehdy, když žalobu nepodal (§ 644 odst. 4 o. s. p.). Vystoupí-li státní zástupce jako žalobce a skončí-li spor zamítnutím jeho žaloby, jest odsouzen k zaplacení útrat stát (§ 644 odst. 5 o. s. p.).

P r o c e s n í r o l e s t r a n je upravena zákonem (na rozdíl od sporadických a proto nevyhovujících předpisů, platných v zemích České a Moravskoslezské, shora probraných). Žalobu o zmatečnost musí začíti jedna manželská strana proti druhé manželské straně, a jestliže je manželská strana bez právní způsobilosti (mladší dvanácti let, choromyslná, pod opatrovnictvím neb prodlouženým poručenstvím, § 127 zák. čl. XXXI/1894), proti zákonitému zástupci. Státní zástupce anebo třetí osoba musí však začíti spor proti oběma manželským stranám, pokud se týče zákonitému zástupci. Soud uvědomí o zahájení sporu děti, pocházející z manželství, a jestliže děti potřebují zákonitého zastoupení, příslušnou sirotčí vrchnost (§ 650 odst. 1 o. s. p.). Právě uvedené předpisy o procesních rolích stran při žalobách o zmatečnost platí také při žalobách o napadnutí manželství, podá-li ji z důvodu nedospělosti manžela státní zástupce anebo sirotčí vrchnost. Je-li při tom zákonný zástupce právně

nezpůsobilé manželské strany podjatý, musí býti na místo něho vznesena žaloba proti opatrovníkovi, kterého ustanoví sirotčí vrchnost na požádání procesního soudu (§ 650 odst. 2 o. s. p.) Jestliže žalobu o napadnutí manželství pro nedostatek přivolení zákonného zástupce nezletilého manžela (§ 8 zák. čl. XXXI/1894) nepodá sirotčí vrchnost, musí procesní soud zaslati příslušné sirotčí vrchnosti jeden exemplář žaloby. O žalobě, podané zákonným zástupcem anebo jedním z rodičů, možno zahájití řízení jen tehdy, když sirotčí vrchnost do tří měsíců uvědomí procesní soud, že si napadací žalobu osvojuje (§ 653 o. s. p.).

O d s t o u p e n í o d ž a l o b y platí ve sporech o zmatečnost a napadnutí manželství tytéž předpisy jako ve sporech o rozvod a rozluku manželství, jež byly probrány v první a druhé kapitole tohoto spisu, avšak s tou výjimkou, že odporování manželství, učiněné žalobou anebo vzájemnou žalobou, možno odvolati jen do zaniknutí manželství; po zaniknutí manželství je napadnutí neodvolatelné (§ 68 zák. čl. XXXI/1894 a § 666 odst. 5 o. s. p.).

Pro o p a t ř o v á n í a h o d n o c e n í d ů k a z ů platí různé předpisy pro spory o zmatečnost a pro spory o napadnutí manželství. V napadacích sporech — stejně jako ve sporech o rozluku a rozvod manželství, jak bylo v kapitolách první a druhé tohoto spisu vyloženo — platí vyhledávací zásada v příčině důkazů jen, pokud tím má býti chráněn zájem na udržení manželství (§ 670 o. s. p.). Naproti tomu ve sporech o zmatečnost manželství nelze užití pravidel, která stanoví následky, když bylo zameškáno osvědčení o skutkových tvrzeních anebo o listinách, dále následky uznání před soudem, zřeknutí se práva anebo doznání. Jakou dokazovací moc možno přiznati doznání před soudem, posoudí soud podle § 270 o. s. p. volným uvážením (§ 669 odst. 2 o. s. p.).

N á s l e d k y z m e š k á n í platí ve sporech o napadnutí manželství stejně jako ve sporech rozlukových a rozvodových (viz kapitoly první a druhou t. sp.). Ve sporech o zmatečnost manželství rovněž, avšak s tou výjimkou, že následky ty neplatí proti státnímu zástupci, vystupuje-li v roli žalobce. Když spor o zmatečnost započne státní zástupce a tento zmešká rok k jednání, stanoví nový rok soud z úřední moci (§ 672 odst. 5 o. s. p.).

Ú m r t í m a n ž e l a má na řízení o zmatečnost nebo napadnutí manželství stejný vliv jako na řízení o rozluku neb rozvod. Zemře-li jeden z manželů před tím, než rozsudek nabyl právní moci, není možno ve sporu ve věci samé pokračovati a rozhodnutí, vynesené

ve věci samé, pozbývá účinnosti (§ 676 odst. 1 o. s. p.). Ve sporech o zmatečnost a ve sporech o napadnutí manželství se však tohoto ustanovení nepoužije, když některý z manželů zemře po zakončení dovolacího jednání a nejvyšší soud zrušiv rozsudek neřídí další řízení a nové rozhodnutí. V tomto případě se má rozhodnutí nejvyššího soudu na místo zástupci zemřelého doručiti známým dědicům a opatrovníku ustanovenému pro neznámé dědice a současně se má poslati pozůstalostnímu soudu zemřelého (§ 676 odst. 2 o. s. p.).

O s n o v a převzala úpravu řízení o neplatnost manželství v podstatě podle práva platného v zemích České a Moravskoslezské. Nebyly bohužel převzaty napadací žaloby podle práva slovenského, neboť osnova musela dbáti toho, aby nová úprava manželského řízení vyhovovala jak dnešnímu, tak i budoucímu hmotnému právu manželskému. Zavedeno proto pro celé území jednotné rozdělení žalob o neplatnost manželství na spory o neplatnost manželství z důvodu, jež uplatňovati je ponecháno výlučně na vůli osobě soukromé a na spory o neplatnost manželství z důvodu, jež uplatňovati není ponecháno na vůli osobě soukromé, což odpovídá nynějšímu rozdělení podle práva platného v zemích České a Moravskoslezské na žaloby pro překážku veřejnoprávní a překážku soukromoprávní. Pokud bude v zemích Slovenské a Podkarpatoruské platiti dosavadní hmotné právo manželské, bude nutno do obou skupin rozdělit jak žaloby o zmatečnost, tak i žaloby o napadnutí manželství. V případech, ve kterých má podle předpisů hmotného práva podati žalobu státní zástupce, bude se museti spokojiti pouhým oznámením soudu, který na jeho podkladě zahájí řízení z povinnosti úřední (§ 616 osn. c. ř. s.). Podle osnovy platí pro řízení o neplatnost manželství jednotné předpisy, upravující zároveň řízení ve sporech o rozvod a rozluky manželství, jak bylo o nich pojednáno v první a druhé kapitole tohoto spisu. Odchyly platí v podstatě jen pro řízení o neplatnost manželství z důvodu, jež uplatňovati není ponecháno na vůli osobě soukromé.

H r o m a d ě n í ž a l o b osnova zakazuje v ten způsob, že žalobu o neplatnost manželství nelze spojit se žalobou ani navzájem uplatňovati ve sporech o rozvod nebo rozluky manželství (§ 618 osn. c. ř. s.).

Ú č i n k y n e d o s t a v e n í stran doznávají v řízení o neplatnost manželství změny potud, že platí toliko, jde-li o spor o neplatnost manželství z důvodu, jež uplatňovati je ponecháno výlučně

na vůli osobě soukromé (§ 622 odst. 3 osn. c. ř. s.). Naproti tomu neplatí ve sporech o neplatnost manželství z důvodu, jež uplatňovati není ponecháno výlučně na vůli osobě soukromé. V takových sporech neplatí ani předpisy o klidu řízení (§ 622 odst. 5 osn. c. ř. s.).

Z pět v z e t í ž a l o b y je bez významu v řízení o neplatnost manželství pro překážku, již uplatňovati není podle zákona ponecháno na vůli žalujícímu manželu (§ 629 osn. c. ř. s.). Jinak tedy platí předpis první věty § 629 osnovy, že žalobce může od žaloby jednostranně ustoupiti v každém období rozepře až do pravomoci rozsudku.

Nově zavádí osnova do řízení o neplatnost manželství ú č a s t f i n a n č n í p r o k u r a t u r y; ovšem jen v míře velmi omezené. Řízení v první stolici se finanční prokuratura vůbec nezúčastní, nýbrž se jí toliko doručuje rozsudek, a to zase jen, jde-li o neplatnost manželství z důvodu, nepodléhajícímu dispozici stran, a nejde-li o manželství bezdětná. Rozsudek vyslovující neplatnost manželství z důvodu, jež uplatňovati není ponecháno výlučně na vůli osobě soukromé, zašle procesní soud první stolice, nejde-li o manželství bezdětná, se spisy z úřední povinnosti ihned po uplynutí odvolací lhůty finanční prokuratuře, v jejímž obvodu má procesní soud své sídlo. Tato věc přezkoumá a uzná-li to za vhodné, podá opravné prostředky. Lhůta k podání odvolání počíná běžeti finanční prokuratuře ode dne, kdy k ní spisy dojdou (§ 634 osn. c. ř. s.).

Kapitola čtvrtá.

PROZATÍMNÍ OPATŘENÍ VE SPORECH MANŽELSKÝCH.

Ve sporech manželských se jedná o nejzákladnější úpravu způsobu života každého z manželů, o jejichž manželství se jedná. Je proto zapotřebí prozatímně upravit některé otázky jejich denního života po dobu sporu, než bude o nich rozhodnuto definitivně. Takovými otázkami v zákoně upravenými jsou výživné a bydliště manželů.

V zemích České a Moravskoslezské může soud cestou zatímního opatření naříditi určení výživy, kterou manžel má dávatí své manželce, dále může soud naříditi povolení odděleného bydliště nebo zatímní přijetí do společné domácnosti (§ 382 č. 8 ex. ř.). Prozatímní opatření určením výživného může již podle znění zákona býti vydáno jen proti manželovi a ve prospěch manželky. Naproti tomu nařízení zatímního přijetí do společné domácnosti a také povolení odděleného bydliště může soud vydati k návrhu kteréhokoliv manžela, který je druhým manželem ze společné domácnosti vypuzován nebo ve společné domácnosti ohrožován, právě proti tomuto druhému manželů, který takto porušuje své manželské povinnosti.

Návrh na zatímní opatření může býti učiněn buď před zahájením manželského sporu nebo během rozepře (§ 378 ex. ř.). V návrhu musí ohrožená strana přesně označiti opatření, za které žádá, dobu, na kterou opatření navrhuje a vyložiti jednotlivě podle pravdy skutečnosti, které návrh odůvodňují. Skutkové okolnosti musí býti osvědčeny (§ 389 odst. 1 ex. ř.). Toto osvědčení znamená, že skutkové okolnosti nemusí býti dokázány, nýbrž toliko učiněny hodnověrnými. K tomu se hodí veškeré důkazy, které lze ihned provéstí, nesmí to však býti výslech stran (§ 274 c. ř. s.).

Podmínky povolení zatímního opatření jsou v pod-

statě shodné, ať jde o povolení odděleného bydliště či prozatímní výživné, neboť poslednější vlastně závisí na prve uvedeném. Manželka má totiž v zásadě nárok jen na výživné in natura a teprve tehdy, zdržuje-li se po právu a bez své viny mimo společnou domácnost, resp. mimo domácnost manžela, přísluší jí nárok na výživné v penězích. Od jiných zatímních opatření se liší zatímní opatření povolením odděleného bydliště a zatímního výživného potud, že mohou být povolena toliko v souvislosti se sporem o rozvod, rozluku nebo výživné. To plyne z § 107 obč. zák., který zůstal nedotčen předpisy exekučního řádu (§ 382 č. 8), které jsou pouze procesním provedením hmotněprávních předpisů občanského zákoníka (srovnej Hora: Soustava exekučního práva, str. 295). Naproti tomu zatímní opatření přijetí do společné domácnosti není kromě předpisu § 382 č. 8 ex. ř. jinak upraveno, takže pro ně platí jenom předpisy exekučního řádu.

Pro povolení odděleného bydliště je podmínkou ohrožení na těle nebo na cti toho z manželů, který o ně žádá. Při tom stačí na př. ohrožení tělesné bezpečnosti jednoho manžela při dalším spoluzití s druhým manželem (srovn. rozh. 11.369 Sb. n. s.). Toto ohrožení však musí být osvědčeno z doby posledního spoluzití (srovn. rozh. 9347 Sb. n. s.), takže by nestačilo osvědčení ohrožení, které se stalo před delší dobou, během které pak manželé spolu dále žili bez ohrožování.

Pro nařízení zatímního přijetí do společné domácnosti stačí osvědčení toho, že manžel byl druhým manželem ze společné domácnosti bez náležitého důvodu vypuzen.

Prozatímní výživné je manžel povinen platiti manželce, opustil-li manželku bezdůvodně neb zavinil-li důvodnou příčinu, aby ho opustila, není však povinen je platiti, znemožnila-li manželka svým nepřístojným chováním manželské soužití (srovn. 10.143 Sb. n. s.). Má-li manželka nárok na oddělené bydliště, je manžel povinen k její výživě, třebaž žaluje o rozvod neb rozluku z její viny (srovn. rozh. 9513 Sb. n. s.) a třebaž i sám navrhl, aby mu bylo povoleno oddělené bydliště (srovn. rozh. 9476 Sb. n. s.). I když toto oddělené bydliště bylo manželovi povoleno, není tím vyloučen nárok manželky na zatímní výživné, nebylo-li osvědčeno, že jen manželka sama svým nepřístojným chováním znemožnila manželské spoluzití zejména, je-li osvědčeno, že se ohrožovali na těle a na cti oba manželé navzájem (srovn. rozh. 13.358 Sb. n. s.). Podmínkou pro povolení zatímního výživného manželce ovšem je,

že v době, na kterou povolení žádá, má zákonný nárok na výživné, i když ho nevymáhá sporem (na rozdíl od práva platného v zemích Slovenské a Podkarpatoruské, jak níže bude vyloženo). Nelze proto zatímní výživné povolit, jestliže se manželka nároku na výživné vůbec vzdala (srovn. rozh. 9957) nebo trvají-li dosud účinky rozvodu z viny manželčiny (srovn. rozh. 13.631 Sb. n. s.).

Rozhodnutí o prozatímním opatření nemá předurčující význam pro rozhodnutí rozepří mezi manžely (srovn. rozh. 10.663 Sb. n. s.) a nerozhoduje se jím o manželském právu stran. Musí však býti o ně žádáno v souvislosti s manželským sporem, neboť jen s ohledem na tento spor je prozatímně povolováno, jak shora již bylo zdůrazněno. Nelze proto povolit na př. prozatímní opatření zatímní výživy, jehož se manželka domáhá až do rozhodnutí sporu o rozluky, uvádí-li navrhovatelka zároveň, že se kvůli dítěti nezamýšlí domáhati proti manželovi rozvodu nebo rozluky, ježto stále ještě doufá, že se manžel polepší (srovn. rozh. 11.946 Sb. n. s.). V tomto případě by mohlo býti zatímní opatření povoleno jen v souvislosti se sporem o výživné.

Prozatímního opatření se může oprávněný vzdát i a to buď výslovně nebo také mlčky. Tak na příklad zanikají práva plynoucí manželce ze zatímního opatření, vydaného ve sporu o rozvod, obnoví-li na dlouhou dobu manželské společenství a ponechá rozvodový spor v klidu, neboť tím se oněch práv mlčky vzdává (srovn. rozh. 14.666 Sb. n. s.).

Příslušným k povolení zatímního opatření je soud, u něhož je zahájena rozepře. Navrhuje-li se takové opatření před zahájením rozepře, je příslušným okresní soud, u kterého odpůrce ohrožené strany má svůj obecný soud ve sporných věcech v době podání návrhu (§ 387 odst. 2 ex. ř.).

Usnesením, kterým soud povoluje zatímní opatření, určí čas, na který toto opatření se činí (§ 391 odst. 1. ex. ř.).

Oprávné prostředky proti rozhodnutí o zatímním opatření jsou rekurs a odpor. Odpor může vznést odpůrce ohrožené strany, nebyl-li slyšen dříve, nežli se usnesení stalo (§ 397 ex. ř.). Byl-li však odpůrce slyšen, před povolením zatímního opatření anebo byl-li návrh na zatímní opatření zamítnut, je proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek rekursu. Proti rozhodnutím soudu druhé stolice v otázce zatímního opatření se již další opravný prostředek nepřipouští (§ 402 odst. 2 ex. ř. ve znění čl. II zákona 314/1936).

V zemích Slovenské a Podkarpatoruské je soudce povinen na žádost kteréhokoliv manžela za trvání sporu o rozluhu nebo rozvod manželství nařídit oddělené žití od stolu a lože (§§ 98, 105 odst. 1 zák. čl. XXXI/1894). Toto nařízení odděleného žití má ráz prozatímního opatření pro dobu sporu a nutno ho lišiti od nařízení odděleného žití podle § 99 zák. čl. XXXI/1894, které se nařizuje jen ve sporech o rozluhu manželství za účelem smíření manželů v případech zákonem předepsaných, jak bylo již vyloženo v souvislosti se smírem v rozlukových sporech v kapitole druhé tohoto spisu. Naproti tomu nařízení odděleného žití podle § 98 zák. čl. XXXI/1894 je určeno pro trvání sporu, ve kterém se řádně pokračuje. Aby bylo nařízeno, netřeba nic osvědčovat, nýbrž stačí pouhý návrh některého z manželů, podaný soudu (§ 98 zák. čl. XXXI/1894).

Manželka se může kromě odděleného žití od stolu a lože domáhati v rozlukovém nebo rozvodovém sporu, žaluje-li zároveň o placení výživného, aby jí bylo přiznáno dočasné výživné proti manželovi. O prozatímní výživě manželky a o umístění a výživě dětí rozhodne soud po každé, když nařídí oddělené žití od stolu a lože (§ 102 zák. čl. XXXI/1894). Pro takový návrh platí předpisy o zajišťovací exekuci podle §§ 223 a d. exekučního zákona čl. LX/1881 ve znění § 50 zák. čl. LIV/1912 a čl. V. č. 20 a 21 zákona 23/1928. Podle § 223 citovaného zákona je zajišťovací exekuce přípustná současně s podáním žaloby nebo po podání žaloby, je-li předmětem žaloby peněžní pohledávka a nutno tuto pohledávku prokázati listinou a prokázati pravděpodobnost nebezpečí. Z toho plyne, že zajišťovací exekuce je ve sporech manželských přípustná jen, žaluje-li se zároveň o placení výživného, ať ve spojení se žalobou nebo vzájemnou žalobou. Pro zajišťovací exekuci určením zatímního výživného však neplatí podmínka o prokázání pohledávky listinou, jak výslovně stanoví § 5 zákona 4/1931. Z doslovu tohoto paragrafu plyne také, že se vztahuje toliko na spory, ve kterých se žalobce domáhá nároku na výživu. Nesmí však býti při tom povoleno zajištění dávek na dobu delší než jednoho roku. Tohoto zajištění se může manželka domáhati u rozlukového soudu, požaduje-li v rozlukovém sporu dočasné výživné (srovn. rozh. 1794 Úr. sb. n. s.).

Osnova zařadila předpisy o prozatímním opatření přímo do sedmé části civilního řádu soudního, pojednávající o řízení ve věcech manželských. Je to velké plus proti dosavadní roztržiténosti

těchto předpisů, které vesměs — jak právě bylo vyloženo — nutno teprve vykládati a interpretací přizpůsobovati zvláštním poměrům souvisícím s řízením ve věcech manželských. Zejména ustanovení exekučního řádu nejsou v tomto směru příliš jasná, neboť celé řízení o prozatímním opatření je dáno s hlediska prozatímního opatření ve věcech majetkoprávních a nikoli ve věcech manželských, jak právem vytýká Sedláček (v Komentáři k obč. zák., § 107, str. 548).

Z a s p o r u může býti učiněn návrh, aby bylo určeno výživné, jež má manžel zatím plniti manželce a dětem, nebo aby bylo některému manželu povoleno zatím oddělené bydliště nebo aby manželovi bylo nařízeno vzíti manželku zatím do společné domácnosti. O tomto návrhu rozhodne procesní soud (§ 631 od. 1 osn. c. ř. s.). Předpis platí pro všechny spory manželské, vyjmenované v § 614 odst. 1 osn. c. ř. s., tedy pro spory o rozvod, rozluku, neplatnost manželství, o určení, že jest tu manželství mezi stranami nebo že ho tu není, a o určení, že jisté manželství je platné. Osnova rozšiřuje proti dosavadnímu stavu příslušnost procesního soudu také na zatímní výživné dětí, o němž dosud rozhodoval výlučně jen nesporný soudce. Pokud pak jde o prozatímní opatření přijetím do společné domácnosti, může se ho podle osnovy domáhati jen manželka, ačkoliv dosud podle § 382 č. 8 ex. ř. se ho mohl domáhati kterýkoliv z manželů. Okolnosti, o něž se návrh opírá, musí navrhovatel k vyzvání soudu osvědčiti (§ 631 odst. 2 osn. c. ř. s.). Návrh na prozatímní opatření může býti učiněn při ústním jednání. V tom případě o něm soud ihned jedná a rozhodne. Není-li návrh podán při ústním líčení, lze o něm rozhodnouti bez ústního jednání, odpůrce však má býti — není-li nebezpečí v prodlení — před rozhodnutím ústně nebo písemně slyšen. Soud může před svým rozhodnutím konati také jiná vyhledávání, jež uzná za potřebná (§ 631 odst. 3 osn. c. ř. s.). Opravným prostředkem proti usnesení o návrhu na prozatímní opatření je rekurs, o němž platí všeobecná ustanovení civilního řádu soudního. V rekursu lze uplatňovati nové skutečnosti a nové důkazy (§ 631 odst. 4 osn. c. ř. s.). Osnova vedle sjednocení předpisů obou právních oblastí také zjednodušila opravné prostředky podle exekučního řádu, pokud jde o právě probíraná prozatímní opatření ve sporech manželských, neboť na místo odporu, v němž bylo dovoleno uplatňovati novoty, a rekursu, kde platil zákaz novot, stanovila jediný opravný prostředek rekursu s přípustností novot.

Před sporem manželským může učiniti návrh manželka, aby jí bylo povoleno oddělené bydliště a určeno prozatímní výživné, nebo aby bylo manželovi nařízeno přijmouti ji do společné domácnosti, a manžel může žádati za povolení odděleného bydliště. Návrh nutno podati u okresního soudu posledního bydliště manželů. Není-li ho v tuzemsku, je příslušným okresní soud, uvedený v § 70 odst. 2 osn. j. n., t. j. obecný soud odpůrce navrhovatele, není-li ho, obecný soud navrhovatelův a není-li ani toho, soud, v jehož obvodě je domovská obec obou neb aspoň jednoho z manželů. Před sporem lze výživné určit a oddělené bydliště povolit jen s omezením, že toto usnesení pozbývá platnosti po uplynutí lhůty, jež bude zároveň určena, nebude-li v této lhůtě podána žaloba (§ 632 osn. c. ř. s.).

Kapitola pátá.

OBNOVA VE SPORECH O ROZVOD, ROZLUKU A NEPLATNOST MANŽELSTVÍ.

Zvláštní povaha a význam soudního výroku ve sporech o rozvod, rozluku neb neplatnost manželství má určitý vliv také na výklad obecných předpisů procesních, pokud jde o jejich aplikaci v řízení ve věcech manželských. U každého soudního výroku ve sporech majetkových je omezena jeho platnost na právní vztah mezi stranami rozepře. Vůči jiným osobám působí jen, pokud ony jsou zase v určitém vztahu k některé z procesních stran. Naproti tomu ve sporech o rozvod, rozluku nebo neplatnost manželství se rozhoduje o statusu manželů, který musí býti každým respektován a proto jeho změna se dotýká též osob třetích, neboť působí absolutně. Mají tedy zvláštní význam jenom ty rozsudky, kterými doznal manželský stav stran změny. Proto rozsudky, kterými byla žaloba o rozvod, rozluku nebo neplatnost manželství zamítnuta, se v probíraném směru nikterak neliší od jiných rozsudků, zejména majetkoprávních. Mají význam jen pro strany rozepře. Tento jejich význam spočívá v působení na budoucí manželské spory, jak o něm bylo v prvních kapitolách tohoto spisu pojednáno. Rozsudky, kterými byl vysloven rozvod, rozluka nebo neplatnost manželství, působí však nejen mezi stranami rozepře, měníce jejich vzájemný právní vztah, nýbrž také vůči osobám třetím, pokud jde o manželský status procesních stran.

Nejdůležitější otázkou, souvisící s významem statusového výroku soudu, je *otázka změnitelnosti výroku*. Právní řád se musí vyznačovati určitou stálostí, aby bylo možno na právních normách, z nichž se skládá, budovati hospodářské a osobní poměry. Změna jeho jednotlivých součástí se proto musí dít tak, aby nezasahovala rušivě. Není jistě rušivou změnou, jestliže manželé sňatkem změní svůj osobní status, stejně tak není s hle-

diska právního vývoje rušivou změna tohoto statusu výrokem soudu o rozvodu nebo rozluce. To proto, že všechny tyto změny nastávají od určitého okamžiku, nezasahují však nikterak právní poměry před tím nastalé. Poněkud rušivější vliv má již výrok o prohlášení manželství za neplatné. Tu již tato změna statusu manželů působí nazpět, že totiž ruší změnu osobního stavu, která nastala sňatkem. Než rušivý vliv výroku o prohlášení manželství neplatným se týká jenom manželů. Nemůžeme proto používatí tohoto příkladu rušivého zásahu do právního vývoje osobního stavu manželů na případy jiné, kdy totiž může být zasazena právní sféra osob třetích.

Takovým případem rušivého zásahu změny statusu manželů by mohla být změna soudního výroku po obnově řízení ve sporech o rozvod, rozlučku neb neplatnost manželství. Je proto legislativní otázku, má-li býti připuštěna obnova ve sporech o rozvod, rozlučku neb neplatnost manželství, řešiti podle toho, do jaké míry sluší dáti přednost stálosti právního řádu, jeho spolehlivého podkladu pro vývoj hospodářských a osobních poměrů veškerenstva právních subjektů, před úzkostlivým zachováváním zásady spravedlivosti vůči jednotlivému právnímu subjektu. Institut obnovy řízení je totiž prostředkem k nápravě justičních omylů tam, kde by důsledné provádění formálních předpisů mělo v zápětí materiální nespravedlnost. Proto se připouští v určitém rozsahu revise řízení pravoplatně již skončeného. Jestliže výsledkem této revise je změna soudního výroku, týkajícího se toliko procesních stran, nemá veškerenstvo právních subjektů zájem na tom, aby bránilo průchodu objektivní správnosti rozhodnutí a mimořádný opravný prostředek obnovy tu je jistě na místě k uspokojení idey spravedlnosti. Jestliže však výsledek revise má míti vliv obecný, nutno uvážiti, do jaké míry nutno obětovati buď prospěch jednotlivce nebo prospěch celku, neboť idea spravedlnosti není na žádné z těchto stran. Nutno ji patrně hledati střední cestou, k níž lze dospěti smířením obou protichůdných požadavků.

Rozsudek o výrok ve sporech o rozvod, rozlučku neb neplatnost manželství, pokud bylo žalobě vyhověno, se skládá ze dvou hlavních částí: z výroku o zrušení manželského svazku a z výroku o vině na tomto zrušení. Pro veškerenstvo právních subjektů má význam toliko výrok o zrušení manželského svazku, kdežto druhý výrok — o vině — se týká jen procesních stran. Při řešení otázky, jak dalece má být ve prospěch celku obětován zájem

strany na získání skutečně spravedlivého rozhodnutí, musíme přihlížeti k tomu, že pro právní — a tím i hospodářskou — situaci strany je dalekosáhlé důležitosti právě výrok o vině, neboť tento může často i vyvážit újmu, která vyplývá pro postavení strany z výroku prvního, jímž je manželský svazek zrušován. Neboť na výroku o vině spočívá další vzájemný právní vztah manželských stran v ohledu majetkovém, zejména pokud jde o výživné. Pro řešení dané otázky — vyrovnání zájmu celku na jedné a zájmu jednotlivce na druhé straně — se nám proto naskýtá možnost výsledku pro obě strany stejně uspokojivého, který spočívá v tom, že bychom vyloučili obnovu řízení ve výroku o zrušení manželského svazku, abychom tak vyhověli celku, který na statusu takto vytvořeném buduje právní poměry, avšak připustili bychom ji neomezeně ve výroku o vině, abychom tak poskytli jednotlivci, jehož zájmy jsme obětovali v otázce první, vyrovnání újmy z nezměnitelnosti prvního výroku plynoucí.

Tyto úvahy o otázce obnovy ve sporech o rozvod, rozluku a neplatnost manželství jako otázky legislativní jsme předeslali pojednání o platné úpravě této otázky v procesním právu československém, abychom připravili otázku výkladu těchto právních předpisů, a pojednání o její úpravě v osnově, abychom s hlediska právě vylíčeného mohli podrobiti vládní návrh kritice.

Výslovné ustanovení o platnosti předpisů o obnově ve sporech manželských mají toliko předpisy, platné v z e m í c h S l o v e n s k é a P o d k a r p a t o r u s k é. Budeme se proto obírat nejprve těmito předpisy.

Proti rozsudku, kterým byla vyslovena neplatnost anebo rozluka manželství jakož i rozvod od stolu a lože, není p ř í p u s t n a o b n o v a s p o r u v o t á z c e t r v á n í m a n ž e l s t v í (§ 682 odst. 1 o. s. p.). Tento předpis znamená nejen vyloučení obnovy v otázce trvání manželství, ale také její přípustnost ve všech otázkách ostatních. Takovou otázkou bude především o t á z k a v i n y. Legislativní úvahy shora podané nám mohou sloužit jako interpretační pomůcka při výkladu tohoto místa zákona. Nutno tu odlišovat výrok o rozluce, rozvodu nebo neplatnosti manželství, který je výrokem o trvání manželského svazku, a výrok o vině na rozluce, rozvodu nebo neplatnosti manželství, který upravuje již otázku jinou. Zákon tu také rozlišuje mezi rozsudky vyslovujícími neplatnost manželství, jeho rozluku nebo rozvod od rozsudků, kterými byla žaloba zamítnuta. Jen proti rozsudkům žalobě vy-

hovujícím je obnova vyloučena, a to jenom proti jejich výroku, kterým byl rozvázán manželský svazek. Naproti tomu proti výroku o vině a proti rozsudkům žalobu o rozvod, rozluku nebo neplatnost manželství zamítajícím — proti těmto s určitým omezením, o kterém bude níže pojednáno — je obnova přípustna a platí tu obecné procesní předpisy o obnově. Příliš daleko zachází rozhodnutí č. 1456 Úr. sb. n. s., které vyslovuje nepřipustnost obnovy také v otázce viny na rozluce, protože prý otázka viny na rozluce souvisí neodlučitelně s otázkou rozluky, takže, je-li nepřipustnou obnova proti rozsudku, kterým byla vyslovena rozluka, není prý přípustna ani v otázce viny. Tento výklad však nehoví doslovu zákona, který vylučuje přípustnost obnovy toliko „v otázce trvání manželství“. Na toto trvání manželství nemůže mít výrok o vině na jeho zrušení vlivu, neboť na něm ničeho nemůže změnit ani okolnost, že došlo k zrušení svazku manželského z viny té neb oné strany nebo z viny obou stran anebo z viny žádného z manželů. Citovaným předpisem je jasně vyjádřena legislativní maxima úvodem k této kapitole vytčená, že v zájmu celku nutno obnovu vyloučit proti výroku, kterým se manželský svazek rozvazuje. Na tom však zájem celku přestává a bylo by krutou nespravedlností rozšiřovati nepřipustnost obnovy na úkor strany tam, kde toho není již třeba a kde právě — jak shora bylo vyloženo — může býti vyrovnána újma, kterou si na úkor strany vyžádal zájem celku v otázce trvání manželského svazku.

Zákon v citovaném ustanovení § 682 odst. 1 o. s. p. mluví také o otázce „trvání manželství“ v rozsudku, kterým byl vysloven toliko rozvod manželství od stolu a lože, ačkoliv rozvod nemá vlivu na trvání manželství. Rozvodový rozsudek však může býti podkladem pozdějšího výroku o rozluce manželství (viz níže kapitolu devátou tohoto spisu), takže jeho výrok, vyslovující rozvod manželství od stolu a lože, zákon v příčině obnovy podrobuje stejným předpisům jako výrok rozsudku, kterým se vyslovuje hned rozluka manželství.

Proti r o z s u d k u z a m í t a j í c í m u ž a l o b u o rozvod, rozluku nebo neplatnost manželství je přípustna obnova jen tehdy, když obnova sporu se nepřící ustanovením manželského zákona zák. čl. XXXI/1894 (§ 682 odst. 2 o. s. p.). Otázka, kdy se přící obnova předpisům materiálního práva, musí býti řešena v každém sporu individuálně. Nelze na příklad povolití obnovu sporu pro

dodatečné odpuštění nebo schválení, byla-li v původním sporu právě pro tento nedostatek žaloba zamítnuta.

Lhůta pro podání žaloby o obnovu je ve sporech manželských stejná jako ve sporech ostatních. Toliko ve sporech o zmatečnost manželství platí výjimka. Obecná lhůta § 567 o. s. p. pro žalobu o obnovu (šestiměsíční od pravoplatnosti rozsudku, uzavření smíru nebo nabyté vědomosti, po případě pětiletá od pravoplatnosti rozsudku neb uzavření smíru) platí toliko, je-li žalováno o obnovu z důvodů § 563 č. 1—3 o. s. p., že totiž rozsudek nebyl vydán zákonitým soudcem, po případě byl vynesen za účasti soudce vyloučeného, a z důvodu § 563 č. 7 o. s. p., že totiž se při vynesení rozsudku zúčastnil soudce, který ve sporu porušil proti některé straně svou povinnost způsobem, přičicím se trestnímu zákonu. Jinak není podání žaloby o obnovu sporu o zmatečnost manželství vázáno žádnou lhůtou.

Předpisy o řízení ve sporech manželských se vztahují také na spory o obnovu, takže řízení o žalobě o obnovu musí být provedeno podle předpisů, platných pro řízení, o jehož obnovu se žaluje (§ 682 odst. 4 o. s. p.).

Procesní právo, platné v zemích České a Moravskoslezské, nemá výslovného předpisu o tom, zda a jak dalece lze použití předpisů civilního řádu soudního o obnově řízení také ve sporech o rozvod, rozluku nebo neplatnost manželství. Je proto zodpovědění této otázky věci interpretace předpisů o řízení ve sporech manželských.

Podle § 1 min. nař. 283/1897 má být ve sporných věcech manželských šetřeno předpisů civilního řádu soudního s výhradou těch zvláštností, které najevo jdou z ustanovení všeobecného zákoníka občanského, úvodního zákona k civilnímu řádu soudnímu a ze zvláštních předpisů pro řízení ve věcech manželských. Z těchto zvláštních předpisů se podává, že řízení ve sporech o rozvod manželství od stolu a lože se v podstatě řídí obecnými předpisy procesními, jak v první kapitole tohoto spisu bylo ukázáno. Je proto ve sporech o rozvod obnova řízení přípustna bez zvláštního omezení.

Naproti tomu ve sporech o rozluku a ve sporech o neplatnost manželství je řízení ovládáno do značné míry zásadou vyhledávací (viz kapitoly druhou a třetí tohoto spisu) a to zejména s ohledem na ten výsledek řízení, kterým je zrušení manželského svazku. Jenom pro tento případ jsou dány všechny

možné kautely objektivně správného rozhodnutí. Jenom pro důvody svědčící pro rozluku nebo neplatnost manželství je předepsáno jejich přísné zkoumání, vyšetření z povinnosti úřední a plné dokázání s vyloučením méně spolehlivých důkazních prostředků. Podle § 122 obč. zák., § 19 dvor. dekr. 1595/1819 a § 17 min. nař. 283/1897 se stane pravoplatný výrok, kterým bylo manželství vyhlášeno za neplatné nebo rozloučeno, předmětem řízení administrativního, je zapsáno do matriky sňatků, změní tím osobní stav manželů a působí proto absolutně, i vůči osobám třetím. Z toho nutno usuzovati na takovou výjimečnost tohoto výroku, jež nepřipouští jeho změnu na základě obnovy řízení.

Naproti tomu ona zvláštní pravidla oficiality řízení neplatí ve stejné míře, pokud jde o vinu na rozluce nebo neplatnosti manželství a také ne, pokud jde o nedostatečnost důvodů pro rozluku nebo neplatnost manželství uváděných. Platí proto v jejich příčině generální klausule o použití všech předpisů civilního řádu soudního, takže obnova rozsudku zamítajícího žalobu o rozluku nebo neplatnost manželství a obnova rozsudku vyslovujícího rozluku nebo neplatnost manželství ve výroku o vině je přípustná. (Srovnej také výklady o obnově nesporného řízení v kapitole jedenácté tohoto spisu).

Podle vládního návrhu osnovy je obnova řízení ve všech sporech manželských přípustna bez jakéhokoliv omezení. Byla-li pak proti rozsudku, jímž byla žaloba o neplatnost, rozluku nebo rozvod manželství zamítnuta, povolena obnova řízení, lze v obnoveném řízení čeliti žalobě skutečnostmi, rušícími podle hmotného práva žalobní nárok, i když tyto skutečnosti nastanou po pravomoci rozsudku původního sporu (§ 630 osn. c. ř. s.). Toto ustanovení je jen důsledným provedením zásad ovládajících řízení ve věcech manželských, neboť pak nutno vedle okolností, přípustných žalobou o obnovu, připustiti také další jim odpovídající skutečnosti.

V otázce přípustnosti a případného omezení žaloby o obnovu řízení ve sporech manželských uvádí důvodová zpráva k vládnímu návrhu (tisk posl. sněm. 850/1937), že rozeznávají rozsudky, kterými byla žaloba o neplatnost, rozluku nebo rozvod zamítnuta, a rozsudky, kterými bylo těmto žalobám vyhověno, není odůvodněno. To totiž činila původní osnova (návrh zákona o soudní pří-

slušnosti civilního řádu soudního, vyd. min. pro sjednocení zákonů a organizace správy), která v § 630 odst. 2 stanovila, že proti rozsudku, jímž bylo uznáno na rozluku manželství nebo na neplatnost jeho, je žaloba o obnovu, pokud jde o otázku trvání manželského svazku, vyloučena; avšak i v těchto případech je žaloba o obnovu přípustna v otázce viny. Toto stanovisko odpovídalo usnesení III. sjezdu československých právníků v Bratislavě roku 1930. Poněvadž však právě v otázce vyloučení obnovy proti rozsudkům, jímž byla vyslovena rozluka nebo neplatnost manželství, v otázce trvání manželského svazku, stály proti sobě dva přibližně stejné tábory a resoluce o vyloučení obnovy byla přijata jen většinou 79 proti 60 hlasům (viz referáty o sjezdu ve Všehrdu XII. str. 64), bylo usnesení sjezdu podrobováno kritice, které důvodová zpráva vládního návrhu přiznává oprávnění.

Jako nejzávažnější uznává námitku, proč právě rozsudek vyslovující rozluku nebo neplatnost manželství má být vyloučen z možnosti obnovy, když všechny jiné rozsudky obnově podléhají. Poněvadž pak zákonodárným důvodem přijetí procesní instituce obnovy je, aby rozsudek, který se jeví podle nově najevo vyšších skutečností jako nespravedlivý, mohl být odstraněn a novým spravedlivějším nahrazen, bylo by prý těžko pochopitelné, proč právě u rozsudků rozvazujících svazek manželský měl by tento procesní prostředek být odepřen. Tím prý by manželovi, který chce se domáhati obnovy, byla možnost, zjednatí platnost ideí spravedlnosti, naprosto odňata. Proti těmto námitkám však dlužno poukázati k tomu, co bylo úvodem k této kapitole uvedeno, že totiž v tomto případě ideí spravedlnosti nehoví jen uspokojení zájmu jednotlivce spravedlnost hledajícího, nýbrž jen harmonické vyrovnání jeho zájmu se zájmem celku.

Dále se proti původní osnově uznává za oprávněnou výtku nedůslednosti zákona, který přijímá právě v manželských věcech, a jenom v nich, zásadu vyhledávací, ve snaze, aby rozsudek odpovídal materiální pravdě, kdežto této snahy by prý se naprosto vzdal po právní moci rozsudku, ačkoli v jiných sporech, kde neuznává vyhledávací zásadu, této právní moci nedbá a obnovu připouští. Výtka nedůslednosti tu není na místě. Naopak lze shledati důsledným, že zákon takový výrok, který je produktem řízení, v němž vyhledávací zásadou je zaručena nejvýše možná materiální spravedlnost, uznává za nezměnitelný a nepropůjčuje nikomu možnost jeho zvrácení právě na rozdíl od jiných výroků, vydaných

na základě řízení, nevykazujících takových záruk. Zejména pak když k této úpravě je veden zřetelem na celek nebo aspoň celou řadu jiných subjektů (manželka a děti z nového manželství) a když oprávněnému subjektu se může dostat aspoň částečného odškodnění neomezenou přípustností obnovy v otázce viny. Nesmí se totiž zapomínati na to, že obnova řízení je „mimořádným“ opravným prostředkem a je tedy na místě jen tam, kde jsou pro to mimořádně závažné důvody.

Úvaha důvodové zprávy, že vzhledem k vyhledávací zásadě v manželských sporech bude žalob o obnovu co nejméně, právě mluví pro vyloučení obnovy proti výroku rozvazujícímu manželský svazek, neboť těch několik málo případů jistě nezasluhuje tak značných ohledů. Nejde snad o některá ojedinělá manželství, která by v případě obnovy řízení a na jejich podkladě spočívajícího obnovení manželství dříve prohlášeného za zrušené se stala neplatnými. Jde tu o daleko více: o právní jistotu všech manželství, která uzavřely osoby, jichž dřívější svazek manželský byl rozváznán. Všechna tato manželství by pak byla v nejistotě, nebudou-li někdy prohlášena za neplatná z toho důvodu, že rozluka předchozího manželství, která nové manželství umožnila, bude zrušena.

Je jistě přisvědčiti důvodové zprávě v tom, že je velmi problematickou otázka, které z obou manželství spočívá na zdravějších základech a tedy zasluhuje větší ochrany. Tolik je však jisto, že nezdravé základy prvního manželství již byly zjištěny soudním rozsudkem, a sotva lze očekávati, že by rozrušením druhého manželství se dalo první obnoviti na zdravějším podkladě. Praxe, na kterou se důvodová zpráva také odvolává, právě ukázala, že zavedením obecné rozlučitelnosti manželství se rozmnožila řada soudních řízení (sporných i nesporných), která nemají svůj podklad ani tak v hledání spravedlnosti jako spíše ve snaze působiti dřívějšímu manželovi co nejvíce nepříjemností. Toho nejlepším dokladem jsou „nesporné“ spory bývalých manželů o umístění a výchovu dětí podle § 142 obč. zák. Je proto i s tohoto hlediska oprávněnou snaha omeziti podobné možnosti rozrušování bývalých manželů mezi jiným také omezením přípustnosti obnovy v manželských sporech.

Výtka nedůslednosti by se mohla spíše namítnouti zákonodárci, který na jedné straně uzákoní rozlučitelnost manželství a tím také možnost pozdějšího nového sňatku a na druhé straně zase by chtěl pohlížeti na nově uzavřená manželství jinak nežli

na ta, která byla dříve rozloučena. Platí-li ve sporech manželských zásada, že domněnka mluví vždy pro platné manželství, je tím právě vyjádřena snaha právního řádu po zachování právní jistoty. Jakmile ale bylo jedno manželství zrušeno a máme tu nový platný sňatek, musíme domněnku platnosti manželství vztahovati na tento nový manželský svazek a poskytnouti mu stejnou právní jistotu jeho stálosti, která je podmínkou úpravy života všech příslušníků rodiny, založené na tomto manželském svazku. Proto považujeme původní znění § 630 odst. 1 a 2 osnovy za správnější.

Kapitola šestá.

ŽALOBY O URČENÍ TRVÁNÍ, NETRVÁNÍ A PLATNOSTI MANŽELSTVÍ.

Otázka, zda trvá manželský svazek mezi manžely či nikoliv a otázka, zda je určité manželství platné, jsou otázkami velmi důležitými a mohou se vyskytnouti případy, že je potřebí jejich autoritativního vyřešení, aniž by bylo potřebí k tomu cíli zahajovati spor o rozvod, rozluku nebo neplatnost manželství. Také k tomuto autoritativnímu řešení otázky trvání, netrvání nebo platnosti manželství jsou povolány soudy.

Spory o rozhodnutí otázek právě zmíněných musíme lišiti od sporů o neplatnost manželství právě s ohledem na různý jejich výsledek. Ve sporech o neplatnost manželství soud konečným výrokem žalobě vyhovujícím vysloví neplatnost manželství, kdežto ve sporech o trvání, netrvání nebo platnost manželství vysloví buď, že manželství trvá, nebo že zaniklo a netrvá anebo že manželství je platné. Dojde-li však k zamítnutí žaloby, neznamená rozsudek žalobu zamítající snad opak toho, co se navrhuje v žalobě žádosti. Je-li zamítnuta žaloba o neplatnost manželství, neznamená to, že manželství se prohlašuje za platné, nýbrž toliko, že se nepodařilo neplatnost jeho prokázati. Arciť pak průkaz o sňatku (oddací list) dosvědčuje manželství, které je platné tak dlouho, dokud není prohlášeno za neplatné. Stejně tak zamítnutí žaloby o určení trvání manželství neznamená určení, že netrvá, a naopak zamítnutí žaloby o netrvání neznamená určení, že manželství trvá, nýbrž vždy jenom tolik, že skutkové okolnosti, o které se opírá žalobní žádost, nebyly dokázány. Stejně tak je tomu při zamítnutí žaloby o určení platnosti manželství, které neznamená ještě prohlášení manželství za neplatné.

Proti potřebě a oprávněnosti žalob o určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství by se dalo namítnouti, že otázka platnosti a trvání manželství může býti řešena nejlépe ve sporu o neplatnost manželství, takže není potřebí zvláštního sporu

jenom buď o otázku trvání nebo otázku netrvání nebo konečně o otázku platnosti manželství. Poněvadž spory o určení trvání, netrvání a platnost manželství jsou spory určovacími, nutno se právě uvedenou námitkou obírat, neboť — zejména pro právní oblast zemí České a Moravskoslezské, kde není o těchto žalobách výslovného ustanovení — by mohla býti vážným důvodem proti přípustnosti těchto žalob pro nedostatek právního zájmu na určení. Nebudeme jistě pochybovati o tom, že by prakticky bylo možné provedení fingovaného sporu o neplatnost manželství, při čemž by žaloba byla opřena právě o ten důvod neplatnosti manželství, jehož nicotnost by měla býti prokázána ve sporu o trvání nebo platnost manželství. Avšak právě po této stránce by význam rozsudku žalobu zamítajícího mohl býti při nejmenším pochybný, jak shora již bylo vyloženo. Nehledě k tomu, mohou nastati případy, kdy spor o neplatnost manželství nelze zahájit, nebo aspoň by zahájení sporu o neplatnost manželství nebylo účelným, jde-li toliko o řešení otázky, důležité jen pro strany sporu o určení trvání, netrvání nebo platnost manželství. Vždyť pak bude posuzovati přípustnost žaloby o určení trvání, netrvání nebo platnost manželství podle okolností případu a podle toho, co a z jakých důvodů se žalobní žádostí požaduje.

Výslovným předpisem zákona jsou upraveny žaloby o určení trvání, netrvání a platnosti manželství v platném procesním právu československém toliko pro právní oblast zemí Slovenské a Poďkarpatské. Legitimováni k těmto žalobám jsou především oba manželé. Kromě nich jsou k žalobě o určení, že manželství netrvá, legitimováni státní zástupce a ten, kdo má právní zájem na netrvání manželství (§ 686 odst. 2. o. s. p.). Při posuzování oprávnění k žalobě tedy nutno proto rozlišovati: manželé jsou legitimováni vždy a nemusí prokazovati zvláštní právní zájem, nýbrž stačí jen věcné odůvodnění žalobní žádosti; stačí tu na příklad důkaz o tom, že procesní strany uzavřely před platností zákona 320/1919 sňatek jen církevní (srovn. rozh. 1170 Úr. sb. n. s.), ani státní zástupce nemusí prokazovati zvláštní zájem, avšak je oprávněn toliko k žalobě o určení, že manželství netrvá; jenom k této žalobě jsou pak oprávněny osoby třetí, které však musí prokázati právní zájem na požadovaném určení, a to v tom rozsahu, který je předepsán pro žaloby určovací vůbec, že totiž žádané určení se jeví potřebným pro zajištění právního postavení žalobce vůči žalovanému (§ 130 odst. 1 o. s. p.).

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu osnovy (tisk posl. sněm. 850/1937 str. 368) vychází z názoru, že v otázce náležitosti právního zájmu na určení se řídí podmínky žaloby na určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství všeobecným předpisem § 130 o. s. p., a to bez ohledu na to, kdo je žalobcem. Tento názor je však mylný a je v přímém rozporu s doslovem § 686 odst. 2. o. s. p. Zákon tu výslovně mluví nejprve o manželích, pak o státním zástupci a na konec o „tom, kdo prokáže, že má právní zájem na netrvání manželství“. Z tohoto doslovu a stylisace zákona plyne docela zřejmě, že povinnost prokázati právní zájem na určení netrvání manželství je uložena toliko osobě třetí, nikoli však manželům nebo státnímu zástupci, jsou-li žalobci. Takto správně vykládá § 686 odst. 2 o. s. p. také judikatura (srovn. nahoře citované rozh. 1170 Úr. sb. n. s.).

P ř e d p i s y o ř í z e n í o žalobách na určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství jsou různé podle toho, je-li žaloba podána ještě před zaniknutím manželství či později. Míní se tím ovšem pod slovem „zaniknutí“ buď smrt jednoho z manželů anebo pravo-
platný výrok o neplatnosti manželství. V prvním případě — je-li žaloba podána před zaniknutím manželství — platí pro řízení o ní včetně soudní příslušnosti předpisy, které platí pro spory o zmatečnost manželství (§ 686 odst. 1 o. s. p.). Jinak — byla-li podána po zaniknutí manželství — bude se žalobou nakládati jako s obyčejnou žalobou určovací — ovšem s výhradou otázky oprávnění k žalobě — a také řízení o ní bude provedeno podle obecných předpisů procesních.

V právní oblasti z e m í Č e s k é a M o r a v s k o s l e z s k é není ani v obecných předpisech procesních ani ve zvláštních předpisech pro řízení manželské ustanovení o žalobách na určení trvání, netrvání nebo platnost manželství. Je proto nutno otázku přípustnosti těchto žalob a otázku předepsaného řízení o nich řešiti interpretací příslušných ustanovení, která tu přicházejí v úvahu.

Žalobu o určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství bude posuzovati především jako ž a l o b u u r č o v a c í podle § 228 c. ř. s. Žalobce bude museti prokázati svůj právní zájem na tom, aby bylo co nejdříve na jisto postaveno, že právní poměr vyplývající z určitého manželského svazku tu jest nebo není. Tento právní zájem bude museti prokázati každý, kdo žalobu podá, tedy i některý z manželů, neboť nemáme v tom směru v této právní oblasti zvláštních ustanovení.

O řízení o žalobě budou platiti zvláštní předpisy pro řízení ve sporných věcech manželských, neboť § 1 min. nař. 283/1897 podrobuje tomuto zvláštnímu řízení všechny spory, jichž předmětem je trvání, změna nebo zrušení svazku manželského. Platí proto tyto předpisy také ve sporech o určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství, neboť i tu je trvání, změna nebo zrušení svazku manželského předmětem sporu. Otázku, které z těchto zvláštních předpisů o řízení tu budou platiti, nutno zodpovědět tak, že tu přijdou v úvahu předpisy o řízení v otázce neplatnosti manželství, neboť spory o určení trvání, netrvání a platnost manželství jsou analogické sporům o neplatnost manželství.

O určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství je přípustnou toliko určovací žaloba. Vyloučen je však o jejich určení mezitímní návrh určovací, pokud by byl podán ve sporu, projednávaném v řádném řízení (na př. ve sporu o výživné), neboť tento návrh je nepřípustný, když o předmětu návrhu může být pojednáváno jen ve zvláštním řízení pro věci tohoto druhu výlučně předepsaném (§ 236 odst. 2 c. ř. s.). Toto ustanovení je zároveň dokladem pro to, že určovací žaloby o určení trvání, netrvání a platnost manželství jsou přípustné, neboť jenom pro manželské řízení platí výlučně předpisy zvláštního řízení, takže na jiné případy se toto ustanovení § 236 odst. 2. c. ř. s. vztahovati nemůže. Nebylo by s hlediska ustanovení § 236 odst. 2 c. ř. s. závady, kdyby byl mezitímní návrh na určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství vznesen ve sporu o rozluky manželství, jestliže by se za této rozepře stala spornou otázka trvání, netrvání nebo platnosti manželství, protože jak pro řízení o rozluky tak i pro řízení o neplatnost manželství je předepsáno stejné řízení. Ani ve sporu o rozvod by nebylo možno podobný mezitímní návrh určovací vylučovati, neboť i pro řízení rozvodové platí zvláštní předpisy o řízení manželském, i když odchylky od řádného řízení jsou tak nepatrné, že vlastně se toto řízení rovná řádnému řízení spornému, takže o mezitímním návrhu určovacím by bylo jednáno zejména při provádění důkazů jinak než o vlastním předmětu sporu.

Osnova upravila otázku určovacích žalob manželských tak, že připustila jednak spory o určení, že jest tu manželství mezi stranami nebo že ho tu není (§ 614 odst. 1. lit. d), osn. c. ř. s.), jednak spory o určení, že jisté manželství je platné (lit. e) cit. §). Při tom však vyloučila kumulaci těchto žalob se žalobami o rozvod a rozluky tak, že je nelze s nimi ani spojití ani nelze uplatnití žalobou

navzájem (§ 618 osn. c. ř. s.). Z toho ovšem plyne, že ani meztímní návrh na určení trvání, netrvání nebo platnosti manželství není ve sporu o rozvod nebo rozlukou manželství přípustný.

I když zde není procesuálních překážek proti spojení sporů právě uvedených, přece má důvodová zpráva k vládnímu návrhu osnovy za to, že účel žaloby o rozvod nebo rozlukou manželství je protichůdný účelu žaloby o určení trvání, netrvání, nebo platnosti manželství, takže společné jednání o nich by prý působilo opak toho, k čemu směřuje spojení žalob, po případě žaloby navzájem. Důvodová zpráva tu pamatuje toliko na případ, že vyjdou za sporu o rozvod nebo rozlukou manželství najevo skutečnosti svědčící neplatnosti tohoto manželství. V tom případě zahájí soud za sporu rozvodového nebo rozlukového — jsou-li tu ovšem podmínky pro zahájení řízení z moci úřední — řízení o neplatnosti manželství a spor o rozvod či rozlukou přeruší. Osnova však nepřihlíží k případům, kdy není předpokladu pro zahájení řízení o neplatnosti manželství z moci úřední a nastane ve sporu o rozvod nebo rozlukou potřeba řešiti prejudiciální otázku trvání, netrvání či platnosti manželství. V takových případech bude proto soudu řešiti onu otázku v souvislosti s meritem sporu, leda že by strana zahájila sama zvláštní spor o určení trvání, netrvání nebo platnost manželství a navrhla z toho důvodu přerušeni sporu o rozvod neb rozlukou podle § 186 odst. 1 osn. c. ř. s.

Pokud jde o řízení a jeho úpravu, stanoví osnova, že pro spory o určení trvání, netrvání neb platnosti manželství platí předpisy o řízení ve věcech manželských jen tehdy, byly-li zahájeny před ukončením manželství a jen potud, pokud je hmotné právo připouští (§ 614 odst. 2 osn. c. ř. s.). Pokud by tedy hmotné právo připouštělo uvedené spory i po ukončení manželství, platily by pro ně předpisy o řádném řízení sporném.

Kapitola sedmá.

ŽALOBY O MANŽELSKÉ SLEDOVÁNÍ A JINÉ SPORY MANŽELSKÉ, NIKOLI RYZE MAJETKOVÉ.

§§ 50 č. 3, 76 a 100 j. n. stanoví příslušnost soudu také ve sporech pro všechny jiné (mimo rozepře o rozvod, rozluku nebo neplatnost manželství), nikoli ryze majetkové rozepře, vznikající ze vzájemného poměru manželů. Pro tyto spory však neplatí předpisy zvláštního řízení ve věcech manželských, ježto se v nich nejedná o trvání, změnu nebo zánik manželského svazku.

Jedenáctý titul zák. čl. I/1911 (o. s. p.), upravující řízení ve věcech manželských, pojednává v hlavě druhé o majetkových sporech z manželství. Ani podle o. s. p. tedy neplatí ve sporech nikoli ryze majetkových, vznikajících ze vzájemného poměru manželů, zvláštní předpis o řízení ve věcech manželských.

Spory o výživné se pokládají všeobecně jen za majetkové spory a platí pro ně proto předpisy o řádném řízení sporném. Ani osnova nezařadila spory o výživné do řízení ve věcech manželských. Tím také vyloučila kumulaci žaloby o výživné se sporem o rozvod nebo rozluku (viz k tomu důvodovou zprávu tisk 850/1937 str. 371).

Ze sporů nikoli ryze majetkových, vznikajících ze vzájemného poměru manželů, jsou důležité jen spory o manželské sledování. Tyto spory také nespádají do zvláštního řízení ve věcech manželských a platí pro ně předpisy o řádném řízení ve věcech sporných. Tak je upravila i osnova. Předmětem těchto sporů je plnění vzájemné povinnosti manželů žítí ve společné domácnosti. Může tedy žalovati buď manžel manželku, aby ho podle své povinnosti sledovala do jeho domácnosti, anebo manželka manžela, aby

ji do společné domácnosti přijal. V každém z těchto případů jde o žaloby na plnění, nejde tu však o trvání, změnu nebo zánik manželského svazku. Proto neplatí pro tyto žaloby zvláštní předpisy o řízení ve věcech manželských.

V praxi jsou spory o manželské sledování velmi řídké. Plnění, k němuž byl rozsudkem některý z manželů odsouzen, ať už manžel k přijetí do společné domácnosti anebo manželka k sledování manžela do jeho domácnosti, lze sice vynucovati, ale toliko exekučními prostředky *ad factum prestandum*. Jinak ale je výrok rozsudkový bez praktického významu pro skutečné obnovení manželského soužití a bývá zpravidla jen podkladem pro žalobu o rozvod nebo rozluky jako důkaz o hrubém porušení manželských povinností.

Kapitola osmá.

ŘÍZENÍ O VÝZVĚ K NÁVRATU
DO SPOLEČNÉ DOMÁCNOSTI.

Od žalob o manželské sledování nutno rozlišovati výzvu, kterou činí soudní cestou manžel, hodlající žalovati o rozluku či rozvod manželství pro úmyslné (zlomyslné) opuštění druhým manželem a kterou jest opustivší manžel vyzýván k návratu do společné domácnosti. Řízení o této výzvě se liší od sporů o manželské sledování zejména v tom, že jedno nenahrazuje druhé. Ve sporu o manželské sledování může býti jeden z manželů odsouzen k návratu do společné domácnosti, může býti exekučně donucován k splnění této povinnosti, avšak tento rozsudek nemůže nahraditi výzvu k návratu do společné domácnosti a nemůže býti podkladem žaloby o rozvod nebo rozluku pro úmyslné (zlomyslné) opuštění, nýbrž toliko podkladem odůvodnění jiného rozlukového či rozvodového důvodu, který spočívá na podobném porušení manželských povinností (na př. hluboký rozvrat manželství podle § 13 lit. h) zák. 320/1919 nebo těžké porušení manželských povinností úmyslným chováním podle § 80 lit. a) zák. čl. XXXI/1894). To proto, že pro uplatňování důvodu zlomyslného opuštění podle § 13 lit. c) zákon. 320/1919 a důvodu úmyslného opuštění podle § 77 zák. čl. XXXI/1894 je předepsáno obligatorně zvláštní předběžné řízení o výzvě budoucího žalovaného manžela k návratu do společné domácnosti.

Toto řízení je v podstatě řízením sporným, neboť se spravuje v zásadě předpisy pro řízení sporné a provádí je soud, který je příslušný pro spor o rozvod nebo rozluku. Také postavení stran tu odpovídá jejich postavení v budoucím sporu o rozvod nebo rozluku. Navrhovatelem je budoucí žalobce a jeho odpůrcem budoucí žalovaný. V tomto řízení však nedochází k žádnému rozhodnutí, nýbrž řízení o výzvě je jen předehtou k sporu o rozvod neb roz-

luku, ke kterému však nemusí dojíti, uposlechneli vyzvaný manžel výzvy.

V právní oblasti z e m í Č e s k é a M o r a v s k o s l e z s k é jde o rozlukový, po případě rozvodový důvod podle § 13 lit. c) zák. 320/1919, který stanoví, že o rozluku lze manžela žalovati, opustil-li druhého manžela zlomyslně a nevrátí-li se na soudní vyzvání do šesti měsíců; není-li jeho pobyt znám, učiní se soudní vyzvání veřejně. Řízení o návrhu na vyzvání je upraveno čl. I. vlád. nař. 362/1919.

N á v r h, aby byl vyzván druhý manžel, aby se vrátil do manželského společenství, musí býti podán u soudu příslušného pro spor o rozluku manželství. Hodlá-li navrhovatel z důvodu § 13 lit. c) zák. 320/1919 žalovati toliko o rozvod, podá návrh u téhož soudu, neboť příslušnost pro spory o rozvod a pro spory o rozluku je upravena shodně (srovn. kapitolu druhou tohoto spisu). V návrhu ostatně netřeba uváděti, chce-li se pak navrhovatel domáhati rozluky či rozvodu. Podle intence zákona směřuje návrh toliko k tomu, aby přiměl provinilého manžela k návratu do společné domácnosti. Co se stane po soudem učiněné výzvě, není již předmětem tohoto řízení a záleží pak na vůli stran, jaké zákonné důsledky budou z uposlechnutí či neuposlechnutí výzvy uplatňovati.

O p r á v n ě n k n á v r h u je opuštěný manžel nebo jeho zákonný zástupce.

D ů v o d y o p u š t ě n í musí navrhovatel v návrhu uvést i a osvědčiti. Nařízení tu mluví o „příčinách“ opuštění, které mají býti v návrhu uvedeny a osvědčeny. V praxi vypadá však věc tak, že navrhovatel uvádí, že odpůrce ho opustil „bez příčiny“ a je věcí odpůrcovou, aby spravedlivou příčinu svého odchodu uvedl. Důkaz o nich je již věcí sporu, neboť v řízení o výzvě nemá odpůrce příležitosti své námitky proti výzvě dokázati. Otázka, zda bylo opuštění „zlomyslné“, se řeší až ve sporu o rozluku nebo rozvod.

Sezná-li soud z přednesených údajů, že jde o zlomyslné opuštění, uloží odpůrci u s n e s e n í m, aby se do šesti měsíců vrátil do manželského společenství s navrhovatelem a připomene mu při tom, že by jinak navrhovatel byl oprávněn z tohoto důvodu žalovati o rozluku. Toto usnesení doručí soud odpůrci podle předpisů platných pro doručování žalob, tedy do vlastních rukou.

V návrhu musí navrhovatel také uvést, po jakou dobu jest odpůrce vzdálen a kde se zdržuje. Je-li o d p ů r c ů v p o b y t n e z n á m, což se může ukázati též dodatečně při doručování usnesení

o výzvě k návratu, musí návrhovateli navrhnouti, aby vyzvání k návratu se stalo veřejně. V tom případě však musí návrhovatel též osvědčiti, že odpůrcův pobyt není znám, a musí uvést místo jeho posledního pobytu. Shledá-li soud podmínky pro vyhovění návrhu, učiní své usnesení o výzvě k návratu ve formě v y h l á š k y. Tato vyhláška se vyvěsí na soudní desce vyzývajícího soudu, pak okresního soudu, v jehož obvodě vyzvaný naposled měl své bydliště nebo pobyt, a v obci, kde naposled bydlel nebo pobýval. Kromě toho se vyhláška uveřejní na náklad návrhovatele po třikráte v úředním listě a podle potřeby i v jiných listech, zejména cizích, pobývá-li vyzvaný mimo státní území.

L h ů t a k n á v r a t u, jež je v usnesení, po případě vyhláše stanovená podle doslovu zákona na šest měsíců, se počítá ode dne, kdy bylo vyzvanému usnesení k vlastním rukám doručeno, a stala-li se výzva veřejnou vyhláškou, počítá se ode dne třetího uveřejnění vyhlášky v úředním listě.

O p r a v n é p r o s t ř e d k y proti usnesení ať bylo vydáno tak, že bylo doručeno stranám, nebo ve formě veřejné vyhlášky, jsou vyloučeny. O tom, zda výzva byla oprávněna a zda opuštění bylo zlomyslné a odpůrce měl tedy výzvy uposlechnouti, je pak rozhodnouti soudu až ve sporu o rozlučku. Ovšem proti zamítnutí svého návrhu může návrhovatel podati rekurs.

V právní oblasti z e m í S l o v e n s k é a P o d k a r p a t o r u s k é je upraveno nařízení obnoviti manželské spoluzití přímo v předpisech o řízení ve věcech manželských (§§ 648, 649 o. s. p.). Řízení je upraveno různě podle toho, je-li pobyt manžela manželské spoluzití přerušujícího znám či nikoli a také hmotné právo manželské upravuje různě oba případy.

J e - l i p o b y t m a n ž e l a z n á m, tu přichází v úvahu § 77 lit. a) zák. čl. XXXI/1894, podle kterého může žádati rozloučení (a podle § 105 téhož zákona také rozvod od stolu a lože) manželství manžel, kterého druhý manžel úmyslně a bez odůvodněné příčiny opustil, když manžel manželské spoluzití porušující po šesti měsících, čítajíc od opuštění manžela, byl soudním usnesením zavázán obnoviti manželské spoluzití a tomuto usnesení do lhůty, soudně ustanovené, nevyhověl bez ospravedlnění. Na rozdíl od úpravy, platné v zemích České a Moravskoslezské, jsou podmínky podání návrhu podstatně jiné. Doba šesti měsíců od opuštění manžela musí uplynouti před podáním návrhu. Také vyřízení pak je jiné potud,

že lhůta pro obnovení manželského spoluzití je daleko kratší a stanoví ji soud uvážením. Zpravidla je kratší než třicet dnů, může však být stanovena i delší, jsou-li pro to důležité důvody, zejména vzdálený pobyt manžela, nesmí však přesahovat devadesát dnů (§ 648 odst. 5 o. s. p.).

V žádosti musí být předneseny a pravděpodobnými učiněny údaje o zanechání manžela a o trvání tohoto stavu. Soud zkoumá jen dostatečnost přednesených údajů, a, jakmile je uzná za dostatečné, přikáže manželovi, který druhého opustil, aby ve lhůtě v usnesení určené obnovil manželské spoluzití, nebo v opačném případě soud bude rozhodovati následkem žaloby žadatelovy o rozluce manželství. Toto usnesení se doručí opustivší straně tím způsobem, jako se doručuje žalovanému předvolací usnesení, vynesené na žalobu, tedy k vlastním rukám (§ 163, odst. 1 o. s. p.), není však přípustné doručení vyhláškou. To proto, že v případě neznámého pobytu vyzvaného platí jiné předpisy, jež budou níže probrány.

Není-li pobyt manžela znám, jde o případ § 77 lit. b) zák. čl. XXXI/1894, podle něhož může žádati o rozloučení manžel, kterého druhý manžel úmyslně a bez odůvodněné příčiny opustil, když manžel manželské spoluzití porušující a jehož pobyt nejméně po jeden rok není znám, soudní vyhláškou byl vyzván, aby manželské spoluzití do roka obnovil a této vyhlášce nevyhověl bez ospravedlnění. V žádosti o vydání této vyhlášky nutno přednésti a pravděpodobnými učiniti údaje o opuštění a o posledním známém místě pobytu vzdálené manželské strany, dále i to, že pobyt opustivšího manžela je už více jak rok neznámý.

Když soud uzná uvedené údaje za dostatečné, ustanoví pro nezvěstného manžela kurátora a současně vydá vyhlášku, ve které vyzve nezvěstného, aby manželské spoluzití do roka obnovil, nebo v záporném případě soud na žádost uchazeče bude rozhodovati o rozloučení manželství, dále i to, aby místo svého pobytu oznámil soudu, nebo jinak ve sporu, který bude zaveden o rozloučení manželství, ho bude s pominutím další vyhlášky zastupovati ustanovený kurátor. Vyhlášku nutno vyvěsiti u krajského soudu a uveřejniti dvakrát v úředním časopise. Soud podle okolností může naříditi, aby se vyhláška ve výtahu uveřejnila i v jiných, případně i cizozemských časopisech, a to ve vyhláškovém období opětovně. Ustanovený kurátor musí býti o svém ustanovení zpraven doručením usnesení a opisu žádosti navrhovatele.

V obou případech — ať je pobyt manžela znám či nikoliv — je pro řízení příslušný soud, který je příslušný pro manželský spor.

V obou případech je k podání žádosti oprávněn manžel, který byl opuštěn, po případě jeho zákonný zástupce.

Lhůta k obnovení manželského spoluzití v usnesení nebo vyhlášce stanovená se počítá v případě doručení opustivšímu manželovi od tohoto doručení. V případě vyhlášky se čítá ode dne následujícího po druhém uveřejnění v úředním časopise.

Opravné prostředky jsou ve všech případech proti usnesení nařizujícímu obnovení manželského spoluzití a proti usnesení, které nařizuje vydání vyhlášek, vyloučeny. Proti zamítnutí žádosti navrhovatelovy je ovšem rekurs přípustný.

Osnova upravila vyzývací řízení (§ 625 osn. c. ř. s.) v podstatě podle čl. I. vládn. nař. 362/1919, ale tak, aby je bylo lze prováděti také podle hmotného práva manželského, platného v zemích Slovenské a Podkarpatoruské. Jasněji byla při tom vymezena činnost a pravomoc soudu. Sezná-li soud, že údaje návrhu jsou úplně a s dostatek osvědčené a že by podle nich mohlo jíti o zlomyslné opuštění, uloží odpůrci usnesením, aby se ve lhůtě vyznačené v usnesení vrátil do manželského společenství s navrhovatelem, jinak že by navrhovatel byl oprávněn žalovati jej o rozluku pro zlomyslné opuštění. Není-li lhůta k obnovení manželského společenství ustanovena zákonem, určí ji soud podle uvážení, hledě zejména ke vzdálenosti místa pobytu navrhovatelova manžela (§ 625 odst. 4 osn. c. ř. s.).

Vyloučení opravných prostředků je upraveno jasně ustanovením, že proti usnesení, kterým bylo návrhu na vydání usnesení nebo vyhlášky vyhověno, není opravného prostředku (§ 625 odst. 8 osn. c. ř. s.). Tím je jasně vyjádřeno, že proti zamítavému usnesení přísluší navrhovateli řádný opravný prostředek rekursu.

Nové je ustanovení, nařizující, že se žalobou o rozluku nebo rozvod manželství, opírá-li se o důvod zlomyslného opuštění, musí býti soudu předložen průkaz o provedení vyzývacího řízení. Není-li předložen, bude žaloba vrácena žalobci s poukazem, aby připojil tento průkaz do lhůty určené soudem. Neučiní-li tak, bude žaloba usnesením odmítnuta (§ 625 odst. 9 osn. c. ř. s.). Dosud stačilo provedení průkazu o řádném řízení vyzývacím až

průběhem sporu, a to soudními spisy. Tento důkaz byl velmi usnadněn právě tou okolností, že žaloba je podávána u téhož soudu, který vyzývací řízení provedl. Na tom se nic nezměnilo ani v osnově, takže nový tento předpis, nutící stranu, aby předložila soudu průkaz, který jí musí též soud na základě svých spisů vydati, je poněkud příliš formalistický.

Kapitola devátá.

ŘÍZENÍ O PŘEMĚNĚ ROZSUDKU, ROZVÁDĚJÍCÍHO MANŽELSTVÍ OD STOLU A LOŽE, V ROZSUDEK NA ROZLUKU.

Rozvod od stolu a lože je částečné zrušení manželského svazku potud, že se zrušuje manželské společenství, zůstává však zachován manželský svazek. Naproti tomu rozlučka je úplným zrušením manželského svazku. Toto odstupňování vedlo k tomu, že z důvodů procesní ekonomie byla zákonodárstvím připuštěna změna rozvodu v rozlučku zvláštním řízením, aby byl uspořen nový spor o rozlučku v případech, kdy toho není nutně zapotřebí. V této otázce se však zásadně různí obě právní oblasti právního řádu československého, a to jak v podmínkách změny rozvodu v rozlučku podle hmotného práva manželského, tak i v procesní úpravě této změny. Tato zásadní různost procesní úpravy si ovšem vynutila, že musíme pojednatí odděleně o přeměně rozsudku rozvodového v rozsudek rozlukový podle práva platného v zemích Slovenské a Podkarpatské, jež se děje v řízení sporném (rozsudek se nahrazuje zase rozsudkem), a o přeměně rozsudku rozvodového v usnesení o rozluce podle práva platného v zemích České a Moravskoslezské, jež se děje v řízení nesporném (rozsudek nebo usnesení se nahrazuje usnesením). O tomto poslednějším proto pojednáme až v části druhé tohoto spisu (viz kapitolu jedenáctou).

Podle § 107 zák. čl. XXXI/1894, platného v zemích Slovenské a Podkarpatské, může kterýkoliv z manželů žádati, aby soud rozsudek o rozvod od stolu a lože přeměnil na rozsudek o rozlučku, trval-li rozvod od stolu a lože dva roky, počítajíc od doby, kdy se rozsudek stal pravoplatným. Zákon tu neklade jiné podmínky než uplynutí času a při legitimaci k návrhu nerozlišuje, zda rozvod byl povolen z viny navrhovatelovy či nikoliv.

Žádost na změnu rozsudku rozvodového v rozsudek na rozluku nutno uplatnití podle § 683 o. s. p. žalobou. Žalobcem je tu vždy ten z manželů, který se na podkladě rozvodového rozsudku domáhá rozluky, a žalovaným je vždy druhý manžel, a to bez ohledu na to, jaké byly procesní role stran v předchozím sporu o rozvod manželství od stolu a lože.

Příslušným soudem pro řízení o žalobě na změnu rozvodu v rozluku je soud, který v první stolici vynesl rozsudek v předchozím sporu o rozvod manželství od stolu a lože.

Řízení o žalobě provede soud první stolice tím způsobem, že ustanoví ihned termín pro ústní jednání a obešle k němu obě strany a státního zástupce. Při tomto roku se jednání omezí jen na projednání otázky, zda je v souzeném případě přípustno, žádati změnu rozsudku rozvádějícího manžely od stolu a lože v rozsudek na rozluku. Ježto hmotné právo manželské stanoví úplně shodné důvody pro rozluku a pro rozvod od stolu a lože a také podmínky uplatňování důvodů rozlukových a rozvodových, nepřichází tu v úvahu námitka, že rozluka snad není přípustná pro nedostatek rozlukového důvodu. Proto jediné může býti jednáno o námitkách, týkajících se otázky, zda uplynula již dvouletá doba od pravoplatnosti rozvodu, a otázky, zda účinky rozvodu od stolu a lože dosud trvají. Podle § 106 zák. čl. XXXI/1894 mohou manželé od stolu a lože rozvedení kdykoliv obnoviti manželské spoluzítí; oznámí-li manželé u soudu, který projednal spor o rozvod, že obnovili manželské spoluzítí, přestávají od doby oznámení právní následky rozvodu od stolu a lože. Mohl by proto žalovaný proti žalobě o přeměnu rozsudku na rozvod v rozsudek na rozluku namítnouti, že bylo soudu oznámeno obnovení manželského spoluzítí a že tedy právní následky rozvodu od stolu a lože přestaly. S ohledem na platnou zásadu vyšetřovací (§ 669 o. s. p.) musí soud k této okolnosti přihlížeti z povinnosti úřední, je-li ze spisů o rozvodovém sporu zřejmá. Stejně tak musí z úřední povinnosti zkoumati, zda již uplynuly dva roky od pravomoci rozsudku, kterým byl vysloven rozvod od stolu a lože do dne podání žaloby o přeměnu rozvodu v rozluku. Žalovaný by však mohl také namítnouti, že manželé obnovili manželské spoluzítí, aniž bylo o tom učiněno soudu oznámení. Je-li toto obnovení manželského spoluzítí prokázáno, přestaly právní následky rozvodu od stolu a lože a rozvodový rozsudek nemůže sloužiti za podklad rozsudku, změňujícího rozvod v rozluku. Rozdíl mezi oznámeným a neoznámeným obnovením

manželského spolužití spočívá proto jen v tom, že k prvému musí soud z povinnosti úřadu přihlížeti, neboť má pro to podklad ve spisech, kdežto k druhému může přihlížeti jen k námitce. Ani žalobce ani žalovaný však nemohou v tomto řízení přednésti nové rozlukové důvody, a to ani námitkou, ani novou žalobou ani vzájemnou žalobou. Ty by mohly býti uplatněny jedině novým sporem o rozluku.

V řízení o žalobě na přeměnu rozsudku na rozvod v rozsudek na rozluku platí předpisy o řízení rozlukovém, jak bylo o nich pojednáno v kapitole druhé tohoto spisu.

Také opravné prostředky proti rozsudku se řídí předpisy, platnými pro řízení o rozluku manželství.

Osnova otázku přeměny soudního rozhodnutí na rozvod v rozhodnutí na rozluku vůbec neupravila a proto zůstanou ustanovení § 683 o. s. p. osnovou nedotčena (čl. V č. 3 uvoz. zák. k osnově).

ČÁST DRUHÁ

NESPORNÉ ŘÍZENÍ
VE VĚCECH MANŽELSKÝCH

Kapitola desátá.

ŘÍZENÍ O DOBROVOLNÉM ROZVODU OD STOLU A LOŽE.

Hmotné právo občanské upravuje rozvod od stolu a lože zásadně různým způsobem pro každou z obou právních oblastí Československé republiky. Právo platné v zemích České a Moravskoslezské upravuje rozvod jednak na základě provedeného sporného řízení soudním rozsudkem nebo usnesením, jednak také na základě souhlasné žádosti manželů pouhým usnesením soudu. V posléze uvedeném případě se mluví o dobrovolném rozvodu od stolu a lože, protože tohoto rozvodu mohou manželé dosáhnouti — aniž prokáží nějaký rozvodový důvod, a aniž by tento návrh učinili ve smíru ve sporu o rozvod (srovnej výklady o smíru v první kapitole tohoto spisu), — jen na základě svého dobrovolného prohlášení. Naproti tomu pro oblast zemí Slovenské a Podkarpatorské je právnímu řádu instituce dobrovolného rozvodu od stolu a lože neznáma. V této právní oblasti může býti soudem vysloven rozvod jen rozsudkem po případě usnesením o odděleném žití od stolu a lože, po provedení sporného řízení, nebo během sporu o rozvod. Bude se nám proto v této kapitole zabývatí jenom řízením o dobrovolném rozvodu od stolu a lože v zemích České a Moravskoslezské. Toto řízení se provádí podle zásad řízení nesporného (§§ 103, 104 obč. zák., zákon z 31. prosince 1868, č. 3/1869 ř. z. a § 27 zákona 320/1919), tedy podle zákona z 19. června 1931 č. 100 Sb. z. a n.

Příslušným k povolení dobrovolného rozvodu od stolu a lože je věcně okresní soud (§ 114 j. n.), na rozdíl od rozvodu „nedobrovolného“ (provedeného cestou spornou), pro jehož vyslovení je výlučně příslušný soud krajský (viz výklady o příslušnosti v první kapitole tohoto spisu). Pod pojem dobrovolného rozvodu nesmíme zahrnovati takový rozvod, který byl manželům povolen k jejich souhlasné žádosti ve smíru ve sporu o rozvod, neboť k vy-

slovení takového rozvodu je povolán soud krajský a to jen v řízení sporném, jak bylo o tom pojednáno ve výkladech o smíru ve sporech rozvodových v první kapitole tohoto spisu.

M í s t n ě je k povolení dobrovolného rozvodu od stolu a lože příslušným soud, u kterého má manžel svůj obecný soud. Není-li v tuzemsku takového soudu, pak je příslušným okresní soud, v jehož obvodu má obecný soud manželka a není-li ani toho, okresní soud, v jehož obvodu je domovská obec manželů (§ 114 odst. 1 j. n. ve znění čl. II. č. 8. zák. 130/1930).

N á v r h na zahájení řízení musí být podán souhlasně oběma manžely. Ovšem předpisy nesporného řízení stanoví, že soud nesmí odmítnouti podání proto, že nemá předepsaných náležitostí, aniž by účastníku nezastoupenému právním zástupcem dal potřebné poučení a návod (§ 17 zák. 100/31). Proto k návrhu podanému jen jedním z manželů musí soud obeslati oba manžely, náležitě je poučiti a podle jejich prohlášení pak návrh protokolárně doplniti. Nedostaví-li se navrhovatel k tomuto poučení, pak soud jeho návrh zamítne. Dostaví-li se pouze navrhovatel, soudce ho poučí a vyčká pak v přiměřené lhůtě, kterou mu udělí, na doplnění návrhu souhlasem druhého manžela.

Ř í z e n í o n á v r h u, který je řádně od obou manželů podán, se provádí tím způsobem, že soudce obešle manžely po třikráte k roku, při kterém provede s m í r č í p o k u s y. Při těchto pokusech má manžely poučiti o následcích rozvodu (§ 104 obč. zák.). Roky ke smírčím pokusům musí být stanoveny tak, aby mezi jednotlivými roky uplynula vždy osmidenní lhůta (§ 2 zák. 3/1869). O každém roku ke smírčímu pokusu se sepíše protokol, který obsahuje jenom výsledek pokusu (§ 3 zák. č. 3/1869). Smírčí pokusy byly dříve předepsány dvojí. Především u duchovního správce toho vyznání, k němuž manželé náleželi. Teprve na základě vysvědčení duchovního správce o bezvýslednosti jeho domluv mohlo být provedeno soudní řízení pokusy smírčími na soudě. Toto ustanovení bylo § 27 zák. 320/1919 zrušeno.

Při obeslání ke každému roku ke smírčímu pokusu musí soud poučiti oba manžely o následcích zmeškání roku. Toto poučení se může státi najednou, jsou-li všechny tři roky předem při tom stanoveny. Nedostaví-li se některý z manželů k některému ze smírčích pokusů, ač byl řádně obeslán a poučen o následcích nedostavení, dojde k z a s t a v e n í řízení (srovn. rozh. 665, 1659 Sb. n. s.).

Po provedení tří smírčích pokusů, zůstaly-li tyto bez výsledku a manželé při všech těchto třech pokusech setrvali při svém souhlasu s rozvodem, povolí soud *u s n e s e n í m* rozvod od stolu a lože. Před vydáním tohoto usnesení musí ovšem soudce znovu zkoumati, jsou-li dány podmínky pro povolení rozvodu, zejména byl-li oběma manžely dán k tomu náležitým způsobem souhlas buď přímo anebo zákonným zástupcem. Jakmile byl tento souhlas při třech smírčích pokusech dán, nemůže žádný z manželů od něho jednostranně ustoupiti, třebaš byl po provedení smírčích pokusů zbaven svéprávnosti (srovn. rozh. 2977 Sb. n. s.). Soudce však musí zkoumati, zda souhlas k rozvodu byl dán vážně a svobodně. Kdyby tedy byly pochybnosti o tom, nebyl-li jeden manžel druhým k souhlasu donucen, musel by soudce podrobiti tuto otázku zkoumáním a vykonati potřebná šetření (srovn. rozh. 2297 Sb. n. s.).

Ú p r a v a d a l š í c h o t á z e k, souvisících s rozvodem, není již předmětem tohoto řízení. Dříve než soud rozvod od stolu a lože povolí, musí oba manželé prohlásiti, že jsou navzájem dohodnuti také v otázkách výživného a svého majetku (§ 105 obč. zák.). Toto prohlášení musí manželé učiniti ústně při rohu a vyžaduje se, aby bylo pravdivé (srovn. rozh. 7105 Sb. n. s.). Jsou-li tu děti, zařídí soud z povinnosti úřední, aby bylo o ně postaráno zavedením příslušného opatrovnického řízení. Zpravidla je pro toto řízení příslušný týž soud, který povolil rozvod.

Proti usnesení povolujícímu rozvod manželství od stolu a lože jsou přípustny *o p r a v n é p r o s t ř e d k y* podle předpisů nesporného řízení. Tedy proti usnesení soudu první stolice rekurs, proti změňujícímu nebo zrušujícímu usnesení rekursního soudu dovolací rekurs a proti potvrzujícímu usnesení rekursního soudu mimořádný dovolací rekurs (§§ 35, 46 zák. 100/31). V rekursu mohou býti uváděny nové skutečnosti a průvody (§ 40 odst. 1 zák. 100/31). Možno tedy zejména namítati, že souhlas k rozvodu nebyl projeven svobodně, že k němu chybí souhlas zákonného zástupce, že řízení trpí vadami a pod.

P r á v n í m o c u s n e s e n í, kterým byl povolen dobrovolný rozvod od stolu a lože, má mezi stranami v otázce rozvodu jejich manželství význam věci rozsouzené. Proto dokud trvají účinky dobrovolného rozvodu, jest nepřípustnou žaloba o rozvod téhož manželství (srovn. rozh. 8273 Sb. n. s.). Přípustnou však je žaloba o rozluhu. Účinky dobrovolného rozvodu od stolu a lože pomínou

buď zrušením manželství — smrtí jednoho z manželů neb rozlu-
kou — anebo opětným spojením manželů.

Opětné spojení rozvedených manželů musí
býti oznámeno soudu. Oznámení se má státi u soudu, který
povolil rozvod k žádosti manželů, neb u okresního soudu, v jehož
obvodě se nalézá společné bydliště manželů v čase oznámení (§ 114
odst. 2 j. n.). Je-li oznámení učiněno u jiného soudu, než který
povolil rozvod, odstoupí se oznámení tomuto soudu.

Osnova upravila ve své sedmé části toliko sporné řízení
ve věcech manželských, kdežto řízení o dobrovolném rozvodu —
stejně tak i ostatní manželské věci, probírané v této druhé části
tohoto spisu — jest předmětem řízení nesporného, které osnovou
nedoznává změny.

Kapitola jedenáctá.

ŘÍZENÍ O PŘEMĚNĚ SOUDNÍHO VÝROKU NA ROZVOD V USNESENÍ NA ROZLUKU.

O přeměně rozvodu v rozluku bylo již pojednáno v kapitole deváté tohoto spisu. Na onom místě byl také vyložen podstatný rozdíl rozvodu a rozluky a také zásadní různost úpravy přeměny rozvodu v rozluku jak po stránce hmotněprávní tak i procesní. Ježto v nesporném řízení se děje přeměna rozvodu v rozluku toliko v zemích České a Moravskoslezské, bude v této části druhé, věnované nespornému řízení ve věcech manželských, pojednáno toliko o řízení o přeměně soudního výroku na rozvod v usnesení na rozluku toliko, pokud jde o tuto právní oblast.

Příslušným k rozhodnutí o žádostech za přeměnu soudního výroku na rozvod v usnesení na rozluku cestou řízení nesporného je věcně krajský soud (§ 20 č. 1 zák. 320/1919). Místní příslušnost se pak řídí podle toho, jakým soudním výrokem byl rozvod manželství od stolu a lože vysloven. Byl-li vysloven po předchozím sporu o rozvod — ať už tedy byl vysloven rozsudkem po skončení sporu anebo usnesením na základě smíru — je ten krajský soud, který takto rozvod manželství od stolu a lože vyslovil, také příslušným k rozhodnutí o přeměně rozvodu v rozluku cestou nesporného řízení (§ 20 č. 2 zák. 320/1919). V ostatních případech — nepředcházel-li žádost za rozluku spor o rozvod — je místně příslušným rozhodnouti o této žádosti za rozluku krajský soud, v jehož obvodě má svůj obecný soud manžel, proti němuž žádost na rozluku směřuje. Nemá-li tento manžel svého obecného soudu v tuzemsku, je příslušným krajský soud, v jehož obvodu má žadatel svůj obecný soud (§ 20 č. 3 zák. 320/1919). Ježto přeměna rozvodu v rozluku je upravena zásadně různě v obou právních oblastech státu a ježto jediné v zemích České a Moravskoslezské je možno tuto přeměnu provést

v řízení nesporném, nutno pojem „tuzemská“ zde vykládati co nejúžeji, totiž tak, že se tím míní právní oblast zemí České a Moravskoslezské. Proto o žádosti manžela bydlícího v těchto zemích proti manželu bydlícímu v zemích Slovenské nebo Podkarpato-ruské rozhoduje krajský soud bydliště žadatelova (srovn. rozh. 14.544 Sb. n. s. a 2196 Úr. sb. n. s.). Nemá-li nikdo z manželů — československých státních příslušníků — v tuzemsku obecného soudu, není žádost za přeměnu rozvodu v rozluku cestou nesporného řízení vůbec v tuzemsku přípustná a nelze ani určití místně příslušný soud podle § 28 j n. (srovn. rozh. 16.000 Sb. n. s.).

Pokud jde o příslušnost československých soudů k rozhodování o žádostech na r o z l u k y m a n ž e l s t v í c i z i n c ů, platí v podstatě tytéž zásady, které byly vyloženy v první a druhé kapitole tohoto spisu, pokud šlo o příslušnost k rozhodování sporů o rozvod a rozluku. Platí proto i zde zásady nezhojitelné nepříslušnosti československých soudů k rozhodování o rozluce manželství státních příslušníků těch států, s nimiž byly uzavřeny mezistátní smlouvy, prikazující rozhodování o manželských věcech výlučně soudům toho státu, jehož jsou manželé příslušníky. Byly-li tedy na příklad československým soudem povoleny rozvod a potom v cestě nesporného řízení rozluka manželů, příslušníků republiky Polské, jest vysloviti podle § 42 odst. 2 j. n. zmatečnost nejen rozvodového, nýbrž i rozlukového řízení (srovn. rozh. 14.744 Sb. n. s.). Aby však mohly československé soudy rozhodovati o přeměně rozvodu v rozluku manželství cizinců, musí býti podkladem řízení soudní výrok československého soudu o rozvodu. Na podkladě výroku cizozemského soudu o rozvod by nesporné řízení o přeměně v rozluku nemohlo býti zahájeno.

Úč a s t n í k y řízení o žádosti na přeměnu rozvodu v rozluku jsou toliko oba manželé, neboť jenom oni mohou býti ve svých právech přímo dotčeni rozhodnutím soudu (§ 6 zák. 100/31). I kdyby snad také jiné osoby mohly býti dotčeny ve svých právech, na př. dědickém, nelze je připustiti jako účastníky tohoto řízení. Není-li některý z manželů svéprávný, musí býti k jednání přibrán jako další účastník jeho zákonný zástupce (§ 21 posl. věta zák. 320/1919).

Z á s t u p c i účastníků, kterými mohou býti též advokáti (§ 8 zák. 100/31), musí se při prvním úkonu před soudem prokázati plnou mocí buď písemnou nebo zmocnitelem do protokolu prohlášenou (§ 9 zák. 100/31). Stačí ovšem také všeobecná

plná moc, zejména je-li udělena advokátu (§ 31 c. ř. s.). Procesní plná moc, znějící pro spor o rozvod manželství a o jeho rozluku, opravňuje právního zástupce domáhati se rozluky manželství jeho klienta i návrhem na povolení rozluky v nesporném řízení (srovn. rozh. 12.912 Sb. n. s.).

N á k l a d y řízení, pokud jde o náklady soudní, je povinen nésti navrhovatel, jemuž může býti uloženo složení zálohy (§ 11 odst. 1. zák. 100/31). Takových nákladů však v řízení o žádosti o přeměnu rozvodu v rozluku zpravidla není. Svě osobní útraty nese každý účastník sám. Na náhradu nákladů právního zastupování nemá zastoupený účastník nároku. V nesporném řízení mohou totiž býti účastníku přisouzeny útraty proti jinému účastníku toliko tenkrát, způsobil-li mu je tento zřejmě bezdůvodně nebo hrubým zaviněním (§ 11 odst. 5 zák. 100/31). Takových výjimečných případů v řízení o přeměnu rozvodu v rozluku téměř není. Snad by se v některých případech mohlo jednat o přisouzení osobních nákladů účastníka, t. j. cestovních útrat a náhrady za ztrátu času pro nutnou účast při soudním roku (§ 11 odst. 3 č. 2 zák. 100/31). To však jen v případech, kdy řízení bylo provedeno toliko v zájmu druhého manžela — účastníka. Bude však v každém případě pochybné, je-li řízení prováděno jen v zájmu jednoho z manželů, i když jeden je navrhovatelem a druhý si přeměny rozvodu v rozluku nepřeje. Pak ale je i v jeho zájmu, aby řízení bylo provedeno a soudem rozhodnuto, má-li přeměna rozvodu v rozluku býti povolena či nikoliv. Prakse proto zaujala správné stanovisko, že v nesporném řízení o přeměně rozvodu v rozluku nelze vůbec přisouditi útraty (srovn. rozh. 8806 Sb. n. s.).

Nesporné řízení o přeměně rozvodu v rozluku se zahajuje toliko k n á v r h u některého z manželů. Zákon nazývá tento návrh žádostí. Může býti podán písemně nebo ústně do protokolu, ježto jde o věc jednoduchou (§ 13 zák. 100/31). Pro písemné návrhy jsou sice předepsány obecné náležitosti podání (§ 14 zák. 100/31), avšak podání, které tyto náležitosti nevykazuje, nesmí soud odmítnouti dříve, dokud účastníku nezastoupenému právním zástupcem nedal poučení a návod a neposkytl mu možnost, aby podání upravil podle zákona (§ 17 zák. 100/31). Podle podkladu, o který se návrh opírá, musíme rozlišovati dva druhy návrhu na přeměnu rozvodu v rozluku. Jednak návrh (žádost) za rozluku pro nepřekonatelný odpor podle § 15 zák. 320/19, jednak návrh (žádost) za rozluku manželství na podkladě provedeného sporu

o rozvod podle § 17 zák. 320/19. Ježto oba návrhy mají nejen různý podklad, ale také řízení o nich je upraveno s určitými zvláštními ustanoveními, pojednáme o každém z nich odděleně.

Návrh podle § 15 rozlukového zákona 320/1919 může podati kterýkoliv z manželů, bylo-li manželství soudně rozvedeno. Nezáleží na tom, jakým soudním výrokem bylo manželství rozvedeno. Mohlo se tak státi rozsudkem ve sporu o rozvod, nebo usnesením po uzavřeném smíru v takovém sporu anebo dokonce jen usnesením v řízení o dobrovolný rozvod. Žádati lze však v tomto návrhu toliko o vyslovení rozluky pro nepřekonatelný odpor podle § 13 lit. i) zák. 320/1919. Nezáleží proto na důvodu, z kterého bylo dříve manželství rozvedeno a nezáleží na tom, který z manželů byl uznán vinným na rozvodu. I ten z manželů, který byl uznán vinným na rozvodu, může podati žádost o rozlukou pro nepřekonatelný odpor. První podmínkou návrhu jest, aby od provedeného soudního rozvodu do dne podání návrhu uplynul alespoň rok a manželé neobnovili manželského společenství. Přečasně pro počáteční dobu platnosti zákona byly stanoveny lhůty kratší pro rozluky manželství rozvedených před vydáním zákona. Tato ustanovení, stejně jako i další těchže manželství se týkající, nepřicházejí dnes již v úvahu. Podkladem návrhu mohou býti nejen výroky o rozvodu vydané soudy československými před vydáním rozlukového zákona, nýbrž i výroky soudů bývalého Rakousko-Uherska, pokud však byl alespoň jeden z manželů v době soudního výroku státním občanem na území dnešní Československé republiky. Rozluky podle § 15 rozl. zák. lze se dokonce domáhati i tenkrát, když bylo manželství již dříve rozloučeno uherským soudem, byl-li jeden z manželů v době tehdejší rozluky zdejším státním občanem (srovn. rozh. 1575 Sb. n. s.).

Řízení o návrhu provede soud tím způsobem, že oba manžely obešle, poučí je o všech důsledcích rozluky a prostředky nesporného řízení vykoná šetření, zda je tu vskutku nepřekonatelný odpor. Zjistí-li to a zjistí-li také, že oba manželé s rozlukou souhlasí, vysloví soud rozlukou usnesením. Jde-li o manželství před působností rozlukového zákona rozvedené, netřeba souhlasu druhého manžela a netřeba nepřekonatelný odpor zjišťovati, uplynula-li od provedeného soudního rozvodu tři léta. Uplynula-li teprve lhůta kratší, musí býti obě zjištěno. U navrhujícího manžela je jeho souhlas patrný z jeho žádosti o rozlukou. Druhý manžel pak může svůj

souhlas projeviti buď při svém výsledku při roku, nebo lze prokázati, že jej projevil už dříve, anebo se na něj usuzuje podle zákonné domněnky z toho, že se nedostaví k roku, ač byl v obsílce k vlastním rukám mu doručené náležitě poučen o následcích nedostavení. Má-li však soud pochybnosti, může v každém případě naříditi výslech manželů přímo před soudem a může dokonce donucovati manžely, aby se osobně před soud dostavili (§ 16 lit. b) zák. 320/1919, § 87 zák. o soudní organisaci, § 27 odst. 2 zák. 100/31).

Vyřízení návrhu, jež se stane usnesením, zní buďto na vyslovení rozluky — jsou-li dány zákonné předpoklady — anebo na nevyhovění návrhu. Vysloví-li soud rozlukou, nerozhodne v usnesení o vině na rozluce, nýbrž vysloví jen rozlukou pro nepřekonatelný odpor. Proto zůstává výrok o vině na předchozím rozvodu, ježto není přebírán do rozhodnutí o rozluce, nadále v platnosti (srovn. rozh. 579 Sb. n. s.). Nejsou-li dány zákonné předpoklady pro vyslovení rozluky, zejména nesouhlasí-li druhý manžel s rozlukou, nebo tvrdí-li jiné rozlukové důvody nežli nepřekonatelný odpor, odkáže soud žadatele na pořad práva (§ 16 lit. c) zák. 320/1919).

Nutnost zjišťovati nepřekonatelný odpor není v zákoně jasně stanovena a důvodová zpráva k §§ 15—17 (tisk Národního shromáždění 298/1919) není právě nejspolehlivější pomůckou interpretace § 16 zákona. Ustanovení, že nepřekonatelný odpor není třeba zjišťovati, uplynula-li od provedení soudního rozvodu tři léta, se vztahuje toliko na manželství rozvedená před působností zákona. Plyne to z toho, že zmíněné ustanovení je obsaženo v druhém odstavci § 16 lit. a) zákona, kterýžto odstavec svou úvodní větou: „Jde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené, . . .“ jasně vyjadřuje, že všechna ustanovení tohoto odstavce se vztahují jedině na manželství rozvedená před působností zákona. Tento výklad zákona pak podporuje také znění § 16 lit. c) zákona, začínající slovy: „Nejde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené . . .“, ve kterém se stanoví podmínky, za kterých má býti při této skupině manželství žádost odkázána na pořad práva. Shora citovaná důvodová zpráva se proto mylí, má-li za to, že i při skupině manželství rozvedených po vydání zákona může soud pokládati tvrzený nepřekonatelný odpor i bez dalšího šetření za prokázaný, uplynula-li od rozvodu tři léta. Tato skutečnost — stejně jako i kratší, na př. dvouletá doba rozvodu — může jistě míti rozhodující vliv na soudcovo volné

uvážení, nejde tu však o žádnou zákonnou domněnku, jak by tomu nasvědčoval výklad citované důvodové zprávy.

Návrh podle § 17 zákona 320/1919 může podati také kterýkoliv z rozvedených manželů. Podmínky tohoto návrhu jsou však již proti § 15 zákona zúženy, neboť podkladem návrhu může býti toliko rozsudek, kterým byl vysloven rozvod z některého důvodu uvedeného v § 13 zákona. Takový výrok o rozvodu může tedy sloužiti za podklad návrhu jak podle § 15, tak i podle § 17 zákona, avšak podkladem návrhu podle § 17 může býti toliko rozsudek o rozvodu z důvodu uvedeného v § 13 zákona. Ani v tomto případě není podmínkou procesní legitimace k návrhu na rozlukou okolnost, že navrhovatele nestíhá vina na rozvodu. Tato otázka je otázkou věcného rozhodování soudu podle hmotného práva manželského a její rozhodnutí záleží na výsledcích řízení a na tom, z jakého důvodu byl rozvod vysloven.

Řízení o návrhu provádí soud tím způsobem, že především vyslechne oba manžely jako účastníky řízení, to znamená, že jim poskytne možnost, aby se o věci vyjádřili (§ 18 zák. 100/1931). Nato zkoumá, zda skutečnosti ve sporu o rozvod najevo vyšlé by byly již v onom sporu odůvodnily výrok o rozluce, kdyby bylo bývalo oň žalováno. Zodpoví-li tuto otázku kladně, vysloví rozlukou manželství usnesením, do něhož převezme výrok o vině z rozsudku rozvodového, který byl podkladem řízení.

V otázce dokázání rozlukového důvodu a viny na rozluce je soud vázán na předchozí rozsudek rozvodový. Tato vázanost se však nejeví v tom, že by soud byl vázán zjištěním tohoto rozsudku. Zde se totiž uplatňuje rozdíl řízení rozlukového, v němž převládá zásada oficiality (viz kapitolu druhou tohoto spisu), od řízení rozvodového, které je ovládáno zásadou disposiční (viz první kapitolu tohoto spisu) a podléhá tedy dispozici stran. Zákon to v § 17 vyjadřuje tím, že nemluví o skutečnostech v rozvodovém sporu zjištěných, nýbrž o skutečnostech ve sporu o rozvod najevo vyšlých. Musí proto soud v nesporném řízení podle zásady vyhledávací (§ 23 zák. 100/31) zkoumati, zda tyto okolnosti vyšly ve sporu o rozvod najevo takovým způsobem, že je lze také pro účely řízení rozlukového považovati za dokázané. Proto nemůže rozsudek pro uznaní ve sporu o rozvod sloužiti za podklad pro vyslovení rozluky, jestliže soud nezjišťoval anebo neuváděl rozvodový důvod (srovn. rozh. 11.498, 13.232 Sb. n. s.). Naproti tomu však může nesporný soud přihlídnouti k doznání skutkových okolností ve

sporu rozvodovém (srovn. rozh. 13.814 Sb. n. s.) anebo ku zjištění učiněným na základě výsledku stran (srovn. rozh. 10.367 Sb. n. s.).

Pochybnější je již otázka, zda rozsudek pro zmeškání může sloužiti za podklad vyslovení rozluky podle § 17 zák. 320/1919. Judikatura to připouští (srovn. na př. rozh. 918, 1711, 2827, 5189, 8762 Sb. n. s.). Při tom ovšem musí nesporný soud zkoumati, zda skutečnosti takto najevo vyšlé by zakládaly důvod rozlukový. Podle zásadního stanoviska, které jsme shora zaujali, že totiž nesporný soud má podle zásady vyhledávací zkoumati „skutečnosti ve sporu o rozvod najevo vyšlé“, aniž by však znovu prováděl o těchto skutečnostech důkazy, by mohl rozsudek pro zmeškání obstáti jediné tehdy, nebude-li ze všech skutečností takto najevo vyšlých pochybností o pravdivosti skutečností, které byly podle § 396 c. ř. s. pokládány rozvodovým soudem procesním za pravdivé. Jen s tímto omezením lze připustiti, že i rozsudek pro zmeškání může býti podkladem žádosti za rozluky.

V obou případech žádostí o rozluky — podle § 15 i podle § 17 zák. 320/1919 — může soud, shledá-li toho potřebu, naříditi ústní jednání. Toto jednání je neveřejné (§ 21 zák. 320/1919, § 22 zák. 100/31). Uzná-li to soud za potřebné, koná se ústní jednání před celým senátem. § 21 zák. 320/1919 tu stanoví výjimku, na kterou pamatuje § 3 odst. 3 zák. 100/31. Jinak však se konají všechny roky, výsledky atd. jen před zpravodajem jako samosoudcem.

O tom, má-li po vyslovení rozvodu rozsudkem býti vyslovena rozluka usnesením v nesporném řízení, anebo má-li býti zahájen o rozluky nový spor, přísluší volba stranám. I když jsou jinak splněny podmínky pro vyslovení rozluky cestou nesporného řízení, může vždy kterákoliv ze stran zahájit spor o rozluky. To může učiniti i tehdy, když už druhý manžel podal návrh na zahájení nesporného řízení.

Jaký je vliv sporu o rozluky na nesporné řízení, o tom nemáme výslovného ustanovení. Než s ohledem na povahu nesporného řízení a ježto nejde o otázku předurčující (§ 25 zák. 100/31), nevádí zahájení sporu o rozluky dalšímu průběhu řízení nesporného, jehož předmětem je toliko přeměna rozvodu rozsudkem vysloveného v rozluky. Naproti tomu spor o rozluky může býti přerušen podle obdoby § 190 c. ř. s. až do pravoplatného rozhodnutí nesporného soudu o rozluce. Je-li pak rozluka vyslovena, omezí se další sporné jednání jen na otázku viny (srovn.

rozh. 5780, 7014 Sb. n. s.). Ani nový spor o rozvod nemůže mít vlivu na průběh nesporného řízení o rozluce (srovn. rozhl. 12.616 Sb. n. s.), neboť zase tu může jít o otázku viny, která pozdějším sporem vždy může být znovu řešena.

Opravné prostředky jsou proti usnesení nesporného soudu, vydanému o žádosti za přeměnu rozvodu v rozluku, ať už bylo tímto usnesením žádosti vyhověno či nikoliv, stejné, jako v nesporném řízení o dobrovolném rozvodu, jak bylo o nich pojednáno v kapitole desáté tohoto spisu. Opravných prostředků se mohou účastníci vzdát i předem. Praxe dokonce připouští také vzdání se opravných prostředků proti usnesení povolujícímu rozluku manželství, došlo-li k tomuto vzdání na základě předchozího ujednání účastníků po prohlášení rozvodového rozsudku, a vzdaly-li se strany proti němu opravných prostředků a zároveň se dohodly, že podají souhlasnou žádost o rozluku manželství a že se vzdají opravných prostředků proti usnesení, povolujícímu rozluku. Toto vzdání je závazné a účinné, třeba se stalo před prohlášením výroku, proti němuž opravné prostředky by směřovaly (srovn. rozh. 12.912 Sb. n. s.).

Pravoplatné usnesení nesporného soudu má účinek věci rozsouzené pro nesporné řízení, to znamená, že o téže věci nemůže být nové nesporné řízení zahájeno (§ 33 odst. 1. zák. 100/31). O tutéž věc ovšem jde jen tenkrát, jde-li o totéž manželství a týž soudní výrok o rozvodu, která má být podkladem řízení. Byl-li tedy návrh na rozluku zamítnut, nemůže na základě téhož rozvodového rozhodnutí být podán nový návrh (srovn. rozh. 12.048 Sb. n. s.). Ovšem na základě nového soudního výroku o rozvodu může vždy být nový návrh podán. Také po zamítnutí návrhu podle § 15 zákona 320/19 může být na podkladě téhož rozsudku na rozvod podán nový návrh podle § 17 zákona a naopak po zamítnutí návrhu podle § 15 může být podán nový návrh podle § 17, neboť v žádném z obou těchto případů nejde o stejnou věc, ježto nový návrh má jiný zákonný podklad.

Obnova řízení nesporného je přípustná obdobně z důvodů a za podmínek, za kterých by bylo lze se domáhati obnovy podle ustanovení zákona o řízení sporném, avšak s tím omezením, že obnova je přípustná jen, pokud nenabýly práv osoby třetí (§ 49 zák. 100/31). Proti usnesení, kterým byla vyslovena rozluka manželství, nabylo-li toto usnesení právní moci, již obnova přípustnou

není, neboť výrok o rozluce nepůsobí toliko mezi manžely jako účastníky řízení, nýbrž absolutně také vůči všem osobám třetím. Již proto je pak obnova vyloučena, bez ohledu na to, zda snad některá z osob třetích nabyla kromě toho zvláštních práv uzavřením sňatku s některým z rozloučených manželů. Toto omezení obnovy je ještě dalším důvodem pro omezení obnovy sporů ve věcech manželských vůbec, jak bylo o této otázce pojednáno v kapitole páté tohoto spisu.

O s n o v a se připojila v otázce úpravy přeměny rozvodu v rozluce k úpravě, platné nyní v zemích České a Moravskoslezské, ponechala tudíž tuto věc k rozhodování řízení nespornému. Proto v osnově upravena nebyla (viz str. 370 důvodové zprávy tisk posl. sněm. 850/1937).

Kapitola dvanáctá.

ŘÍZENÍ O ZRUŠENÍ MANŽELSTVÍ OSOBY, PROHLÁŠENÉ ZA MRTVOU.

Manželský svazek zaniká jednak smrtí jednoho z manželů, jednak výrokem soudu o rozluce manželství. Tato rozlučka bývá vyslovena na základě řízení, provedeného s oběma manžely buď sporem nebo cestou řízení nesporného, jak jsme o tom pojednali v předcházejících kapitolách. Zbývá nyní jen probrati řízení o případech, které nespadají do žádné z těchto skupin, totiž ty, ve kterých tu zůstává jen jeden z manželů, druhý je soudně prohlášen za mrtva, avšak manželský svazek dosud trvá. Neboť prohlášením určité osoby za mrtvou se nezrušuje zároveň manželský svazek této osoby s osobou jinou. Tento manželský svazek může býti zrušen jen zvláštním výrokem soudu.

Řízení o zrušení manželství osoby, prohlášené za mrtvou, je upraveno v podstatě stejně pro oblast celého státu zákonem z 30. června 1921, č. 252 Sb. z. a n. Tento zákon jednak novelisoval v článku III. lit. h) ustanovení § 743 o. s. p. v této otázce, jednak připojil k dosavadním předpisům o prohlášení za mrtva — zákonu ze dne 16. února 1883 č. 20 ř. z., zákonu ze dne 31. března 1918 č. 128 ř. z. a §§ 112—114 obč. zák., platným v zemích České a Moravskoslezské, a občianskému súdnému poriadku, platnému v zemích Slovenské a Podkarpatoruské — některá další ustanovení o prohlášení manželství nezhvěstného za rozloučené. Toto prohlášení se provádí vždy v řízení nesporném.

Příslušnost soudu je upravena jednak pro případ, že žádost o rozloučení manželství je podána současně s žádostí o prohlášení za mrtva, jednak pro případ, že je o rozloučení manželství žádáno po prohlášení za mrtva. Věcně je příslušný vždy krajský soud (§ 1 zák. 20/1883, čl. V. a VI. zák. 252/1921,

§ 735 o. s. p., čl. VI. zák. 252/1921). Místní příslušnost je upravena podle posledního obecného sudiště osoby, která má být prohlášena za mrtvou a zároveň její manželství rozloučeno (§ 1 zák. 20/1883, § 735 o. s. p.). Je-li podána žádost pozůstalého manžela o prohlášení manželství za rozloučené až po prohlášení nezvěstného za mrtva, náleží o této žádosti rozhodnouti soudu, který v první stolici rozhodoval o prohlášení za mrtva. Je-li však sídlo tohoto soudu mimo území Československé republiky, jest příslušným krajský soud civilní v Praze, pokud však jde o osoby, které měly domovské právo v některé obci země Slovenské, je příslušným krajský soud v Bratislavě, a pokud jde o osoby, příslušné do země Podkarpatoruské, krajský soud v Berehovu (čl. VI. zák. 252/1921).

Složení soudu je upraveno rovněž jednotně pro oblast celého státu tak, že rozhodování přísluší jednomu členu krajského soudu jako samosoudci (§ 1 odst. 2. zák. 20/1883 ve znění § 1 čl. I. zák. 128/1918, § 735 odst. 2 o. s. p.).

Osobě, která má být nebo byla prohlášena za mrtvou a jejíž manželství má být z tohoto důvodu rozloučeno, zřídí soud o p a t r o v n í k a, ať už byl podán návrh na rozloučení manželství zároveň s návrhem na prohlášení za mrtva nebo po tomto prohlášení (čl. V. zák. 252/1921, § 743 odst. 2. o. s. p.).

Ř í z e n í o n á v r h u provede soud tím způsobem, že vydá e d i k t. Je-li návrh na rozloučení manželství podán zároveň s návrhem na prohlášení za mrtva, musí návrh pocházeti od pozůstalého manžela, neboť jen tento je legitimován k návrhu na prohlášení manželství za rozloučené. V tomto případě provede soud řízení o obou návrzích současně a v ediktu, vydaném v příčině prohlášení za mrtva, vysloví, že po uplynutí ediktální lhůty rozhodne jak o návrhu na prohlášení za mrtva, tak i o návrhu na rozloučení manželství. Ediktální lhůta se tu řídí předpisy o prohlášení za mrtva. Obecná lhůta je jeden rok, jde-li o účastníka světové války, může býti zkrácena na šest měsíců. Je-li žádost o prohlášení manželství za rozloučené podána po prohlášení manžela za mrtva, vydá soud nový edikt se stejnou lhůtou. V ediktu, který musí býti vyvěšen na soudní desce, uveřejněn v úředním listě a vyhlášen obvyklým způsobem v místě posledního pobytu nezvěstného manžela, vyzve soud všechny, kdo by o nezvěstném mohli podati zprávu soudu, aby tak učinili, a zároveň vyzve ne-

zvěstného manžela, aby se dostavil k soudu, anebo o sobě podař zprávu.

Po uplynutí ediktální lhůty rozhodne soud **u s n e s e n í m**. Tomu však musí předcházeti nový návrh pozůstalého manžela. Soud při svém rozhodnutí prozkoumá a uváží výsledky provedeného řízení a podle toho buď návrhu vyhoví, nebo jej zamítne. I když byl manžel již pravoplatně prohlášen za mrtva, přece nelze manželství rozloučiti, vyšly-li v novém řízení o návrhu na rozloučení manželství najevo okolnosti, které vzbuzují závažné pochybnosti o tom, že pohřešovaný manžel je skutečně mrtev. Jinak ovšem výsledky řízení o návrhu na prohlášení za mrtva stačí i pro rozhodnutí, že manželství je rozloučeno, zejména jsou-li oba návrhy spojeny a řízení o nich provedeno společně.

Proti usnesení jsou přípustné **o p r a v n é p r o s t ř e d k y** podle pravidel nesporného řízení, jak o nich bylo v předcházejících dvou kapitolách tohoto spisu pojednáno.

D o o s n o v y úprava řízení o prohlášení za mrtva a rozloučení manželství z tohoto důvodu převzata nebyla, ježto jde o řízení nesporné. Příslušné předpisy §§ 732—748 o. s. p. nebudou uzákoněním osnovy dotčeny, ježto nejde o předmět osnovou upravený (čl. I. odst. 2. uvoz. zák. k osnově).

L I T E R A T U R A.

- Bartsch*: Das gerichtliche Verfahren in Ehesachen. Wien 1894.
- Bulín*: Dovolání podle práva československého, německého a francouzského. Brno—Praha 1935.
- Sjednocení procesního práva. Všechno XVIII. 1937.
- Bülow*: Die Civilprozessordnung. Hannover 1882.
- Canstein*: Lehrbuch der Geschichte und Theorie des Oesterreichischen Civilprozessrechtes. Berlin 1880. II. vyd. Berlin 1893.
- Das Civilprocessrecht. Berlin 1885.
- César-Bru*: Précis élémentaire de procedure civile. Paris 1927.
- Cícha*: K výkladu § 16 manželské novely. České Právo I.
- Některá pochybná rekursní rozhodnutí ve věcech manželských. Soudc. Listy II.
- Curti*: Englands Zivilprozess. Berlin 1928.
- Čakrt*: Úprava rodinného práva podle sovětského zákonodárství. Všechno 1930.
- Čermák*: Nepřekonatelný odpor důvodem rozvodu. Právník 1934.
- Ehrenzweig*: Familien- und Erbrecht. Wien 1937.
- Engliš*: Das Rechtsverhältnis der geschiedenen Eltern zu ihren Kindern. Wien-Leipzig 1918.
- Fajnor-Zátorecký*: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi. II. vyd. Bratislava 1935.
- Fürstl*: Jurisdictionsnorm und Verfahren in Ehesachen. Wien 1901.
- Gerlich*: Rozvod, rozluka, alimenty. Praha 1934.
- Exekuce pro výživné. Všechno XII.
- Alimentární zákon čs. Brno 1931.
- Das čechoslovakische Unterhaltsgesetz. Brünn 1932.
- Rozhodčí řízení v občanských rozepřích právních. Brno-Praha 1932.
- Soudní řízení o prohlášení za mrtva. Rouček-Sedláček, Komentář k obč. zák. § 24. X
- Přehled řízení o neplatnost manželství. Rouček-Sedláček, Komentář k obč. zák. § 97.
- Goldschmidt*: Zivilprozessrecht. Berlin 1929.
- Gottl*: Ungarische Zivilprozessordnung. Wien 1911.

- Griolel-Vergé*: Code de procédure civile. Paris 1920.
- Grňa*: Má-li se připustiti žaloba o obnovu řízení ve sporech o rozvod, rozluku a neplatnost manželství? Publikace III. sjezdu čs. právníků, sekce III. otázka 3.
- Hora*: Československé civilní právo procesní. I—III. Praha 1928—31.
— Soustava exekučního práva. Praha 1930.
— Soudní řízení nesporné. Praha 1931.
— Civilní řád soudní a jurisdikční norma. III. vyd. Praha 1934.
- Horák*: Zákon rozlukový po roce praxe. Právník LIX. 1920.
— Má-li se připustiti žaloba o obnovu řízení ve sporech o rozvod, rozluku a neplatnost manželství? Publikace III. sjezdu čs. právníků, sekce III. otázka 3.
- Horten*: Österreichische Zivilprozessordnung. Wien 1908.
- Heusler*: Der Zivilprozess der Schweiz. Mannheim 1923.
- Klein*: Vorlesungen über die Praxis des Civilprozesses. Wien 1900.
- Klein-Schauer-Hermann*: Die Zivilprozessordnung und die Jurisdiktionsnorm. Wien 1934.
- Krčmář*: Právo rodinné. Praha 1930.
- Krno*: Občianský súdny poriadok. Bratislava 1926.
- Loberschiner*: Praktische Anleitung zum gesetzmässigen Verfahren in Eheangelegenheiten. Budweis 1859.
- Mandl*: Manželské procesní právo československé. Plzeň 1926.
— Má-li se připustiti žaloba o obnovu řízení ve sporech o rozvod, rozluku a neplatnost manželství? Publikace III. sjezdu čs. právníků, sekce III. otázka 3.
- Materialien* zu den neuen österreichischen Civilprozessgesetzen. Wien 1897.
- Menger*: System des oesterreichischen Civilprozessrechts. Wien 1876.
- Návrh* zákona o soudní příslušnosti a civilního řádu soudního (vyd. min. unifikací). Praha 1931 (?).
- Ott*: Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. Praha 1897.
— O významu a dosahu konvencí evropských států uzavřených v Haagu dne 12. června 1902 ve věcech manželských. Sborník věd pr. z st. XIV.
- Pappenheim*: Nordische Ehegesetzgebung. Festschrift für Franz Klein, Wien 1914.
- Pollak*: System des österreichischen Zivilprozessrechtes II. Wien 1931.
- Potěšil*: Má se k žalobě o rozvod manželství zavésti řádné řízení, když se k trojím pokusům o smír ustanoveným žádná strana nedostavila? Právník XXXII.
- Rouček*: Prohlášení za mrtva a nový sňatek pozůstalého manžela. Právny Obzor VII.
— Československý obecný zákoník občanský a občanské právo platné na Slovensku a Podk. Rusi. II. vyd. Praha 1932.

- Rouček-Sedláček*: Komentář k čsl. obecnému zákoníku občanskému a právo platné na Slovensku a v Podkarp. Rusi, díl I. Praha 1935.
- Sedláček*: Rodinné právo. Brno 1934.
- Reforma manželského práva. Praha 1938.
- Výklad k § 105 obč. zák. (V Komentáři k obč. zák.)
- Výklad k § 107 obč. zák. (V Komentáři k obč. zák.)
- Výklad k § 112 obč. zák. (V Komentáři k obč. zák.)
- Zákon č. 320/19. Komentář k obč. zák. § 136.
- Sedláček-Rouček*: Komentář k čsl. obecnému zákoníku občanskému a právo platné na Slovensku a Podkarp. Rusi, díl I. Praha 1935.
- Schrotz*: Řízení o rozluku manželství. Rouček-Sedláček, Komentář k obč. zák. § 136.
- Schuster*: Österreichisches Civilprozessrecht. Wien 1896.
- Sperl*: Lehrbuch der bürgerlichen Rechtspflege. Wien 1928.
- Svoboda*: Mimosoudní rozchod manželů. Právník 1932.
- Přeměna rozvodu v rozloučení manželství. České Právo I.
- Doslov k výkladu § 16 manželské novely. České Právo I.
- Štastný*: Civilní žaloba v právu československém. Praha 1934.
- Tretí sjazd* československých právníkov v Bratislave. Všehrd XII.
- Ullmann*: Das österreichische Civilprozessrecht. III. vyd. Praha 1892.
- Grundriss des Civilprozessrechts. Leipzig 1900.
- Vážný*: O ústrojí a příslušnosti soudů. II. vyd. Brno 1933.
- Vládní návrh* zákona o soudní příslušnosti a civilního řádu soudního s uvoz. zák. (tisk posl. sněm. č. 850). Praha 1937.
- Voslař*: Rozluka manželství v zákonodárství evropském. Časopis pro práv. a st. vědu 1919.
- Warneyer*: Die Zivilprozessordnung. Leipzig 1929.
- Weyr*: Das Rechtsverhältnis zwischen geschiedenen Eltern und ihren Kindern. Wien u. Leipzig 1918.
- Wrede*: Das Zivilprozessrecht Schwedens und Finnlands. Mannheim 1924.
- Záturecký viz Fajnor*.
- Zbieranski*: Je přípustna žaloba navzájem ve sporech o rozvod manželství? Časopis pro práv. a stát. vědu 1920.
- Zimmermann*: Mezinárodní právo soukromé. Brno 1933.

REJSTŘÍK PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ.

(Číslice za pomlčkou označují stránky knihy.)

- Dvorský dekret z 13. ledna 1794 § 12 — 15, 23, 24
 — 52 § 13 — 32, 37, 40
 Dvorský dekret z 15. července 1796 § 14 — 32, 39, 41, 43, 44, 52
 — 52 § 15 — 34, 52
 Dvorský dekret z 23. října 1801 č. 542 § 16 — 38, 53
 Sb. z. s. § 17 — 7, 31
 — 49, 52 § 18 — 54
 Zákon z 1. června 1811 č. 946 Sb. z. s. § 19 — 47, 55, 72
 (obecný zákoník občanský.)
 § 56 — 49
 § 62 — 49
 § 65 — 49
 § 68 — 49
 § 96 — 49
 § 97 — 48, 51, 53
 § 98 — 48, 53
 § 99 — 48, 53, 54
 § 100 — 48
 § 101 — 48
 § 103 — 95
 § 104 — 95, 96
 § 105 — 97
 § 107 — 7, 15, 62
 § 112 — 108
 § 113 — 108
 § 114 — 108
 § 122 — 55, 72
 § 142 — 74
 Dvorský dekret z 23. srpna 1819 č. 1595 Sb. z. s. (o řízení manž.)
 § 1 — 7, 15, 22, 37
 § 2 — 15
 § 3 — 14, 15, 22, 32
 § 4 — 15, 16
 § 5 — 6, 15
 § 6 — 15, 20, 22
 § 7 — 15, 21
 § 8 — 15
 § 9 — 15, 17
 § 10 — 15, 17
 § 11 — 15, 17
 § 12 — 15, 23, 24
 § 13 — 32, 37, 40
 § 14 — 32, 39, 41, 43, 44, 52
 § 15 — 34, 52
 § 16 — 38, 53
 § 17 — 7, 31
 § 18 — 54
 § 19 — 47, 55, 72
 Dvorský dekret z 27. června 1837 č. 208 Sb. z. s.
 — 49, 50, 51
 Dekret dvorské kanceláře z 13. července 1837 č. 107 Sb. z. pol. sv. 65
 — 49
 Zákon z 31. prosince 1868 č. 3/1869 ř. z.
 § 1 — 95
 § 2 — 96
 § 3 — 96
 Trestní řád z 23. května 1873 č. 119 ř. z.
 § 5 — 49, 51, 54
 Zák. čl. LX/1881 (exekuční zákon)
 § 223 — 64
 Zákon z 16. února 1883 č. 20 ř. z.
 § 1 — 108, 109
 Zák. čl. XXXI/1894 (manželský zákon)
 § 8 — 58
 § 54 — 57
 § 57 — 57
 § 68 — 58
 § 77 — 83, 85, 86
 § 80 — 57, 83
 § 83 — 17
 § 84 — 17
 § 85 — 23, 33, 44, 46
 § 86 — 6
 § 88 — 47
 § 98 — 64
 § 99 — 14, 38, 64

- § 100 — 38
- § 102 — 64
- § 104 — 9, 34, 35
- § 105 — 6, 17, 23, 64, 85
- § 106 — 90
- § 107 — 89
- § 116 — 56
- § 127 — 57

Zákon z 1. srpna 1895, č. 111 ř. z. (jurisdikční norma)

- § 7a.) — 13, 37
- § 28 — 29, 30, 100
- § 42 — 4, 29, 100
- § 50 — 3, 28, 51, 81
- § 65 — 3
- § 76 — 3, 5, 28, 51, 81
- § 100 — 3, 4, 5, 28, 51, 81
- § 104 — 5
- § 114 — 95, 96, 98

Zákon z 1. srpna 1895 č. 113 ř. z. (civilní řád soudní).

- § 29 — 6
- § 31 — 101
- § 34 — 32
- § 144 — 19
- § 168 — 13, 37
- § 170 — 13, 37
- § 190 — 105
- § 204 — 14, 38,
- § 205 — 14, 38
- § 206 — 14, 38
- § 226 — 29
- § 227 — 8
- § 228 — 7, 47, 78
- § 232 — 11
- § 233 — 33
- § 236 — 79
- § 237 — 9, 34
- § 239 — 11, 52
- § 245 — 12, 52
- § 252 — 36
- § 254 — 37
- § 266 — 53
- § 268 — 18, 42, 53
- § 274 — 61
- § 380 — 20
- § 390 — 21
- § 391 — 21
- § 393 — 22
- § 394 — 22, 44
- § 395 — 22
- § 396 — 19, 22, 105
- § 461 — 54
- § 462 — 54

- § 482 — 24, 45, 54
- § 502 — 54
- § 504 — 54
- § 519 — 54
- § 577 — 6

Exekuční řád z 27. května 1896, č. 79

- ř. z.
- § 378 — 61
- § 382 — 61, 62, 65
- § 387 — 63
- § 389 — 61
- § 391 — 63
- § 397 — 63
- § 402 — 63

Zákon z 27. listopadu 1896, č. 217 ř. z.

(o soudní organizaci).

- § 87 — 43, 103

Min. nař. z 9. prosince 1897, č. 283 ř.

z. (o řízení manž.).

- § 1 — 6, 71, 79
- § 3 — 14, 15
- § 5 — 21
- § 6 — 23
- § 9 — 11, 19, 32, 36, 43, 44, 52
- § 10 — 35, 37, 39, 41, 43, 52
- § 11 — 33, 44
- § 12 — 41, 43, 53
- § 13 — 34
- § 14 — 38, 53
- § 16 — 31
- § 17 — 47, 55, 72

Zák. čl. I/1911 (občiansky súdny poriadok).

- § 1 — 5, 9
- § 2 — 3, 28
- § 52 — 30
- § 55 — 13, 37
- § 130 — 7, 77, 78
- § 147 — 11, 36
- § 163 — 86
- § 189 — 34
- § 231 — 14, 38
- § 270 — 58
- § 387 — 23
- § 388 — 23
- § 390 — 23
- § 391 — 23
- § 440 — 23
- § 446 — 14
- § 475 — 13, 37
- § 563 — 71
- § 567 — 71
- § 639 — 3, 4, 5, 28, 30
- § 640 — 5, 28, 30

- § 641 — 5, 28, 30, 56
 § 642 — 3, 6, 7, 9, 28, 34, 56
 § 643 — 6
 § 644 — 7, 31, 57
 § 648 — 85, 86
 § 649 — 85
 § 650 — 57, 58
 § 651 — 7, 21, 28, 32
 § 653 — 58
 § 655 — 12, 36
 § 657 — 21, 43
 § 665 — 38
 § 666 — 9, 23, 35, 44, 58
 § 667 — 17, 35, 36
 § 668 — 14, 38
 § 669 — 16, 18, 39, 41, 58, 90
 § 670 — 16, 39, 41, 58
 § 672 — 14, 19, 20, 23, 37, 44, 58
 § 674 — 9
 § 676 — 27, 59
 § 677 — 24
 § 678 — 24
 § 679 — 24
 § 682 — 69, 70, 71
 § 683 — 90, 91
 § 686 — 77, 78
 § 687 — 34, 56
 § 732 — 110
 § 733 — 110
 § 734 — 110
 § 735 — 109, 110
 § 736 — 110
 § 737 — 110
 § 738 — 110
 § 739 — 110
 § 740 — 110
 § 741 — 110
 § 742 — 110
 § 743 — 108, 109, 110
 § 744 — 110
 § 745 — 110
 § 746 — 110
 § 747 — 110
 § 748 — 110
 § 767 — 6
- Zák. čl. LIV/1912
 § 50 — 64
- Zákon z 31. března 1918, č. 128 ř. z.
 § 1 — 108, 109
- Zákon z 22. května 1919, č. 320 Sb. z.
 a n. (manželská novela).
 § 8 — 49
 § 12 — 49
 § 13 — 32, 45, 83, 84, 102, 104
- § 14 — 17
 § 15 — 101, 102, 103, 104, 105, 106
 § 16 — 103
 § 17 — 102, 103, 104, 105, 106
 § 20 — 99
 § 21 — 100, 105
 § 22 — 105
 § 23 — 104
 § 27 — 95, 96
 § 28 — 48, 49
 § 31 — 49
- Vládní nařízení z 27. června 1919, č.
 362 Sb. z. a n.
 čl. I — 84, 87
- Zákon z 1. dubna 1921, č. 161 Sb. z.
 a n.
 čl. V — 31
- Zákon z 30. června 1921, č. 252 Sb.
 z. a n.
 čl. III — 108
 čl. V — 108, 109
 čl. VI — 108, 109
- Mezinárodní smlouva z Jugoslavií, č.
 146/1924 Sb. z. a n.
 — 46, 52
- Mezinárodní smlouva s Polskem, č.
 5/1926 Sb. z. a n.
 — 46, 52
- Mezinárodní smlouva s Rumunskem,
 č. 171/1926 Sb. z. a n.
 — 46, 52
- Zákon z 19. ledna 1928, č. 23 Sb. z. a n.
 čl. V — 64
- Zákon z 8. července 1930, č. 130 Sb.
 z. a n.
 čl. II — 96
- Zákon z 16. prosince 1930, č. 4/1931
 Sb. z. a n.
 § 5 — 64
- Zákon z 19. června 1931, č. 100 Sb. z.
 a n. (nesporné řízení)
 § 3 — 105
 § 6 — 100
 § 8 — 100
 § 9 — 100
 § 11 — 101
 § 13 — 101
 § 14 — 101
 § 17 — 96, 101
 § 18 — 104
 § 25 — 105
 § 27 — 103
 § 33 — 106

- § 35 — 97
- § 40 — 97
- § 46 — 97
- § 49 — 106

Osnova uvozovacího zákona k zákonu o soudní příslušnosti a k civilnímu řádu soudnímu, vládní návrh (tisk posl. sněm. č. 850/37).

- čl. I — 110
- čl. V — 91

Osnova zákona o soudní příslušnosti, vládní návrh (tisk posl. sněm. č. 850/37).

- § 7 — 13, 37
- § 50 — 3, 28
- § 70 — 3, 4, 5, 28, 30, 31, 66
- § 71 — 4, 5, 28, 30
- § 95 — 5

Osnova civilního řádu soudního, vládní návrh (tisk posl. sněm. č. 850/37).

- § 165 — 14
- § 186 — 80
- § 200 — 15, 39
- § 201 — 15
- § 202 — 15
- § 226 — 32
- § 228 — 7
- § 232 — 11, 36
- § 233 — 34
- § 235 — 11, 35

- § 255 — 13, 37
- § 267 — 18, 42
- § 277 — 40
- § 335 — 18, 41
- § 358 — 18, 41
- § 392 — 23
- § 397 — 23
- § 398 — 23
- § 441 — 7, 32
- § 592 — 6
- § 614 — 65, 79, 80
- § 615 — 7, 11, 32, 39, 41, 42
- § 616 — 59
- § 617 — 6
- § 618 — 9, 32, 34, 59, 80
- § 619 — 11, 13, 36
- § 620 — 12, 37, 41
- § 621 — 15, 16, 17, 18, 20, 23, 31, 36, 39, 40, 44
- § 622 — 14, 21, 23, 37, 43, 44, 60
- § 623 — 21
- § 625 — 87
- § 626 — 9, 27, 35
- § 627 — 23, 33, 44
- § 628 — 24, 25
- § 629 — 9, 35, 60
- § 630 — 72, 73, 75
- § 631 — 65
- § 632 — 66
- § 634 — 7, 60
- § 635 — 47

REJSTŘÍK JUDIKATURY.

(Číslice za pomlčkou označují stránky knihy.)

a) Rozhodnutí nejvyššího soudu.

Sb. n. s. č.:	7.482 — 26	12.912 — 101, 106
	7.673 — 45	13.107 — 49
82 — 54	7.771 — 26	13.232 — 104
140 — 18, 42, 53	7.880 — 18, 42	13.293 — 47
665 — 96	8.273 — 97	13.358 — 62
820 — 40	8.681 — 27	13.395 — 9
918 — 105	8.762 — 105	13.503 — 25
1.005 — 11	8.806 — 101	13.579 — 47
1.016 — 5	8.904 — 9	13.631 — 63
1.205 — 5	9.255 — 29	13.814 — 105
1.480 — 10, 35	9.347 — 62	14.058 — 28
1.575 — 102	9.469 — 10	14.544 — 100
1.626 — 45, 54	9.476 — 62	14.666 — 63
1.659 — 96	9.513 — 62	14.683 — 13
1.711 — 105	9.518 — 47	14.706 — 25
2.291 — 33	9.676 — 41, 45	14.744 — 100
2.297 — 97	9.680 — 30, 31	14.782 — 25
2.490 — 40	9.685 — 32, 34	14.835 — 39, 41
2.634 — 19, 46	9.759 — 26, 46	14.890 — 46
2.827 — 105	9.957 — 63	14.952 — 5, 31
2.977 — 97	10.143 — 62	15.227 — 40
3.729 — 17	10.281 — 30	16.000 — 100
3.912 — 5	10.367 — 105	16.202 — 42
4.067 — 50	10.527 — 4, 30	16.266 — 46
4.133 — 47	10.663 — 63	16.313 — 43
4.686 — 33	10.990 — 30	16.463 — 18
4.693 — 49	11.296 — 35	16.548 — 42
5.170 — 11	11.348 — 45	16.768 — 25
5.189 — 105	11.369 — 62	16.870 — 5, 29
5.576 — 10, 35	11.383 — 25	16.937 — 8, 10
5.629 — 45	11.498 — 104	
5.780 — 106	11.731 — 45	Úr. sb. n. s. č.:
5.859 — 54	11.883 — 6	45 — 27
6.060 — 39	11.946 — 63	305 — 46
7.014 — 106	11.997 — 11	370 — 46
7.105 — 97	12.048 — 106	1.033 — 41
7.250 — 19, 46	12.459 — 30	1.037 — 38
	12.616 — 106	

1.154 — 38	1.613 — 55	2.594 — 46
1.170 — 77, 78	1.673 — 30	2.752 — 38
1.234 — 30	1.783 — 5, 29	2.987 — 33
1.456 — 70	1.794 — 64	3.718 — 41
1.563 — 57	2.196 — 100	3.854 — 38

b) *Rozhodnutí nejvyššího správního soudu.*

Sb. n. s. s. adm. č.:

3.270 — 51

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ZKRATKY.

c. ř. s. = civilní řád soudní z 1. srpna 1895, č. 113 ř. z.

d. = další.

dv. dekr. = dvorský dekret.

ex. ř. = exekuční řád z 27. května 1896 č. 79 ř. z.

ex. zák. = zákon o exekučnom pokračování, zák. čl. LX/1881.

j. n. = jurisdikční norma z 1. srpna 1895 č. 111 ř. z.

min. nař. = ministerské nařízení.

obč. zák. = obecný zákoník občanský, vyhlášený císařským patentem z 1. června 1811 č. 946 Sb. z. s.

osn. c. ř. s. = osnova civilního řádu soudního, vládní návrh tisk poslanecké sněmovny č. 850/1937.

osn. j. n. = osnova zákona o soudní příslušnosti, vládní návrh tisk poslanecké sněmovny č. 850/1937.

o. s. p. = občiansky súdny poriadok, zák. čl. I/1911.

plen. rozh. = plenární rozhodnutí nejvyššího soudu podle § 12 odst. 2 zákona z 2. listopadu 1918 č. 5 Sb. z. a n. ve znění čl. I zákona z 16. dubna 1919 č. 216 o nejvyšším soudě.

rozh. = rozhodnutí.

ř. z. = říšský zákoník (býv. Rakouska).

Sb. n. s. = Sbírka rozhodnutí nejvyššího soudu ve věcech civilních.

Sb. n. s. s. adm. = Sbírka rozhodnutí nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních.

Sb. z. a n. = Sbírka zákonů a nařízení státu československého.

Sb. z. pol. = Sbírka zákonů politických (býv. rak.).

Sb. z. s. = Sbírka zákonů soudních (býv. rak.).

sr. srovn. = srovnej.

tr. ř. = trestní řád, zákon z 23. května 1873 č. 119 ř. z.

t. sp. = tento spis, tohoto spisu.

Ur. sb. n. s. = Úradná sbierka rozhodnutí najv. súdu vo veciach občianskych z právnej oblasti Slovenska a Podkarpatskej Rusi.

uv. zák. = uvozovací zákon.

uvoz. zák. k osnově = vládní návrh uvozovacího zákona k zákonu o soudní příslušnosti a k civilnímu řádu soudnímu, tisk poslanecké sněmovny č. 850/1937.

zák. čl. = zákonný článek (citace zákonů převzatých pro oblast zemí Slovenské a Podkarpatoruské z právního řádu uherského).

zák. 100/31 = zákon z 19. června 1931 č. 100 Sb. z. a n. o základních ustanoveních řízení nesporného.

zák. 320/19 = zákon z 22. května 1919 č. 320 Sb. z. a n. (manželská novela).

SBÍRKA

SPISŮ PRÁVNICKÝCH A NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH

S podporou Masarykova fondu

při Národní radě badatelské

vydávají

KAREL ENGLIŠ A FRANTIŠEK WEYR

SVAZEK XCIV.

—

SOUDNÍ ŘÍZENÍ
VE VĚCECH MANŽELSKÝCH
PODLE ČESKO-SLOVENSKÉHO CIVILNÍHO
PRÁVA PROCESNÍHO

—

Napsal

JUDr. KAREL GERLICH

soudní rada u nejvyššího soudu

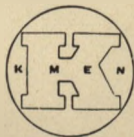
a soukromý docent Masarykovy university

—

Vydalo v únoru 1939

nakladatelství „Orbis“ Praha XII

Fochova 62

Vytištěno písmem Ronaldson

Knihtiskárna „Orbis“ Praha XII

